

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสารวิทยา ผู้ประเมินได้ศึกษาและเรียบเรียงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของโรงเรียนมาตรฐานสากล

ทฤษฎีหมู่บ้านโลก (Global Village Theory) เป็นทฤษฎีหนึ่งในกลุ่มทฤษฎีโลกาภิวัตน์ โดยผู้นำแนวคิดเรื่องหมู่บ้านโลก ได้แก่ Herbert Marshall McLuhan แนวคิดเรื่องหมู่บ้านโลกเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคมขนส่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับโลก จากอดีตซึ่งการติดต่อสื่อสารมีอุปสรรคในด้านระยะทางและเวลา ข้อจำกัดในการติดต่อสื่อสารเป็นสาเหตุทำให้เกิดภาวะ cultural shock คือมนุษย์ไม่สามารถยอมรับพฤติกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างไปจากกลุ่มของตนได้ แต่ในปัจจุบันกลับปรากฏว่า มนุษย์ได้ประดิษฐ์สิ่งอำนวยความสะดวกในการคมนาคมสื่อสารใหม่ ๆ ที่ทำให้ระบบความสัมพันธ์ของผู้คนบนโลกทั้งระดับกว้างและแคบเปลี่ยนไปอย่างมาก ทำให้ประชากรบนโลกอยู่ด้วยกันเหมือนกับหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ดังนั้นภาคการศึกษาของแต่ละประเทศ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมพลเมืองของตนเองให้รู้เท่าทันกระแสความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันกับชนชาติอื่นได้อย่างปกติสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี อีกแนวคิดหนึ่ง ได้แก่ การเข้าร่วมประชาคมอาเซียนด้านสังคมวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ร่วมกันในสังคมที่เอื้ออาทร ประชากรมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับการพัฒนาในทุกด้านและมีความมั่นคงทางสังคม (Social Security) โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้คนไทยอยู่ในประชาคมอาเซียนและหมู่บ้านโลกได้อย่างปกติสุข (ดิเรก วรรณเศียร, 2554)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการศึกษาไทยให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในเวทีโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้มีการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 อันส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน มีจุดหมายความคุณลักษณะอันพึงประสงค์สมรรถนะสำคัญและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และมีคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล โดยหลักสูตรได้มุ่งเน้นความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพเทียบเคียงกับนานาชาติอารยประเทศ เป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้คนไทย ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของโลก มีศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลก การจัดการศึกษาไทยให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในเวทีโลกยุคศตวรรษที่ 21 สรุปได้ว่าโรงเรียนต้องเป็นหน่วยบริการทางการศึกษาในมิติที่กว้างขึ้น มีการแข่งขันด้านคุณภาพมากขึ้นต้องพัฒนาให้เป็นหน่วยบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีทางการศึกษา อีกทั้งหลักสูตรการเรียนการสอนต้องมีความเป็นสากลมากขึ้น โดยต้องมีความรู้ความสามารถทางด้านภาษา มีการเปิดเสรีทางการศึกษา โรงเรียนควรรหาภาคีเครือข่ายในการจัดหลักสูตรนานาชาติหลักสูตรสมทบหรือหลักสูตรร่วมกับสถาบันต่างประเทศเพื่อความเป็นสากลของการศึกษาและต้องเน้นการพัฒนาทักษะการคิดมากขึ้นด้วย ซึ่งที่ผ่านมาโรงเรียนยังไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากการเรียนการสอนยังได้เน้นให้ผู้เรียนคิดตามสิ่งที่ผู้สอนป้อนความรู้มากกว่าการคิดสิ่งใหม่ ๆ ดังนั้นจึงควรมีการปรับกลยุทธ์กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดให้มากยิ่งขึ้นและที่สำคัญต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น โรงเรียนส่วนใหญ่เน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้และความสามารถ ละเลยการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อปัญหาสังคมตามมา ดังนั้นปรัชญาการจัดการศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลในองค์รวม ทั้งมิติของความรู้และคุณธรรมคู่กัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนอันจะส่งผลให้ประชาคมโลกอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขสุดท้ายที่เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการส่งเสริมสู่ความเป็นสากล ได้แก่ การสอนภาษาต่างประเทศในโรงเรียนต้องมีประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศอย่างเต็มศักยภาพ (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2555: 3)

จากความสำคัญและความจำเป็นต่าง ๆ ที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นว่าสถานศึกษาจะพัฒนาไปสู่เวทีการศึกษาระดับสากลได้นั้น จะต้องมีความเข้มแข็งในทุกด้านที่เกี่ยวข้องพอที่จะพัฒนาและบริหารจัดการศึกษา ให้ไปสู่เป้าหมายได้ โครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลของกระทรวงศึกษาธิการจึงจัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นนวัตกรรมจัดการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการให้สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้รับผิดชอบและนำโครงการนี้มาใช้เป็นมาตรการเร่งด่วนในการยกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่าสากล ทั้งด้านนักเรียน ครู และผู้บริหาร ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล ซึ่งจะให้เกิดคุณลักษณะต่อการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนอันเป็นเป้าหมายปลายทางของการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555: 1) ซึ่งในศตวรรษที่ 21 คุณภาพการจัดการศึกษาเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) และปัจจุบันความเชื่อมโยงของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เป็นสภาพปัญหาที่คนทั่วโลกต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ร่วมกันส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อมวลมนุษยชาติโดยทั่วไป สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มว่าคนยุคใหม่จะต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอันหลากหลายเป็นสัญญาณเตือนว่าโลกในยุคหน้าจะมีปรากฏการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นเกินกว่าจะคาดคิด ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละประเทศต้องเตรียมคนรุ่นใหม่ที่มีทักษะและความสามารถในการปรับตัวให้มีคุณลักษณะสำคัญในการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ได้อย่างรู้เท่าทันสงบ สันติ มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมเพียงพอ การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนต้องมีความเป็นพลวัตก้าวทันกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการศึกษาไทยให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในเวทีโลกในยุคศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553ก: 1) ดังนี้

1) โรงเรียนเป็นหน่วยบริการทางการศึกษาในมิติที่กว้างขึ้น เพราะในปัจจุบันสังคมโลกเป็นสังคมที่ไร้พรมแดนที่มีการติดต่อประสานสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ มากขึ้นอีกทั้งการก้าวไปสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ที่มีผลต่อการเปิดเสรีทางการศึกษา ซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น ในอนาคตโรงเรียนแต่ละแห่งจะต้องมีการแข่งขันด้านคุณภาพมากขึ้นโรงเรียนในประเทศไทยเองจำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นหน่วยบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีทางการศึกษา

2) หลักสูตรการเรียนการสอนมีความเป็นสากล เนื่องจากยุคโลกาภิวัตน์มีการเชื่อมโยงด้านการค้าและการลงทุน ทำให้ตลาดแรงงานในอนาคตต้องการคนที่มีศักยภาพในหลายด้าน รวมทั้งความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร คุณลักษณะในการเป็นพลโลก การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนจึงต้องปรับให้มีความเป็นสากลมากขึ้น นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการศึกษาทำให้สถาบันการศึกษาจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนด้านจัดการศึกษาในประเทศไทย โรงเรียนควรรหาภาคีเครือข่ายในการจัดหลักสูตรนานาชาติหลักสูตรสมทบ หรือหลักสูตรร่วมกับสถาบันต่างประเทศ เพื่อความเป็นสากลของการศึกษา

3) การพัฒนาทักษะการคิด สภพสังคมโลกที่มีการแข่งขันสูงทำให้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องเน้นการพัฒนาทักษะเป็นสำคัญ ในปัจจุบันโรงเรียนยังไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้เท่าที่ควร เนื่องจากการเรียนการสอนยังเน้นให้ผู้เรียนคิดตามสิ่งที่ผู้สอนป้อนความรู้มากกว่า การคิดสิ่งใหม่ ๆ จึงควรมีการปรับรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดให้มากยิ่งขึ้น

4) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แนวคิดของทุนนิยมที่มุ่งการแข่งขันนั้น มีอิทธิพลทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนส่วนใหญ่เน้นและให้ความสำคัญการพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จนอาจจะเลยการพัฒนาส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อปัญหาทางสังคมตามมา ดังนั้นปรัชญาการจัดการศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลในองค์รวม ทั้งมิติของความรู้และคุณธรรมคู่กัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและประชาคมโลกอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

5) การสอนภาษาต่างประเทศ ในยุคโลกไร้พรมแดนนั้น ผู้มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาที่ใช้สื่อสารกันอย่างกว้างขวาง เช่น ภาษาอังกฤษ หรือภาษาจีนย่อมมีความได้เปรียบในการติดต่อสื่อสาร การเจรจาต่อรองในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนการประกอบอาชีพการจัดการเรียนการสอนจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศด้วย

โรงเรียนมาตรฐานสากล (World - Class Standard School) จึงเป็นนวัตกรรมจัดการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนำมาใช้เป็นมาตรการเร่งด่วน ในการยกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่าสากล และได้เริ่มดำเนินการกับโรงเรียนนำร่องจำนวน 500 โรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในปีการศึกษา 2553 โดยการยกระดับโรงเรียนชั้นนำที่มีความพร้อมสู่โรงเรียนดีมีมาตรฐานสากลเพื่อให้เป็นโรงเรียนที่มีระบบการพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีความสามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมนำความรู้ รักความเป็นไทยและมีความสามารถก้าวไกลในระดับสากล โดยสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงได้เร่งสนองนโยบายดังกล่าว โดยการศึกษา สังเคราะห์เอกสาร จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากโรงเรียนและประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ จากการระดมสมองร่วมคิดร่วมหาหรือ จึงสามารถวางแผนงานได้ว่า โรงเรียนมาตรฐานสากลจะต้องมีหลักสูตรเด่นที่เน้นมาตรฐาน ซึ่งหลักสูตรนั้นจะต้องประกอบด้วย 8 กลุ่ม

สาระการเรียนรู้ ผูกกับความเป็นสากลที่ประกอบด้วย ทฤษฎี องค์ความรู้ ชักนำเด็กสู่การคิด โครงาน และสามารถเสนอผลงานได้อย่างชัดเจนนอกจากนั้น ต้องอยู่ภายใต้การบริหารที่เปี่ยมด้วย คุณภาพที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ มีผู้นำล้าเลิศความคิดครอบคลุมภารกิจทุกด้าน ปัจจัยพื้นฐาน ครบถ้วน สามารถสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา ซึ่งหากผู้เรียนได้ผ่านเข้าสู่ระบบของโรงเรียน มาตรฐานสากลทั้ง 2 ประการแล้ว ผลที่ได้คือผู้เรียนจะมีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) ที่อยู่ ภายใต้บริบท ยอดเยี่ยมวิชาการ สื่อสารอย่างน้อย 2 ภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่าง สร้างสรรค์ ไม่เพียงเท่านั้นยังเป็นการกล่อมเกล่าผู้เรียนที่จะต้องมีศักยภาพเป็นพลโลกจะต้องพร้อมใจ กันร่วมอนุรักษ์โลก เนื่องจากความเป็นสากลที่ถูกปลูกฝังอยู่ในหัวใจของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยลักษณะของโรงเรียนมาตรฐานสากล จะเป็นโรงเรียนที่พัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน อย่างมีคุณภาพเทียบเคียงมาตรฐานสากล รวมทั้งมีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพเพื่อให้ได้ ผู้เรียนที่มีคุณภาพ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะ (Learner Profile) เทียบเคียง มาตรฐานสากล (World class standard) และมีศักยภาพเป็นพลโลก (World citizen) สอดคล้อง กับเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งเน้นการพัฒนา คุณภาพเยาวชนสำหรับยุคศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังเป็นไปตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO คือ Learning to know, Learning to do, Learning to live with the others, Learning to be โดยการดำเนินการของโรงเรียนมาตรฐานสากลนั้น จะประสบความสำเร็จได้จะต้องมี การพัฒนาหลายมิติไปพร้อม ๆ กันและต้องดำเนินการทั้งระบบ คือ ด้านหลักสูตร การจัดการเรียน การสอน การบริหารจัดการ มิใช่เป็นการจัดการศึกษาเพียงบางส่วนของโรงเรียน หรือจัดเป็นแผนการ เรียนมาตรฐานสากล การจัดการศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากลจะต้องมีจุดมุ่งหมายและทิศทางที่ ชัดเจน (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553ก: 3)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินงานเพื่อยกระดับโรงเรียนชั้นนำที่มี ความพร้อมสู่โรงเรียนดีมีมาตรฐานสากล โดยเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ขับเคลื่อนการพัฒนาได้มอบนโยบายแก่โรงเรียนในโครงการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพร้อมกันทั่ว ประเทศผ่านการประชุมทางไกล (Tele Conference) พร้อมกับสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษา ตอนปลายและคณะทำงานได้จัดทำแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อสื่อสารและ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับทิศทางและแนวทางการดำเนินงานเบื้องต้นให้รับทราบแล้วนั้น และเพื่อให้ เกิดความเชื่อมโยงในการนำแนวทางไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และดำเนินการขับเคลื่อน กลยุทธ์ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การบริหารจัดการระบบคุณภาพ การสร้างเครือข่ายร่วม พัฒนาและการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน และการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิด

ความชัดเจนในการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล และความเข้าใจในที่ตรงกัน โดยมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงการดำเนินงานโครงการโรงเรียนที่มีลักษณะพิเศษ ดังนี้

ธีระ รุณเจริญ (2553: 58) กล่าวถึง กระบวนการบริหารที่ต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สังคมโลกในปัจจุบันต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในสังคม ซึ่งได้นำสู่การแข่งขันทางเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ และเป็นแรงผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษา คุณภาพการศึกษาเป็นตัวชี้วัดประการหนึ่งสำหรับความพร้อมในการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลก ดังนั้นแต่ละประเทศจึงต้องมีการเตรียมคนรุ่นใหม่ที่มีทักษะการปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในโลกยุคใหม่อย่างรู้เท่าทัน มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมและเพียงพอ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555: 3) กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพของ คนให้สำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการจัดการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยให้ทัดเทียมกับอารยประเทศและสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติได้นั้น จึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาอย่างรวดเร็วทั้งระบบด้วยการปฏิรูปการศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้พัฒนาไปสู่ผู้เรียนที่มีคุณภาพ ให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน

นุชนรา รัตนะศิริประภา (2557: 512) ได้กล่าวว่าจากการกำกับติดตาม การดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2553-2554 พบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนมาตรฐานสากลซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการกิจกรรมตามแนวทางคู่มือการดำเนินการที่กำหนดให้ ในมิติของการบริหารจัดการถือได้ว่าเกิดประสิทธิผล แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ควร ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประสบความสำเร็จน่าพึงพอใจในระดับหนึ่งเท่านั้นในเชิงปริมาณ แต่ยังคงมีปัญหาในเชิงคุณภาพหลายประการด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการใหม่ ยังไม่เกิดผลเท่าที่ควร ด้วยโรงเรียนยังไม่มีควมอิสระและคล่องตัวในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ในระดับโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง บุคลากรต่าง ๆ ยังไม่เข้าใจการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล ส่งผลให้การดำเนินงานส่วนใหญ่ขาดการมีส่วนร่วม องค์กรทางการศึกษาส่วนใหญ่จึงยังไม่มีความพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตามแนวทางการจัดการด้วยระบบคุณภาพ TQA ดังนั้นจึงทำให้เกิดความเชื่อว่า คุณภาพการศึกษาไทย เมื่อเทียบกับคุณภาพของนานาชาติก็ยังคงอยู่ในระดับต่ำ และควรได้รับการปรับปรุงพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพทัดเทียมกับการศึกษานานาชาติ

1.2 เจตนารมณ์และลักษณะของโรงเรียนมาตรฐานสากล

โรงเรียนมาตรฐานสากลมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทัดเทียมแข่งขันกับนานาชาติโดยการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นความแตกต่างตามศักยภาพของผู้เรียนผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาด้วยวิธีการที่เหมาะสมโรงเรียนบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพที่ได้รับการรับรองจากองค์กรมาตรฐานสากลระดับโลกและมีการสร้างภาคีเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และร่วมพัฒนากับสถานศึกษาระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศรวมทั้งเครือข่าย สนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษา และองค์กรอื่น ๆ ทั้งนี้การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลได้มีกำหนดเวลาในการเริ่มดำเนินโครงการในปี พ.ศ. 2553 มีโรงเรียนที่กำหนดให้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 500 โรงเรียน โดยโรงเรียนมาตรฐานสากลมุ่งจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์เทียบเคียงมาตรฐานสากล ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก โดยดำเนินการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ เพื่อเป็นการต่อยอดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นมาตรฐานชาติ ได้แก่ คนเก่ง คือ รู้สังคมไทย สังคมสากลมีความสามารถเฉพาะทาง คิดสร้างสรรค์ ทนสมัย ทนเหตุการณ์ ทนโลก ทนเทคโนโลยี แสวงหาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง คนดี คือดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพดีทั้งจิตใจและพฤติกรรม มีวินัยต่อตนเองและสังคม ควบคุมตนเองได้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ มีความสุข คือร่างกายแข็งแรง ไร่แรงแจ่มใส จิตใจเข้มแข็ง มีความสุขในการเรียนรู้และการทำงาน (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553ก: 3)

โรงเรียนมาตรฐานสากล มุ่งดำเนินงานในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เทียบเคียงมาตรฐานสากล ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลเมืองโลก (World Citizen, Global Citizen) เพื่อพัฒนาระดับคุณภาพการเรียนการสอนและการจัดจัดการด้วยระบบคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นมาตรฐานสากลเป็นการต่อยอดคุณลักษณะที่เป็นมาตรฐานชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลเมืองโลก และมีเจตนารมณ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลระบุว่า ในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้สังคมโลกมีการลื่นไหลระหว่างวัฒนธรรมมากขึ้น การเมืองแบบเสรีประชาธิปไตยเป็นที่นิยมยอมรับกันทั่วโลกประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์กับชุมชนโลกบนพื้นฐานของศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันจะมีความสามารถในการแข่งขันและร่วมมือกับประชาคมโลกได้ต่อเมื่อเรามีการปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการศึกษา ให้สามารถพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีสมรรถนะในการแข่งขันมีคุณภาพสูงขึ้น รู้จักเลือกที่จะรับกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติ ปลุกจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยรวมถึงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในการจัด

การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ทันต่อสภาวะการณ์โลกเรามีเจตนารมณ์มุ่งมั่นที่จะบรรลุความคาดหวังสำคัญดังนี้

1) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอันหมายถึงเป็นคนดีเป็นคนเก่ง เป็นคนที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยภายใต้บริบทสังคมโลกใหม่รวมทั้งเพิ่มศักยภาพและความสามารถในระดับสูงด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการสื่อสาร เพื่อการพึ่งตนเองและเพื่อสมรรถนะในการแข่งขัน

2) โรงเรียนยกระดับคุณภาพสูงขึ้นสู่มาตรฐานสากลผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพแห่งชาติ (TQA) เป็นโรงเรียนยุคใหม่ที่จัดการศึกษาแบบองค์รวมและบูรณาการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมศาสนา และการเมืองเพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

3) โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรรูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นความแตกต่างตามศักยภาพของผู้เรียนโดยคำนึงผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งนี้จำเป็นต้องมีสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เหมาะสม และปรับประยุกต์ใช้ได้สมประโยชน์ทันต่อการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก

4) ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาด้วยวิธีการที่เหมาะสมหลากหลายอย่างทั่วถึงต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การเรียนรู้และเพิ่มพูนประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานสู่ความเป็นเลิศในระดับสากลตลอดจนเพื่อจรรโลงความพึงพอใจและความผูกพันต่อวิชาชีพอย่างแน่นแฟ้น

5) โรงเรียนมีภาคีเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และร่วมพัฒนากับสถานศึกษาระดับท้องถิ่นระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระหว่างประเทศตลอดจนเครือข่ายสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนเป็นศูนย์และร่วมเป็นเครือข่ายพัฒนาความรู้ให้กับประชาชนในชุมชนและบุคคลทั่วไป

โดยกระบวนการทัศน์ของโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย 5 กระบวนทัศน์ ดังนี้

1) โรงเรียนมาตรฐานสากลมีหลายรูปแบบ (Multi Model - Benchmarking) เป็นตัวของตัวเอง พัฒนาศักยภาพขององค์กร เร่งให้เกิดความพร้อมโดยระดมทรัพยากรรอบด้านจากแบบอย่างความสำเร็จที่หลากหลาย

2) ความใฝ่รู้คือวิถีไปสู่ความรู้แจ้ง (Spirit of enlightenment) สร้างวิถีแห่งการรู้แจ้ง สร้างแรงกระตุ้นใหม่ ๆ แสดงความมหัสจรรย์และเป้าหมายของสาระวิชา ปริมาณความรู้คือความเพลิดเพลินในการแสวงหา

3) โรงเรียนสอนวิถีแห่งภูมิปัญญา (Multi Intelligent) เด็กมีภูมิ-ปัญญา-ความสามารถต่างกัน ความถนัดเป็นสิ่งที่เพิ่มศักยภาพได้ รู้จักและรู้จัก ใช้กระบวนการคัดกรองในระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อส่งเสริมพหุปัญญาของเด็กที่แตกต่างกัน

4) เราคือประชาคมโลก (Global Community and Responsibility) ความใฝ่รู้ไม่มีพรมแดนในชุมชนโลก สัมพันธภาพและความเป็นเครือญาติพี่น้อง นั่นคือความรับผิดชอบร่วมกันของมวลมนุษยชาติต่อประชาคมโลก

5) โรงเรียนประชาบาล (Synergy-community School) การจัดการศึกษาไม่ใช่ภาระของรัฐบาลเพียงลำพัง เครือข่ายพันธกิจ เริ่มต้นจากมิตรภาพในชุมชน ท้องถิ่นไปสู่ภูมิภาคข้ามพรมแดนไปสู่สังคมโลก สร้างสังคมที่ดีเป็นหน้าที่ของทุกคน เยาวชนคืออนาคตของชุมชน ความหวังของชาติและชะตากรรมของมวลมนุษยชาติ

นอกจากนี้ในด้านโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย

- 1) จัดการเรียนรู้อันมี 8 กลุ่มสาระตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา/ศาสนา/วัฒนธรรม/ประวัติศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 2) มีสาระเพิ่มเติมตามจุดเน้นในบางกลุ่มหรือทุกกลุ่มสาระ
- 3) มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ
- 4) มีสาระที่เป็นสากล ได้แก่ 4.1) Theory of Knowledge 4.2) Extended Essay 4.3) Creativity, Action, Service 4.4) Global Education 4.5) ภาษาอังกฤษ และ 4.6) ภาษาต่างประเทศที่ 2 โดยมีภาพความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553ก: 4-7) ได้ระบุว่าการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลนั้น มีภาพความสำเร็จลักษณะการเป็นมาตรฐานสากล ประกอบด้วย
 - 1) ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก (เป็นเลิศวิชาการ สื่อสารสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์)
 - 2) การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล และ
 - 3) บริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ

1.3 แนวทางการบริหารระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล

การบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นระบบที่จะพัฒนาองค์กรให้มีผลดำเนินการที่เป็นเลิศ โดยอิงแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award-TQA) มาพัฒนาขีดความสามารถ ด้านการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้มีวิสัยปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลก เนื่องจากมีพื้นฐานทางด้านเทคนิคและกระบวนการตัดสินรางวัลเช่นเดียวกับรางวัลคุณภาพแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (The Malcolm Baldrige National Quality Award-MBNQA) ซึ่งเป็นต้นแบบรางวัลคุณภาพแห่งชาติที่ประเทศต่าง ๆ หลายประเทศทั่วโลกนำไปประยุกต์ใช้ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น ในด้านการศึกษาได้มีการนำแนวทางดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในองค์กร สถาบัน และสถานศึกษาต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย โดยได้กำหนดกรอบเกณฑ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่อผลงานที่เป็นเลิศ (Baldrige Education Criteria for Performance Excellence) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 เพื่อช่วยให้มีการทำความเข้าใจและปรับใช้ในวงการศึกษาเพื่อการปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียน โดยยึดหลักการดำเนินงานเชิงระบบเพื่อช่วยให้องค์กรโรงเรียนสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบทั้งนี้เพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ กรอบเกณฑ์ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ประกอบด้วยชุดของค่านิยมหลัก (Core Values) 11 รายการ ที่อธิบายผลการปฏิบัติที่เลิศ (Best Practice) ที่โรงเรียนพึงมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดผลงานที่เป็นเลิศ โดยบูรณาการให้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ในการปฏิบัติประจำวันทั่วทุกระดับในโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนอาจตรวจสอบ ทบทวนเบื้องต้นได้ โดยพิจารณาจากประเด็นคำถามในแต่ละรายการ ได้แก่ 1) การนำที่มีวิสัยทัศน์ร่วม (Visionary Leadership) โรงเรียนได้สร้างความตระหนัก และกระตุ้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนมีส่วนร่วม ในการกำหนดอนาคตทิศทางและแนวทางการพัฒนาโรงเรียน มากน้อยเพียงใด 2) การศึกษาที่ยึดการเรียนรู้เป็นแกนกลาง (Learning-Centered Education) 3) การเรียนรู้ขององค์กรและบุคคล (Organizational and Personal learning) 4) การให้คุณค่ากับ คณะครู บุคลากรและผู้มีส่วนร่วม (Valuing Faculty, Staff and Partners) 5) ความคล่องแคล่ว กระตือรือร้น (Agility) และ 6) การมุ่งอนาคต (Focus on the Future) โดยมีองค์ประกอบสำคัญของการบริหารคุณภาพ 7 หมวด คือ

- 1) การนำองค์กร (Leadership)
- 2) การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)
- 3) การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้เสีย (Student and Stakeholder Focus)

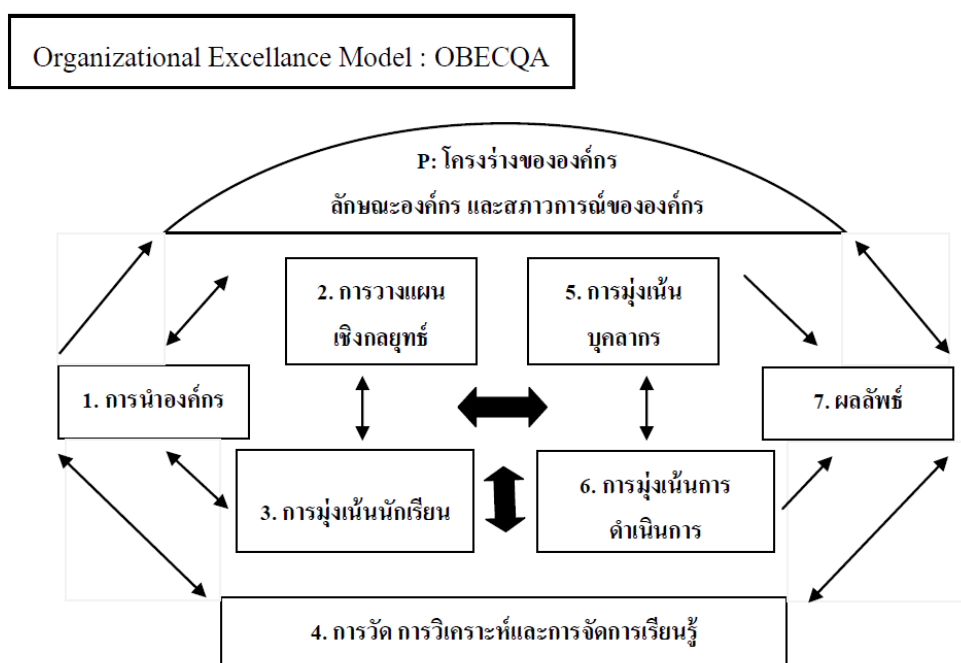
4) การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis and Knowledge Management)

5) การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus)

6) การจัดการกระบวนการ (Process Management)

7) ผลลัพธ์ (Performance Results)

กรอบความคิดเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) ของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลปี 2557-2558 เพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ: มุมมองในเชิงระบบ ข้อกำหนดต่าง ๆ ของเกณฑ์ แบ่งออกเป็น 7 หมวดด้วยกัน คือ 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นนักเรียน 4) การวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร 6) การมุ่งเน้นการดำเนินการ และ 7) ผลลัพธ์ ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557: 1)

ภาพที่ 2 กรอบความคิดรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) ของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล

จากภาพที่ 2 องค์ประกอบดังกล่าวแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในเชิงระบบ เพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ (Integrated Management System) ที่มุ่งเน้นการสร้างผลงานที่เป็นเลิศโดยการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และใช้รูปแบบวงจรคุณภาพ PDSA (Plan Do Study Act Model) เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน โรงเรียนสามารถดำเนินการบริหารจัดการคุณภาพโดยพิจารณาจากองค์ประกอบดังกล่าว โดยคำนึงถึงค่านิยมหลักที่มุ่งผลการปฏิบัติที่ดีเลิศ มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 การนำองค์การ (Leadership)

การบริหารองค์การในปัจจุบัน มีส่วนประกอบสำคัญของการบริหารอย่างหลากหลาย กลไกหลักของการบริหารจัดการเกี่ยวกับวิธีการที่จะนำองค์การให้ประสบความสำเร็จต้องมีปัจจัยสนับสนุนต่อเป้าประสงค์ขององค์กรนั้น จึงจะก้าวสู่ความเป็นเลิศในการบริหารงาน ผู้บริหารจึงควรวางรากฐานของการพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าประสงค์ในระยะยาวและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ปีเตอร์ และวอเตอร์แมน จูเนียร์ (Peter and Waterman Jr, 1982 อ้างใน สุภาภรณ์ ธาณี, 2553: 22-27) กล่าวว่า องค์กรที่ประสบความสำเร็จมักจะมีบุคลากรในองค์กรนั้น ๆ มีผู้บริหารระดับสูงหรือผู้นำองค์กรที่มีจิตวิญญาณของการมุ่งความเป็นเลิศมากเป็นพิเศษ ได้แสดงถึงคุณลักษณะขององค์กรเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1) การมุ่งเน้นที่การปฏิบัติ (bias for action) องค์กรที่เป็นเลิศจะให้ความสำคัญกับ “การปฏิบัติจนเกิดผลสัมฤทธิ์” คือ หลังจากตกลงใจในนโยบายชัดเจนแล้วก็จะทำอย่างมุ่งมั่นจริงจังและต่อเนื่องจนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย หรือสรุปผลได้องค์กรที่เป็นเลิศจะมุ่งมั่นและต่อเนื่องจนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย หรือสรุปผลได้องค์กรที่เป็นเลิศจะมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างจริงจังใน 3 เรื่องด้วยกัน คือ การทำองค์กรมีความคล่องตัว การทดลองปฏิบัติ และการทำระบบให้ง่าย

2) การมีความใกล้ชิดกับลูกค้า (close to the customer) องค์กรที่เป็นเลิศจะพยายามหาโอกาสใกล้ชิดกับลูกค้าให้มากที่สุด ด้วยการใช้กลยุทธ์ด้านการให้บริการและคุณภาพ รวมทั้งการฟังความคิดเห็นของลูกค้า ซึ่งปัจจุบันนิยมใช้หลักการของ CRM (customer relation management)

3) การให้ความอิสระในการทำงานและสร้างความรู้สึกรับผิดชอบเป็นเจ้าของกิจการ (autonomy and entrepreneurship) องค์กรที่ดีจะให้ความมีอิสระในการทำงานแก่พนักงานด้วยการกระจายอำนาจการดำเนินงานในขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ

การมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของ โดยพยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ช่วยกันคิดค้นสิ่งแปลกใหม่อยู่เสมอ รวมทั้งมีความอดทนต่อความล้มเหลวที่เกิดขึ้นจากการทดลองคิดค้นนั้นด้วย

4) การเพิ่มผลผลิตโดยพนักงาน (productivity through people) องค์กรที่เป็นเลิศจะถือว่าพนักงานเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดขององค์กร ด้วยการปฏิบัติให้เห็นอย่างจริงจัง เช่น ให้เกียรติและความไว้วางใจในทุกระดับ รวมทั้งได้ใช้มาตรการต่าง ๆ ในด้านบวกในการส่งเสริมให้มีความกระตือรือร้นในการทำงานอยู่ตลอดเวลา อันเป็นผลทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตอย่างเห็นได้ชัด

5) การติดตามงานอย่างใกล้ชิดและการใช้ค่านิยมเป็นแรงผลักดัน (hands-on and value driven) ผู้บริหารองค์กรที่เป็นเลิศจะลงมาสัมผัสกับการปฏิบัติงานจริง ๆ มีชิ้นงานบริหารงานอยู่แต่ในห้องหรือในสำนักงานเท่านั้น และติดตามงานต่าง ๆ อย่างจริงจัง ตลอดจนพยายามปลูกฝังให้มีความเชื่อมั่นในค่านิยมที่ดี เพื่อให้เกิดแรงผลักดันร่วมในการปฏิบัติงานจนสำเร็จลุล่วง

6) การทำแต่ธุรกิจที่มีความเชี่ยวชาญ (stick to the knitting) องค์กรที่เป็นเลิศจะเลือกทำแต่เฉพาะธุรกิจที่ตนเองมีความถนัด (มีความเชี่ยวชาญ) หรือเกี่ยวเนื่องกับสิ่งที่ทำอยู่แล้วเท่านั้น เพราะมีความเชื่อว่าการทำสิ่งที่ไม่เชี่ยวชาญมีโอกาสที่จะประสบกับความล้มเหลวได้มาก และอาจกระทบกระเทือนสิ่งที่ได้ดำเนินการอยู่แล้ว

7) การมีรูปแบบที่เรียบง่ายและใช้พนักงานอย่างมีประสิทธิภาพ (simple form and lean staff) องค์กรที่เป็นเลิศจะจัดองค์กรอย่างเรียบง่าย และพยายามปรับปรุงขั้นตอนหรือกระบวนการทำงานให้เรียบง่ายที่สุด พร้อม ๆ กับการส่งเสริมให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตามโครงสร้างที่กะทัดรัด

8) การเข้มงวดและผ่อนปรนในเวลาเดียวกัน (simultaneous loose tight properties) องค์กรที่เป็นเลิศจะเข้มงวดในการทำงานให้เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นร่วมกันในคุณค่า คุณภาพ บริหาร การสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการและการคิดค้นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เป็นต้นขณะเดียวกันก็ได้ผ่อนปรนให้มีความอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ และได้ใช้สิ่งที่ผ่อนปรนไปให้กลับมาควบคุมการทำงานของพนักงานอย่างรัดกุม

โดยสาเหตุสำคัญที่องค์กรต้องได้รับการพัฒนา มีเหตุผลสำคัญดังต่อไปนี้

ก. ความซับซ้อนและความหลากหลายขององค์กร การเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าในสังคมปัจจุบัน ทำให้องค์กรหลายแห่งต้องปรับตัวจนมีโครงสร้างที่ซับซ้อนและมีรูปแบบที่หลากหลายขึ้น ซึ่งเราจะเห็นรูปแบบการปรับตัวในระดับต่าง ๆ เช่น การรื้อปรับระบบ การแตกออกเป็นหน่วยย่อย การลดระดับการบังคับบัญชา หรือการลดขนาดองค์กร เป็นต้น ทำให้มีการปรับเปลี่ยนระบบและวิธีการทำงานซึ่งจะส่งผลกระทบต่อบุคลากรที่ปฏิบัติ ทั้งในเชิงกายภาพและจิตใจ ทำให้ฝ่ายบริหารไม่เพียงแต่ต้องตัดสินใจเปลี่ยนโครงสร้างขององค์กร แต่จะต้องสามารถวางแผนและทำการพัฒนาองค์กรเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ทั้งบุคคลและองค์กร

ข. พลวัตของสภาพแวดล้อม การขยายตัวและเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง เทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ ตลอดจนสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น ผู้รับบริการ คู่แข่ง ต่างก็มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของทั้งองค์กรและบุคลากร ประกอบกับแผนพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานในระดับมหภาคของประเทศที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของประชากร ได้สร้างแรงผลักดันให้องค์กรต้องปรับตัวและดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของแรงงานเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น

ค. ความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อปัญหา องค์กรต้องมีความยืดหยุ่นต่อแรงกดดัน และสามารถตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเหมาะสม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและความผันผวนของสภาพแวดล้อม อาจสร้างโอกาสหรืออุปสรรคให้แก่องค์กรได้ โดยโอกาสและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอาจจะมีรูปแบบที่แตกต่างจากอดีต ทำให้องค์กรต้องสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างเป็นระบบและตรงประเด็น ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความสามารถและความพร้อมขององค์กรในการรับรู้และตระหนักถึงปัญหาการวิเคราะห์สาเหตุและการแก้ไขที่ถูกต้อง ผ่านทางทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง กลุ่ม องค์กรและสภาพแวดล้อมอย่างดี

ง. แรงผลักดันของเทคโนโลยี ปัจจุบันเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอุตสาหกรรมทำให้องค์กรต้องปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีของตนเองเพื่อให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทัดเทียมหรือเหนือกว่าองค์กรอื่น ๆ มิเช่นนั้นก็จะถูกคู่แข่งแซงหน้า และอาจจะต้องออกจากการแข่งขันไปในที่สุดซึ่งเราสมควรให้ความสนใจกับเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) เทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology) หรือ IT ได้แก่ ชุดคำสั่งคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์สื่อสาร และระบบ internet จะเป็นกลจักรสำคัญในการสร้างประสิทธิภาพและความคล่องตัวให้แก่องค์กร ผ่านระบบการจัดการข้อมูลที่เหมาะสมที่ช่วยให้การตัดสินใจแก้ไขปัญหา มีความถูกต้องและเหมาะสมกับข้อจำกัดของสถานการณ์

2) เทคโนโลยีการผลิตและการปฏิบัติงาน (production/ operations technology) เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ช่วยให้การผลิตมีประสิทธิภาพและผลผลิตสูงขึ้นตลอดจนช่วยในการปฏิบัติงานของบุคคลให้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

3) เทคโนโลยีการบริหารงาน (management technology) เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ช่วยให้การทำงานขององค์กรมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน และการควบคุม เช่น benchmarking การบริหารคุณภาพโดยรวม (total quality management: TQM) หรือการรีปรับระบบ (reengineering) เป็นต้น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งโครงสร้างและการทำงานขององค์กรให้ก้าวหน้าและทันสมัย ซึ่งจะช่วยสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง เราจะเห็นว่าพัฒนาการและการใช้เทคโนโลยีทั้งสามด้านอย่างเหมาะสมจะมีอิทธิพลและช่วยเร่งการพัฒนาผลิตภาพรวมขององค์กร (productivity) ดังนั้น การที่เราจะสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้องและลงตัว จะต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่เพียงแต่มีความรู้ในงานที่ตนทำ แต่ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร โดยสามารถประสานประโยชน์และสร้างสมดุลระหว่างงานและระบบให้ได้อย่างเต็มที่

จ. การตื่นตัวด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากแรงผลักดันของกระแสการดำเนินงานและปัจจัยแวดล้อมภายนอกดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้บริหารในองค์กรต่าง ๆ ยังจะต้องตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ลูกค้าและพนักงาน โดยเฉพาะพนักงานซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอันดับหนึ่งขององค์กร ที่สมควรได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและมีมนุษยธรรม เพื่อให้เขามีความพอใจและเต็มใจปฏิบัติงานที่ตนได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ และเสียสละให้แก่องค์กร โดยพร้อมจะปฏิบัติงานอื่นที่อยู่นอกเหนือขอบเขตการทำงานของตน เพื่อให้องค์กรก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง เราจะได้เห็นได้ว่า พลวัต ความซับซ้อนและความเกี่ยวเนื่องกันของปัจจัยแวดล้อมและแรงผลักดันภายในองค์กร นับเป็นสาเหตุของปัญหาและโอกาสในการอยู่รอดและเจริญเติบโตขององค์กร ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องกล้าตัดสินใจอย่างกล้าหาญและเด็ดขาดที่จะเปลี่ยนแปลงองค์กร ก่อนที่เหตุการณ์เล็ก ๆ จะลุกลามเป็นปัญหาร้ายแรงต่อไป

องค์กรยุคใหม่ไม่ว่าจะขนาดเล็ก กลางหรือใหญ่ จะประสบความสำเร็จได้หัวใจสำคัญหรือคำตอบสุดท้ายอยู่ที่ “ผู้นำ” ซึ่งผู้นำยุคใหม่ต้องรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและที่สำคัญต้องมีภาวะผู้นำหรือความสามารถในการเป็นผู้นำ เนื่องจากองค์กรยุคใหม่เน้นที่การทำงาน ผู้นำที่ชาญฉลาดต้องมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการนำทีม สามารถแสดงบทบาทผู้นำได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนเป็นผู้ผลักดัน พัฒนาทีมกระบวนการทำงาน และนำองค์กรสู่ความแข็งแกร่งตลอดจนต้องมี model ในการเป็นผู้นำ อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตน สู่การเป็นผู้นำที่ผู้ตามยอมรับ และให้ความเชื่อมั่น ประกอบด้วยกระบวนการดังนี้

- 1) ผู้บริหารระดับสูงหรือคณะผู้บริหารร่วมกำหนดวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กร โดยพิจารณาจากพันธกิจหลักและนโยบายการพัฒนาประเทศ
- 2) กำหนดค่านิยมหลักเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากร
- 3) สร้างระบบการสื่อสารและถ่ายทอดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และค่านิยมองค์กร
- 4) สร้างระบบการตรวจสอบความเข้าใจและการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมองค์กร
- 5) สร้างระบบตรวจติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าประสงค์ที่กำหนด
- 6) กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะผู้บริหารด้านจริยธรรมในการบริหารและการประพฤติปฏิบัติที่ดี
- 7) สร้างระบบการส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและการสร้างนวัตกรรม โดยอาจใช้เครื่องมือ เช่น กิจกรรมข้อเสนอแนะ (suggestion system) กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ
- 8) กำหนดตัวชี้วัดหลักเพื่อประเมินระบบการนำองค์กร และถือเป็นผลการปฏิบัติงานที่สำคัญของคณะผู้บริหาร (ผลลัพธ์องค์กร) รวมถึงการจัดทำแผนการส่งเสริมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผน รวมทั้งจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

กิจกรรมที่ควรดำเนินการตามมาตรฐานการนำองค์กร จะกล่าวถึงวิธีการที่ผู้บริหารขององค์กรชั้นนำและกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ระยะสั้นระยะยาว ค่านิยม และความคาดหวังในผลการดำเนินการขององค์กร โดยให้ความสำคัญกับวิธีการที่ผู้บริหารขององค์กรสื่อสารกับบุคลากร และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมดำเนินการที่มีจริยธรรมและผลการดำเนินการที่ดี รวมถึงระบบการกำกับดูแลตนเองที่ดี ความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งการสนับสนุนชุมชน การนำองค์กรเป็นการมุ่งเน้นเพื่อปรับปรุงองค์กรเกี่ยวกับการนำองค์กรความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการนำองค์กรให้ความสำคัญใน 3 เรื่อง ได้แก่

1) บทบาทผู้บริหารขององค์กรในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ระยะสั้นระยะยาว ค่านิยม การสื่อสาร การสร้างคุณค่า และการทำให้เกิดความสมดุลของคุณค่าระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม รวมทั้งการทำให้เกิดการมุ่งมั่นขององค์กรในการปฏิบัติการต่าง ๆ ในการสร้างและรักษาให้องค์กรมีผลการดำเนินการที่ดีอย่างยั่งยืน โดยต้องอาศัยการมุ่งมั่นอนาคตและความมุ่งมั่นของผู้บริหาร ทั้งในเรื่องการปรับปรุงและนวัตกรรม รวมทั้งการสร้างบรรยากาศ เพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ ความคล่องตัวและการเรียนรู้ของบุคลากร

2) การกำกับดูแลตนเองที่ดีเป็นเรื่องของการจัดการเพื่อให้เกิดการควบคุมและการตรวจสอบการดำเนินการขององค์กร รวมทั้งความรับผิดชอบต่อในด้านต่าง ๆ ของผู้บริหารสูงสุดขององค์กร ซึ่งการดำเนินการให้มั่นใจว่าการกำกับดูแลตนเองที่ดีมีประสิทธิผลจะมีความสำคัญต่อความเชื่อถือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสังคมโดยรวม ตลอดจนส่งผลต่อประสิทธิผลของการปฏิบัติงานองค์กร

3) การทบทวนผลการปฏิบัติงานมีขอบเขตครอบคลุมการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งไม่เพียงแต่ทบทวนว่าองค์กรทำได้ดีเพียงใดในปัจจุบันแต่ยังพิจารณาว่าองค์กรจะดำเนินการได้ดียังไงในอนาคตด้วย ผลการทบทวนผลการดำเนินการขององค์กรจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและการสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์หลักขององค์กร ปัจจัยแห่งความสำเร็จและตัวชี้วัด ดังนั้น สิ่งสำคัญในการทบทวนโดยผู้บริหารขององค์กรคือ การแปลงผลของการทบทวนไปสู่เรื่องที่ต้องดำเนินการ และสามารถนำไปปฏิบัติทั่วทั้งองค์กรตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

โดยบทบาทของผู้บริหารในการนำองค์กร มี 4 บทบาท ดังนี้

1) บทบาทในการชี้นำ (path finding) กำหนดวิสัยทัศน์สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ และกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวิสัยทัศน์

2) บทบาทในการสร้างความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน(aligning) การคิดค้นระบบงานและเทคนิคบริหารเพื่อใช้ในปฏิบัติงานมุ่งสู่วิสัยทัศน์

3) บทบาทในการกระจายอำนาจการตัดสินใจ (empowering) การสร้างเงื่อนไขเพื่อผลักดันให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการปฏิบัติงานที่มีอยู่อย่างเต็มที่

4) บทบาทในการเป็นแบบอย่างที่ดี (modeling) ทั้งหลักการในการทำงาน และการประพฤติตนเพื่อสร้างศรัทธาให้กับบุคลากรใช้เป็นแบบอย่างการดำเนินงาน มีความสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี แนวทาง และวิธีการเพื่อใช้ในการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการขององค์กร

การนำองค์การเป็นการดำเนินการที่แสดงให้เห็นปรากฏว่า ระบบการนำของโรงเรียน (School Leadership system) ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรหลักที่เป็นทีม นำ กำหนดค่านิยม ทิศทาง และผลงาน ที่คาดหวังอย่างไร รวมถึงการมุ่งเน้นนักเรียน การเรียนรู้ การกระจายอำนาจให้บุคลากร นวัตกรรมและการเรียนรู้ในองค์กร การบริหารจัดการเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนชี้ นำ การกำหนดวิสัยทัศน์ ผลการดำเนินการที่คาดหวังของโรงเรียนของผู้ในระดับสูง รวมทั้งระบบ ธรรมภิบาลของโรงเรียน การดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรม กฎหมายและความรับผิดชอบต่อชุมชน วิธีการที่ผู้ในระดับสูงสื่อสารกับบุคลากร การพัฒนาผู้นำในอนาคตการวัดผลการดำเนินงานในระดับ องค์กร และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่มีจริยธรรม และวิธีปฏิบัติที่แสดงถึงความ เป็นพลเมืองดี โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1) กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียนทั้งสภาพจริง ในปัจจุบัน และสภาพการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2) กำหนดค่านิยมของโรงเรียนในการทำงานให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และ พันธกิจ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากร

3) ผู้บริหารโรงเรียนสร้างศรัทธาโดยเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานตาม ค่านิยมของโรงเรียน เพื่อพัฒนาบุคลากรสู่ผู้นำขององค์กรนี้ในอนาคต

4) ผู้บริหารโรงเรียนมีระบบให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ ภายใต้อำนาจการกระจายอำนาจและการบริหารแบบมีส่วนร่วม

5) สร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพการปฏิบัติงานและให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

6) จัดระบบการสื่อสารเพื่อให้ทราบและเกิดการยอมรับในวิสัยทัศน์ค่านิยมและผลการดำเนินการที่คาดหวังของโรงเรียนแบบสองทิศทางอย่างหลากหลายรูปแบบ

7) ผู้บริหารโรงเรียนสร้างบรรยากาศภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการปรับปรุงผลการดำเนินการ การบรรลุพันธกิจ และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์รวมทั้งส่งเสริมและกำกับให้บุคลากรประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับและมีจริยธรรม

โรงเรียนมาตรฐานสากล มีรูปแบบการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ซึ่งช่วยให้โรงเรียนมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ และเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล การดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลจึงประยุกต์เอาเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการคุณภาพของโรงเรียนซึ่งเป็นเกณฑ์ที่มีต้นแบบมาจากรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า The Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) ซึ่งได้มีการพัฒนาปรับปรุงมาตลอด เพื่อช่วยให้องค์กรประเมินตนเองภายใต้สภาวะแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นผลการดำเนินการตามกลยุทธ์ขององค์กร เกณฑ์ได้พัฒนาไปสู่มุมมองเชิงระบบที่ครอบคลุมและบูรณาการการบริหารจัดการกับผลการดำเนินการโดยรวมขององค์กร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553ช: 16) ระบุว่าลักษณะของเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติที่นำมาใช้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล มีดังนี้

1) เป็นข้อกำหนดของระบบการบริหารจัดการของโรงเรียนในเรื่องหลัก ๆ ที่จะส่งผลให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการบริการที่จะส่งมอบสิ่งที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสังคมอย่างต่อเนื่อง

2) โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีของการจัดการที่อยู่บนระบบและการปรับปรุงผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

3) สอดแทรกหลักการของการบริหารจัดการที่อยู่บนระบบค่านิยมที่สร้างความยั่งยืนให้กับโรงเรียน และความสมดุลของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

นอกจากนี้ยังเป็นบรรทัดฐานสำหรับการประเมินตนเองของโรงเรียนเพื่อช่วยในการปรับปรุงวิธีการดำเนินการ ชีตความสามารถและผลลัพธ์ของโรงเรียน กระตุ้นให้มีการสื่อสาร และแบ่งปันสารสนเทศ วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างโรงเรียนต่าง ๆ ทุกประเภท และเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการทำความเข้าใจและจัดการผลการดำเนินงานของโรงเรียน รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ ราตรี ศรีไพพรรณ (2555: 86) กล่าวว่า ภารกิจหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากลในการพัฒนาและยกระดับการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานประกอบด้วย

- 1) ศึกษาทำความเข้าใจโครงการและสร้างความตระหนักแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 2) จัดแผนกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล และเสนอแผนกลยุทธ์ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งจัดทำพันธะสัญญา ในการขับเคลื่อนสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล
- 3) จัดทำสารระยวิชาเพิ่มเติมสู่ความเป็นเลิศ
- 4) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากลและเสนอหลักสูตรต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 5) จัดทำห้องปฏิบัติการ ห้องสมุดพร้อมทั้งจัดหาครุภัณฑ์ สื่ออุปกรณ์ ปรับปรุงบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนสู่สากล
- 6) สืบหาข้อมูลครูเพื่อเตรียมการพัฒนา
- 7) ดำเนินการบริหารด้วยระบบคุณภาพ จัดตั้งและดำเนินเครือข่ายร่วมพัฒนา
- 8) วิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนโดยการมีส่วนร่วม
- 9) นำเสนอผลงานและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 10) รายงานผลการประเมินโครงการและประชาสัมพันธ์เผยแพร่

สรุปได้ว่าการยกระดับการบริหารงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล ได้อ้างอิงตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นแนวทางหนึ่งในการบริหารคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับในระดับชาติว่าเป็นระบบที่จะสามารถนำพาและพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความเป็นเลิศได้ โดยแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพดังกล่าวนี้ เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นไป

ตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ว่าด้วยการที่ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก มีการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล และสามารถยกระดับการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ โดยการนำองค์การเป็นการดำเนินการที่แสดงให้เห็นปรากฏว่า ระบบการนำของโรงเรียน (School Leadership system) ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรหลักที่เป็นทีม นำ กำหนดค่านิยม ทิศทาง และผลงานที่คาดหวังอย่างไร รวมถึงการมุ่งเน้นนักเรียน การเรียนรู้ การกระจายอำนาจให้บุคลากร นวัตกรรมและการเรียนรู้ในองค์กร การบริหารจัดการเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนชั้นนำ การกำหนดวิสัยทัศน์ ผลการดำเนินการที่คาดหวังของโรงเรียนของผู้ในระดับสูง รวมทั้งระบบธรรมาภิบาลของโรงเรียน การดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรม กฎหมายและความรับผิดชอบต่อชุมชน วิธีการที่ผู้นำระดับสูงสื่อสารกับบุคลากร การพัฒนาผู้นำในอนาคตการวัดผลการดำเนินงานในระดับองค์กร และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่มีจริยธรรม และวิถีปฏิบัติที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองดี โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

- 1) กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียนทั้งสภาพจริง ในปัจจุบันและสภาพการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- 2) กำหนดค่านิยมของโรงเรียนในการทำงานให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากร
- 3) ผู้บริหารโรงเรียนสร้างศรัทธาโดยเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานตามค่านิยมของโรงเรียน เพื่อพัฒนาบุคลากรสู่ผู้นำขององค์กรนี้ในอนาคต
- 4) ผู้บริหารโรงเรียนมีระบบให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ภายใต้การกระจายอำนาจและการบริหารแบบมีส่วนร่วม
- 5) สร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพการปฏิบัติงานและให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
- 6) จัดระบบการสื่อสารเพื่อให้ทราบและเกิดการยอมรับในวิสัยทัศน์ค่านิยมและผลการดำเนินการที่คาดหวังของโรงเรียนแบบสองทิศทางอย่างหลากหลายรูปแบบ

7) ผู้บริหารโรงเรียนสร้างบรรยากาศภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการปรับปรุงผลการดำเนินการ การบรรลุพันธกิจ และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์รวมทั้งส่งเสริมและกำกับให้บุคลากรประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับและมีจริยธรรม

1.3.2 การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)

การวางแผนเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อเตรียมความพร้อมการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการบริหารองค์กรในยุคปัจจุบัน เป็นการกำหนดทิศทาง เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ให้สามารถดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ การวางแผนถือเป็นส่วนสำคัญในการที่จะปรับปรุงและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน และทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น การวางแผนเชิงกลยุทธ์จึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน สาคกร สุขศรีวงศ์ (2551: 9) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นรูปแบบทางการจัดการซึ่งมุ่งเน้นความสำเร็จขององค์กร โดยพิจารณากำหนดทิศทางองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทั้งนี้ การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร การกำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์การสร้างกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและการควบคุมและประเมินผล การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกขององค์กรเป็นขั้นตอนที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง เนื่องจากผู้บริหารจำเป็นต้องนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปใช้ในการกำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ตลอดจนประกอบการพิจารณาสร้างกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือสภาวะที่เป็นจริงขององค์กร

รงชัย สันติวงษ์ (2540: 15-16) ได้กล่าวถึงกระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยระบุถึงขั้นตอนและกรอบการคิดการวิเคราะห์ทางกลยุทธ์และการตัดสินใจในการบริหารงานในเชิงกลยุทธ์มีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของกิจการ ทั้งในแง่ของตลาดคู่แข่ง การเปลี่ยนแปลงทางด้านนโยบายทางเศรษฐกิจ การพิจารณาในขั้นตอนนี้ก็คือการจะต้องรู้จักการพิจารณาเสาะแสวงหาข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับความต้องการต่าง ๆ ให้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 จากการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมอย่างกว้าง ๆ ผู้บริหารจะก้าวเข้าสู่ขั้นตอนการใช้ดุลยพินิจเพื่อตรวจสอบและประเมินดูโอกาส (opportunities) และข้อจำกัด (threats) หรือการเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอก และพิจารณาสภาพแวดล้อมภายในขององค์กรด้วยว่า องค์กรจำเป็นต้องสร้างจุดแข็ง (strengths) อะไรขึ้นมาบ้าง

เพื่อที่จะทำงานตามโอกาสที่มีอยู่ และเพื่อใช้เผชิญกับข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย ในการนี้ผู้บริหารก็จะต้องประเมินให้ทราบถึงจุดอ่อน (weaknesses) ที่มีอยู่ เพื่อที่จะกำหนดสิ่งที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพความสามารถด้านต่าง ๆ เพื่อให้จุดอ่อนต่าง ๆ หดไป และมีความสามารถที่จะนำมาใช้ต่อสู้กับคู่แข่งได้ดีขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการเลือกกลยุทธ์และจัดวางกลยุทธ์ คือ การพิจารณาตกลงใจว่ากิจการควรจะมุ่งทำประโยชน์ในโอกาสด้านไหนดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหมาะสมกับจุดแข็งต่าง ๆ ที่มีอยู่มากที่สุดด้วย ซึ่งวิธีการจะกระทำโดยการเปรียบเทียบและจัดคู่ปัจจัยระหว่างโอกาสกับจุดแข็งต่าง ๆ ที่มีอยู่เป็นสำคัญ

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดนโยบายต่าง ๆ สำหรับหน้าที่งานแต่ละด้านและขององค์กรโดยส่วนรวม ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้ใช้เป็นทิศทางกลยุทธ์ในการจัดทำแผนงานต่าง ๆ ของหน้าที่งานแต่ละด้าน เช่น ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการผลิต ด้านเทคโนโลยี และการจัดจำหน่ายต่าง ๆ เพื่อให้ทุกหน้าที่งานก่อประโยชน์หรือสร้างประสิทธิภาพให้กับกลยุทธ์ที่เลือกไว้แล้วได้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ ซึ่งจะมีการพิจารณาถึงชนิดของรูปแบบโครงสร้างองค์การและกระบวนการบริหารงานต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับการใช้จุดแข็งของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ทำงานตามแผนงานและนโยบายต่าง ๆ ที่วางไว้ให้เกิดผลสำเร็จอย่างดี

นอกจากนี้ อุทิส ชาวเอียร (2549: 52-54) ได้กล่าวถึงการใช้อนุกรมกลยุทธ์ของผู้บริหารระดับต่าง ๆ ขององค์กร สามารถใช้แผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือชี้แนะแก่การตัดสินใจของตนเองในการบริหารจัดการตามแผน ผู้บริหารที่มีเครื่องมือนี้สามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่าเนื่องจาก

1) สามารถบริหารอย่างรู้เขารู้เรา ผู้บริหารจะได้ประโยชน์จากแผนกลยุทธ์ที่ช่วยบอกล่วงหน้าให้ทราบถึงสถานะแวดล้อมที่สำคัญของการบริหารว่า ผู้บริหารและองค์กรต้องเผชิญกับสถานะแวดล้อมเช่นไร อาทิ จุดอ่อนจุดแข็งอะไรบ้าง มีโอกาสภาวะคุกคามหรืออุปสรรคอะไรบ้าง ความมั่นใจของผู้บริหารที่รู้ล่วงหน้า สถานะที่จะต้องเผชิญย่อมจะมีสูงกว่าการบริหารแบบไม่มีแผนและไม่รู้ว่าจะต้องเผชิญกับสถานะอะไร

2) กลยุทธ์สามารถเป็นเครื่องมือช่วยนำทาง เป็นเข็มทิศการบริหารให้เห็นทิศทาง (วิสัยทัศน์) และแนวทางหลักการบริหาร (พันธกิจ) ตลอดจนรู้ว่าจะต้องบริหารเรื่องสำคัญด้านใดให้บรรลุจนเกิดผลลัพธ์อะไรแค่ไหน เพียงไร อย่างเป็นทางการ แผนกลยุทธ์ยังชี้แนะให้ผู้บริหาร

ได้เลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (ยุทธศาสตร์) อันจะเป็นแนวทางที่ผู้บริหารสามารถใช้ทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่ได้อย่างถูกต้อง และรู้ว่ามีปัญหา ด้านการบริหารด้านใดบ้างที่ต้องระวัง ต้องแก้ไข และหรือต้องหลีกเลี่ยง แผนกลยุทธ์ยังสามารถบอก ผู้บริหารให้รู้ล่วงหน้าว่า ระหว่างการดำเนินการตามแผนฯ ผู้บริหารควรเร่งปรับปรุงกระบวนการทำงาน ด้านใดบ้าง เพื่อให้สามารถเร่งรัดกระบวนการทำงานได้

3) แผนกลยุทธ์ยังช่วยชี้แนะให้ผู้บริหารทราบว่า โครงการใดบ้างที่เป็นโครงการเชิง กลยุทธ์ที่ในทางปฏิบัติแล้วจะนำองค์กรไปสู่สถานะที่ดีกว่าในปัจจุบัน โครงการเชิงยุทธศาสตร์จะเกิดจากการแปลงยุทธศาสตร์ของแผนฯ และนำแนวความรู้ด้านการบริหารจัดการและความรู้ในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องมากำหนดแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ และเป็นผลงานที่จะทำให้องค์กรอยู่รอดและ แข่งขันได้ ซึ่งจะต่างจากการปฏิบัติโครงการงานประจำที่เกิดผลเพียงระดับการเปลี่ยนแปลง ไม่เกิดผล ระดับการพัฒนา ทำให้ผู้บริหารได้ใช้ทรัพยากรขององค์กรในโครงการที่มีลำดับความสำคัญสูงกว่า

นอกจากนี้ แผนกลยุทธ์ยังช่วยชี้แนะแนวทางการติดตามประเมินผลให้ผู้บริหาร ได้ทราบว่า การดำเนินการเป็นไปตามการชี้แนะของแผนหรือไม่เพียงใด มีอุปสรรคใหม่เกิดขึ้นหรือไม่ และต้องแก้ไขปัญหาในช่วงการพัฒนาที่ใดบ้าง การบริหารงานอย่างมีแผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือช่วย การบริหารดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นหลักประกันว่า ผู้บริหารจะสามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ มากกว่าไม่มีแผนเป็นเครื่องมือ อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารจะต้องประเมินสมรรถนะขององค์กรว่ามีการ เรียนรู้ แนวทางและประสบการณ์การวางแผนมากน้อยเพียงไร หากองค์กรยังด้อยประสบการณ์ในการ วางแผน ประสิทธิภาพของแผนที่วางไว้ก็จะด้อยไปเช่นกัน ดังนั้น ผู้บริหารควรใช้แผนอย่างมีดุลพินิจ และคำนึงถึงประสบการณ์ของตนประกอบด้วย ดังมีคำกล่าวที่ว่าหากผู้บริหารขาดแผนในการ บริหารงานก็ขาดเครื่องมือชี้แนะการตัดสินใจ แต่ถ้าใช้แผนเพียงอย่างเดียวในการตัดสินใจก็ขาดสติได้ เช่นกัน

โดยสรุปการวางแผนเชิงกลยุทธ์ จึงเป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับวิธีการที่ ผู้บริหารโรงเรียนจัดทำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการของโรงเรียนการถ่ายทอด วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติ การจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอที่จะทำให้ แผนปฏิบัติการบรรลุผลสำเร็จ การจะปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงวิธีการ วัดความสำเร็จและการรักษาความยั่งยืนของโรงเรียนในระยะยาว โดยโรงเรียนมีกระบวนการวางแผน กลยุทธ์และนำแผนสู่การปฏิบัติ โดยเตรียมการจัดทำแผนกลยุทธ์ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของ

โรงเรียน ประเมินสถานภาพของโรงเรียน จัดวางทิศทางของโรงเรียน กำหนดกลยุทธ์ ถ่ายทอดกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ และ มีการควบคุมกลยุทธ์

1.3.3 การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้เสีย (Student and Stakeholder Focus)

การบริหารจัดการเกี่ยวกับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การให้ความสำคัญและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนมากขึ้น นับเป็นผลดีต่อการพัฒนา ความโปร่งใส การยอมรับ และความร่วมมืออย่างเต็มที่ต่อโรงเรียน และผลที่สุดความสำเร็จในด้านการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนก็จะบรรลุสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552: 47) ได้กล่าวว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง กลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบ หรืออาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินการและความสำเร็จของสถาบัน เช่น กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ ผู้ปกครอง สมาคมผู้ปกครอง ผู้ปฏิบัติงาน คู่ความ ร่วมมือทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ คณะกรรมการกำกับดูแลสถาบันในด้านต่าง ๆ ศิษย์เก่า นายจ้าง สถาบันการศึกษาอื่น ๆ องค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแล กฎระเบียบ องค์กรที่ให้เงินสนับสนุน ผู้เสียภาษี ผู้กำหนดนโยบาย ผู้ส่งมอบ ตลอดจนชุมชนในท้องถิ่น และชุมชนวิชาการและวิชาชีพ ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการดำเนินการขององค์กร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงหมายถึงบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการดำเนินการจัดการบริหารงานอย่างใดอย่างหนึ่ง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้น และร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ผ่านพ้นไป เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีที่สุดขององค์กร เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

โดยหลักในการบริหารจัดการเกี่ยวกับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ การกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ตามแนวการปฏิรูประบบการบริหาร การศึกษานั้นมุ่งกระจายอำนาจตัดสินใจไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชนให้มากที่สุด ให้ได้มีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาในฐานะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ของโรงเรียนโดยตรง เป็นแนวคิดที่มุ่งให้โรงเรียนมีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านการบริหารงานด้านบุคคล และการบริหารทั่วไป เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ และให้มีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการโรงเรียน โดยมีความเชื่อว่า การตัดสินใจที่ดีที่สุดเกิดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด และมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด ตามลักษณะงานในหน้าที่และลักษณะอื่น ๆ ดังนี้ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2546: 25-29)

- 1) โรงเรียนเป็นสถานที่ที่นักเรียน ครู และผู้บริหารมาอยู่ร่วมกัน ทุกคนมีสิทธิในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียน
- 2) การตัดสินใจโดยมีส่วนร่วมจากครู ผู้ปกครองนักเรียน
- 3) การบริหารงบประมาณด้วยตนเองได้โดยตรงตามความต้องการ แก้ปัญหาได้ทันเวลา และเพิ่มแหล่งทรัพยากรการศึกษา
- 4) การพัฒนาเป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นเอง เพื่อพัฒนาโรงเรียน ครู และนักเรียน โดยมุ่งการแก้ปัญหา
- 5) ผู้บริหารเป็นผู้กระตุ้นและประสานงานให้บุคลากรปฏิบัติ พร้อมทั้งเป็นผู้พัฒนาทรัพยากร มีความรู้ มีเทคนิคการบริหารทันสมัย พัฒนาการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของทุกคน
- 6) บทบาทของครู เป็นผู้ร่วมงาน ผู้ตัดสินใจและผู้ริเริ่ม
- 7) บทบาทของผู้ปกครอง เป็นผู้รับบริการเชิงคุณภาพ เป็นผู้มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือ เป็นผู้สนับสนุนโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่น ซึ่งมารวมตัวเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ได้มีโอกาสร่วมจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

โดยสรุปการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงเป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนสร้างความผูกพันกับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อความสำเร็จด้านการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน และครอบคลุมวิธีการสร้างวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงวิธีการที่โรงเรียนรับฟังความคิดเห็น ความต้องการของนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และใช้สารสนเทศนี้เพื่อปรับปรุงและค้นหาโอกาสในการสร้างนวัตกรรม โดยโรงเรียนมีกระบวนการทำงานที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับนักเรียน โดยมีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน สืบหาความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จัดหลักสูตรสถานศึกษาที่มุ่งสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนให้เต็มตามศักยภาพตอบสนองความต้องการของนักเรียนและทิศทางของโรงเรียน จัดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามที่กำหนด จัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศและบริการแหล่งเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบรอบด้าน (Comprehensive Student Support System) จัดบริการแนะแนวเชิงรุกที่มุ่งอนาคตและสัมฤทธิ์ผลของนักเรียน (Future Focus and Result-Based

Guidance) จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งจัดให้มีการรับฟัง สำนวนความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

1.3.4 การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis and Knowledge Management)

โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการโรงเรียนเกี่ยวกับการทบทวนผลการดำเนินงาน การวิเคราะห์ปรับปรุงข้อมูล และการจัดการความรู้ภายในองค์กร เป็นการเพิ่มศักยภาพให้สูงขึ้น

โดยการวัด ได้แก่ เครื่องมือ หน่วยการวัดและมาตราเปรียบเทียบผลที่ได้ออกมาจะเป็นปริมาณ (quantity) ซึ่งก็คือจำนวนตัวเลข (number) เพื่อแทนจำนวน หรือปริมาณ หรือคุณภาพของคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติของวัตถุ บุคคลหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยการวัดผลมีองค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2552: 3-4)

- 1) ปัญหาหรือสิ่งที่จะวัด
- 2) เครื่องมือวัดหรือเทคนิควิธีในการรวบรวมข้อมูล
- 3) ข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ ถ้าเป็นข้อมูลเชิงปริมาณจะต้องมีจำนวนและหน่วยวัด หากเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพจะต้องมีรายละเอียดที่แสดงคุณลักษณะซึ่งอาจไม่ใช่ตัวเลข

หากจำแนกการวัดผลตามคุณลักษณะของสิ่งที่จะวัด แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) การวัดผลด้านกายภาพ (physical measurement) หมายถึงการวัดคุณลักษณะที่เป็นรูปธรรม คือ สังเกตได้ หรือสัมผัสได้ชัดเจน เช่น ระยะทาง ส่วนสูง น้ำหนักพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการวัดทางวิทยาศาสตร์ สิ่งที่จะวัด และเครื่องมือที่ใช้วัดมีความชัดเจนแน่นอน ผลการวัดมีความเชื่อถือได้

2) การวัดผลด้านจิตวิทยา (psychological measurement) หมายถึง การวัดคุณลักษณะที่เป็นนามธรรม ที่เป็นคุณลักษณะของมนุษย์ เช่น ความรู้ความสามารถเจตคติ สติปัญญา ความถนัดของบุคคล เป็นต้น ซึ่งไม่สามารถสังเกตได้หรือสัมผัสได้โดยตรงเครื่องมือที่ใช้วัดจึงต้องอาศัยการวัดทางอ้อม โดยอาศัยทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการ

ตรวจสอบ ดังนั้น การวัดผลด้านจิตวิทยานี้จึงมีความเสี่ยงต่อการเกิดความคลาดเคลื่อนสูงกว่าการวัดผลด้านกายภาพ

ส่วนการวิเคราะห์ ยุทธนา แซ่เตี่ยว (2548: 136) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ว่าหมายถึง การแจกแจงแยกแยะให้เห็นเป็นส่วน ๆ แต่ในบางกรณีเหมือนกับการตีค่าความหมายข้อมูลโดยใช้การสังเคราะห์ หรือการรวบรวมข้อมูล หรือการสรุปให้เห็นภาพรวมของข้อมูลทั้งหมด อย่างไรก็ตาม คนส่วนใหญ่ก็มักเรียกติดปากกันว่า การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งขอให้เข้าใจตรงกันว่า ในขั้นตอนนี้เป็นการนำข้อมูลมาประมวลผลให้เกิดเป็นสารสนเทศเพื่อตีความหมายในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เราเกิดความเข้าใจกับรูปแบบของข้อมูลในลักษณะต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายของการวิเคราะห์ผลการดำเนินการขององค์กร คือ 1) องค์กรมีการวิเคราะห์ผลการดำเนินการขององค์กรเพื่อช่วยผู้นำระดับสูงในการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรโดยรวม และช่วยผู้นำระดับสูงในการประเมินผลการวางแผนเชิงกลยุทธ์ขององค์กร และ 2) สื่อสารผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ในระดับองค์กรไปสู่กลุ่มงานและระดับปฏิบัติการ เพื่อให้การตัดสินใจของกลุ่มงานและผู้ปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนการจัดการความรู้เป็นแนวคิดของการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่เห็นคุณค่าของบุคลากรในองค์กรว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าทั้งนี้เนื่องจากกระแสของการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยุคนี้ยังเป็นยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ ดังนั้นองค์กรสมัยใหม่จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ และบุคลากรทุกคนในองค์กรจะต้องสามารถทำงานได้ครอบคลุมงานหลักขององค์กรทุกด้าน และสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรมีประสิทธิภาพ และสามารถอยู่รอดได้ในโลกของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน วิจารณ์ พานิช (2548: 63) อธิบายแนวคิดของการจัดการความรู้ไว้ว่า การจัดการความรู้เป็นการเรียนรู้แบบใหม่ที่เรียนจากการปฏิบัติเป็นตัวนำ เป็นตัวเดินเรื่อง ไม่ใช่แค่เรียนจากครูหรือตำรา ตำรานั้นเป็นการเรียนรู้แบบเก่า ซึ่งเน้นเรียนทฤษฎี ขณะที่การเรียนรู้แบบ KM ก็เป็นทฤษฎี แต่ว่าเน้นที่การเรียนรู้แบบปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติทำให้เกิดประสบการณ์ การจัดการความรู้ไม่ใช่เรื่องของคน ๆ เดียว เป็นเรื่องของหลายคนที่ทำงานร่วมกัน เพราะฉะนั้นเวลาปฏิบัติแต่ละคนจะมีประสบการณ์ไม่เหมือนกัน เมื่อนำมาแลกเปลี่ยนกันแล้วอาจเห็นส่วนที่เหมือนกัน ซึ่งจะเป็นการยืนยันว่าเข้าใจตรงกันเมื่อเอามาแลกเปลี่ยนกันมาก ๆ จะทำให้ยกระดับความรู้ความเข้าใจขึ้นไปอีก จะเห็นว่าการจัดการความรู้เราจะเน้นที่การเรียนรู้จากการปฏิบัติ แล้วก็เน้นตัวความรู้ที่เป็นความรู้ในคน หรือที่เรียกว่า tacit knowledge ทั้งนี้ ความรู้จากเอกสาร ตำรา ที่เรียกว่า explicit knowledge นั้นก็สำคัญ เพียงแต่ว่าเรามักจะละเลยความรู้ที่อยู่ในคน

โดยกระบวนการในการจัดการความรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ (บุญดี บุญญากิจ และคณะ (2547: 54) อธิบายว่า จากการศึกษากรอบความคิดของการจัดการความรู้แล้วสามารถสรุปขั้นตอนหลัก ๆ ของกระบวนการความรู้ (knowledge process) ไว้ 7 ประการ คือ (1) การค้นหาความรู้ (knowledge identification) (2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (knowledge creation and acquisition) (3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (knowledge organization) (4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (knowledge codification and refinement) (5) การเข้าถึงความรู้ (knowledge access) (6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) และ (7) การเรียนรู้ (learning) และอธิบายไว้ดังนี้

1) การค้นหาความรู้ (knowledge identification) ศึกษาวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายขององค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้คนในองค์กรดำเนินการบริหารจัดการความรู้ไปในทิศทางเดียวกัน วิเคราะห์รูปแบบและแหล่งความรู้ที่มีอยู่ เพื่อใช้ความรู้นั้นในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย พันธกิจ วิสัยทัศน์ขององค์กร ประเมินระดับความรู้ในปัจจุบันว่าภายในองค์กรมีความรู้อยู่ในระดับใด

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (knowledge creation and acquisition) คือการสร้างและแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายทั้งภายใน/ภายนอกเพื่อจัดทำเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการ

3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (knowledge organization) จัดแบ่งประเภทความรู้ เพื่อจัดทำระบบให้ง่ายและสะดวกต่อการค้นหาและใช้งาน

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (knowledge codification and refinement) จัดรูปแบบและ “ภาษา” เอกสารที่มาจากแหล่งต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปแบบมาตรฐานเดียวกันทั้งองค์กร เรียบเรียงปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยและตรงกับความต้องการ

5) การเข้าถึงความรู้ (knowledge access) ความสามารถในการเข้าถึงความรู้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ (every time everywhere) อย่างสะดวกรวดเร็วในเวลาที่ต้องการ

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) การแลกเปลี่ยนความรู้ถ่ายทอดมาเป็นลายลักษณ์อักษรจากความรู้ซ่อนเร้นสู่ความรู้เด่นชัด (tacit knowledge สู่ explicit knowledge) การถ่ายทอดความรู้จากคนสู่คน (tacit knowledge สู่ tacit knowledge) เช่น การสับเปลี่ยนงาน (job rotation) เพื่อเรียนรู้งานอื่น ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากงานที่เคยทำ

7) การเรียนรู้ (learning) นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และปรับปรุงองค์การ

ทั้ง 7 ขั้นตอนจะช่วยให้องค์การสามารถสร้างและจัดการความรู้ที่มีอยู่เดิมภายในองค์การและความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น แต่ละองค์การสามารถเลือกขั้นตอนกระบวนการให้เหมาะสมกับองค์การของตน เนื่องจากความพร้อมของแต่ละองค์การไม่เหมือนกัน โดยวิเคราะห์ว่าองค์การของตนมีขั้นตอนใดที่ยังขาดอยู่ มีขั้นตอนใดที่เป็นส่วนสำคัญที่จะนำมาเป็น model หลักของตน เพื่อให้กระบวนการจัดการความรู้ขององค์การเป็นระบบถูกฝังแทรกซึมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานประจำ

โดยสรุป การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ จึงเป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนเลือก รวบรวม วิเคราะห์ จัดการความรู้ และปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศ และการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการทบทวนผลการดำเนินการและใช้ผลการทบทวนในการปรับปรุงผลการดำเนินการ เพื่อผลักดันให้เกิดการปรับปรุงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการดำเนินงานและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของโรงเรียน

1.3.5 การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus)

บุคลากรนับเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่จะนำพาให้องค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกองค์กรควรให้ความสำคัญในการผูกใจ การพัฒนาการจัดการบุคลากรเพื่อให้มีการใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ และสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับพันธกิจ กลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการโดยรวมของโรงเรียน โดยราชบัณฑิตยสถาน (2546: 629) ได้ให้ความหมายของบุคลากร หมายถึง ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เช่น ในการบรรจุแต่งตั้ง เลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือน เป็นต้น ผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน

บุคลากรเป็นเครื่องมืออันสำคัญ จะทำให้องค์กรหรือหน่วยงานมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ถ้าผู้บริหารงานในองค์กรได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาอยู่เสมอ ก็ย่อมเป็นที่เชื่อได้ว่าองค์กรหรือหน่วยงานนั้นจะต้องมีประสิทธิภาพอย่างแน่นอน ทั้งนี้เพราะการพัฒนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงตัวของบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังทำให้บุคคลมีการตื่นตัวต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปเสมอ ดังนั้น ประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาบุคลากรในองค์กรการพัฒนาบุคคลไม่เพียงแต่จะทำให้คนมีความรู้ ความสามารถและ

ทักษะในการทำงานดีขึ้นเท่านั้น ยังจะส่งผลให้ได้ผลงานสูงขึ้น อันจะเป็นผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศอีกทางหนึ่ง ด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความสำคัญที่จะช่วยให้บุคลากรมีความคุ้นเคยเข้าใจวัตถุประสงค์ขององค์กร ทำให้สามารถทำงานได้ตรงตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้บุคลากรสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงาน และลดความผิดพลาดโดยไม่จำเป็น ช่วยลดความเสียหายที่อาจเกิดจากการไม่เข้าใจระบบการทำงานที่ถูกต้องของบุคลากรใหม่ ช่วยให้บุคลากรมีคุณภาพ ส่งผลให้สินค้าและบริการมีคุณภาพดีขึ้น ปริมาณงานมากขึ้น ทำให้องค์กรเจริญเติบโตมากขึ้น ช่วยให้บุคลากรได้รับความรู้ใหม่ ๆ ที่จะนำมาปรับใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น ทำให้บุคลากรเกิดขวัญและกำลังใจจากการที่ตนเองได้รับการพัฒนา หรือได้รับการเอาใจใส่จากองค์กร (ธงชัย สมบูรณ์, 2549: 265)

การพัฒนาบุคลากรที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานเองนั้น การกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคลากร เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การพัฒนาบุคลากรประสบผลสำเร็จ เพราะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะช่วยให้สามารถกำหนดเนื้อหาและเลือกวิธีการพัฒนาบุคลากรได้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งทำให้องค์กรสามารถประเมินได้ว่าการพัฒนาบุคลากรประสบความสำเร็จหรือไม่ วัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคลากรมี 3 ประการ คือ 1) วัตถุประสงค์ด้านการปฏิบัติงาน เช่น การมีผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การมีความสามารถเพิ่มขึ้น และการเพิ่มผลผลิต 2) วัตถุประสงค์ตามสถานการณ์ เช่น ความสามารถในการแก้ไขปัญหา การจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และ 3) วัตถุประสงค์ตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น คุณลักษณะของผลงานที่ยอมรับ ทั้งนี้ การเขียนวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคลากร ควรเขียนวัตถุประสงค์ที่สามารถวัดหรือสังเกตได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีหลักในการเขียนวัตถุประสงค์ คือ เขียนด้วยถ้อยคำที่เข้าใจง่ายและตรงไปตรงมา เขียนให้ครอบคลุมและครบถ้วน เขียนให้เจาะจงเป็นจริง บรรลุได้ วัดได้ มีกรอบเวลาและไม่ควรเขียนหลายข้อเกินไป

การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร ซึ่งอาจเป็นแผนระยะสั้นหรือแผนระยะยาว ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และการประเมินผล ดังนั้น หากองค์กรมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร ควรรวบรวมขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคลากรกับขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรไว้ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกต่อการพิจารณาแผนพัฒนาบุคลากร การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ หนังสือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และสื่อดิจิทัล การใช้อุปกรณ์เป็นสื่อในการประชุม ปรึกษา จะช่วยให้การพัฒนามีประสิทธิภาพ ประหยัด และได้ผลกับเครือข่าย ส่วนการเลือกวิทยากรหรือสถาบันในการพัฒนาบุคลากร การเลือกวิทยากรจะสามารถกระทำโดยอิสระในองค์กรที่มีขนาดใหญ่ และมีบุคลากรที่ทำหน้าที่พัฒนาบุคลากรหลากหลาย ซึ่งวิทยากรที่ดีควรมีคุณสมบัติที่

เหมาะสม คือ มีความรู้ความชำนาญเฉพาะสาขามีความสามารถในการถ่ายทอด มีทักษะในการจูงใจ และมีความสามารถในการเลือกใช้สื่อและเทคนิคที่เหมาะสม กรณีที่องค์กรไม่สามารถดำเนินการพัฒนาบุคลากรได้เอง อาจพิจารณาเลือกหลักสูตรในการพัฒนาบุคลากรจากหน่วยงานภายนอก โดยพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้ ราคาหรือค่าใช้จ่ายของหลักสูตร ชื่อเสียง วิธีการ และเทคนิคที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากร เนื้อหาสาระของหลักสูตรผลงานที่เกิดขึ้นจริงหลังจากการพัฒนาบุคลากร ผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และความสอดคล้องกับความต้องการขององค์กร

การเลือกวิธีการในการพัฒนาบุคลากรมี 3 วิธี คือ 1) การศึกษาในงาน เป็นการพัฒนาบุคลากรโดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในที่ทำงานปกติ โดยใช้เทคนิคดังที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ต้นแล้ว คือ การสอนงาน การหมุนเวียนงาน การเป็นโค้ช และการเป็นพี่เลี้ยงในการปฏิบัติงาน โดยทั่วไปแล้วการศึกษาในงานจะดำเนินการโดยผู้ที่ได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้งจากองค์กร ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรที่มีข้อดีกว่าการศึกษานอกงาน 2 ประการ คือ สามารถดำเนินการได้ง่ายเพราะบุคลากรได้ใช้สถานที่และสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง ประหยัดค่าใช้จ่ายเพราะไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อื่นที่ซื้อหาเพิ่มเติมแต่อย่างใด 2) การศึกษานอกงาน เป็นการพัฒนาบุคลากรโดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทำงานปกติ โดยใช้เทคนิค คือ การบรรยาย การอภิปราย การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ประกอบการบรรยาย เช่น การฉายสไลด์ การฉายวิดีโอ การประชุมปรึกษาโดยการถ่ายทอดวิดีโอหรือถ่ายทอดผ่านดาวเทียม การใช้ประสบการณ์ช่วยสอน เช่น กรณีศึกษา การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง การทำกิจกรรม กลางแจ้ง และ 3) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาบุคลากรโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การใช้ซีดีรอม และ การใช้อินเทอร์เน็ต

ในการประเมินผลการพัฒนาบุคลากร เป็นการตอบคำถามในเบื้องต้นว่าจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการประเมิน เพื่อที่จะทำให้ทราบว่าการพัฒนาบุคลากรมีประสิทธิผลหรือไม่ การประเมินที่น่าพิจารณาถึงความเหมาะสม ประกอบด้วย 1) การประเมินความพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อหลักสูตรการพัฒนาบุคลากร โดยการสอบถามถึงความรู้สึหรือความชอบของบุคลากร เป็นการมุ่งเน้นที่ตัวบุคลากรซึ่งมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาบุคลากร เนื่องจากต้องอาศัยการมีส่วนร่วมหรือความร่วมมือของบุคลากรในการดำเนินการพัฒนาบุคลากร 2) การประเมินการเรียนรู้ เป็นการประเมินตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งมีความสำคัญมากกว่าการประเมินความพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อหลักสูตรการพัฒนาบุคลากร เนื่องจากเป็นการประเมินหรือวัดผลว่าบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรหรือไม่ เพียงไร และ 3) การประเมินพฤติกรรมหรือผลการ

ปฏิบัติงาน เป็นการประเมินว่าบุคลากรมีความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานหรือไม่ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ เพียงไร ทั้งนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการใช้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน โดยการวางแผนติดตามประเมินผลการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ อำนวยความสะดวกให้บุคลากรสามารถใช้ความรู้อย่างเต็มที่ ชี้แจงเงื่อนไขและอุปสรรคที่ต้องฟันฝ่า เปิดโอกาสให้ฝึกฝนทักษะใหม่ เปิดโอกาสให้ร่วมตัดสินใจ สนับสนุนและให้กำลังใจหรือชมเชยแก่บุคลากรที่มีความก้าวหน้าในการใช้ประโยชน์จากความรู้ ขยายผลการนำความรู้ใหม่มาใช้ประโยชน์ไปยังบุคลากรอื่น ๆ และทดสอบความสามารถของบุคลากร

การประเมินผลลัพธ์ของหน่วยงาน เป็นการประเมินว่าการพัฒนาบุคลากรช่วยพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรหรือไม่ หน่วยงานหรือองค์กรได้รับประโยชน์จากบุคลากรหรือมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจมากขึ้น มีผลกำไรเพิ่มขึ้นหรือไม่ เพียงไร ซึ่งเป็นการประเมินที่ค่อนข้างยากและท้าทาย เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาวิธีการในการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ในการประเมินผลการพัฒนาบุคลากรยังสามารถประเมินโดยใช้ตัวชี้วัด 5 ประการ คือ อัตราความพึงพอใจของบุคลากร อัตราการลาออก อัตรากิจกรรมการพัฒนาบุคลากรต่อจำนวนบุคลากร อัตราการเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ และอัตราบุคลากรที่มีสมรรถนะตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้น การประเมินผลการพัฒนาบุคลากรที่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริงไม่ต้องใช้ระยะเวลาและวิธีการวัดที่ยุ่งยากจนเกินไป ควรประกอบด้วย การประเมินความพึงพอใจของบุคลากร การประเมินตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และการประเมินผลลัพธ์ เนื่องจากการประเมินผลลัพธ์บางอย่างสามารถวัดได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวัดในเชิงปริมาณ การพัฒนาบุคลากรนอกจากจะก่อให้เกิดผลดีต่อบุคลากร งานและองค์กรแล้ว ยังก่อให้เกิดผลลัพธ์สุดท้ายที่ผู้บริหาร และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ใช้บริการและองค์กรโดยรวมต่อไป

โดยสรุปการมุ่งเน้นบุคลากร จึงเป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนผูกใจ พัฒนาและการจัดการบุคลากร เพื่อให้มีการใช้ศักยภาพของบุคลากรอย่างเต็มที่ และสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับ พันธกิจ กลยุทธ์และแผนปฏิบัติการโดยรวมของโรงเรียน รวมถึงการประเมินขีดความสามารถและอัตรากำลัง และการสร้างสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานที่จะก่อให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดี โดยการมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus) เป็นการสร้างความผูกพันของบุคลากร โดยการเพิ่มคุณค่าของบุคลากร เช่น กำหนดปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความผูกพันและความพึงพอใจของบุคลากร เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร เพื่อสร้างแรงจูงใจ จัดระบบการยกย่องชมเชย การให้รางวัล ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการมุ่งเน้นผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาบุคลากรและผู้นำ โดยจัดระบบการเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลากรของ

โรงเรียน การจัดทำ Training Needs จัดให้มีการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูและบุคลากร อย่างทั่วถึง วางแผนการสืบทอดตำแหน่งผู้บริหารหัวหน้างาน และตำแหน่งผู้นำที่สำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการประเมินความผูกพันของบุคลากร จัดสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพิ่มขีดความสามารถและอัตราการจ้าง โดยมีการประเมินความต้องการด้านขีดความสามารถ และศักยภาพที่จำเป็นของบุคลากร รวมทั้งทักษะ สมรรถนะ และอัตราการจ้างคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง จัดการสรรหา ว่างจ้าง บรรจุและรักษาบุคลากรไว้กับโรงเรียน กำหนดภาระงานทั้งที่เป็นงานด้านการสอน และภาระงานอื่น ๆ จัดการบริหารและจัดโครงสร้างของบุคลากร จัดบรรยากาศการทำงาน โดยกำหนดตัวชี้วัดและเป้าประสงค์ของการปรับปรุงสถานที่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานให้มีสุขอนามัย ความปลอดภัย และมีการป้องกันภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินเพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติงาน กำหนดนโยบายของการบริการและสิทธิประโยชน์ให้เหมาะสมกับความต้องการและความแตกต่างของแต่ละกลุ่มบุคคล

1.3.6 การจัดการกระบวนการ (Process Management)

ในการที่องค์กรจะประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องอาศัยการจัดการกระบวนการที่ดี และจะต้องมีความสัมพันธ์กันเป็นระบบ ซึ่งนักบริหารไม่สามารถที่จะประสบผลสำเร็จในการทำหน้าที่ตามกระบวนการของการจัดการได้ หากปราศจากการทำหน้าที่ต่อเนื่องกัน ตามลำดับของการจัดการกระบวนการ (สุจิตรา นภาคณาพร, 2554: 15) โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2551: 124-125) ได้ระบุถึงแนวทางสำคัญของการจัดการกระบวนการ ซึ่งมีแนวทางที่เป็นหลักการสำคัญ ได้แก่

ก. แนวทางการออกแบบกระบวนการอาจมีความแตกต่างกันมากตามลักษณะของผลผลิตและบริการ ดังนั้น องค์กรควรคำนึงถึงข้อกำหนดที่สำคัญของผลผลิตและบริการ และการตอบสนองความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

ข. การออกแบบกระบวนการที่มีประสิทธิผลต้องคำนึงถึงขั้นตอนและระยะเวลาของกระบวนการ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการจัดทำผังโดยละเอียดของกระบวนการและการออกแบบใหม่ (process redesign)

ค. การนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้สำหรับการแลกเปลี่ยนสารสนเทศกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญ การสื่อสารกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา

ง. การวัดผลการดำเนินการภายใน กระบวนการต้องมีการกำหนดจุดวิกฤติในกระบวนการเพื่อวัด สังเกตการณ์ ซึ่งควรมีอยู่ในช่วงแรกที่สุดของกระบวนการเท่าที่เป็นไปได้ เพื่อลดปัญหาและค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นจากการเบี่ยงเบนไปจากผลการดำเนินการที่คาดหวังไว้ให้น้อยที่สุด

จ. กำหนดมาตรฐานของผลการดำเนินการภายในกระบวนการ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเมื่อมีความเบี่ยงเบนเกิดขึ้น ต้องมีวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อปรับให้ผลการดำเนินการของกระบวนการเป็นไปตามข้อกำหนดที่ได้ออกแบบไว้ วิธีการแก้ไขปัญหานี้ควรพิจารณาทั้งด้านเทคนิคและบุคลากร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกระบวนการ วิธีการแก้ไขที่เหมาะสมจึงควรเน้นที่การเปลี่ยนแปลงที่ต้นเหตุของความเบี่ยงเบน การแก้ไขปัญหาก่อนต้นเหตุจะลดโอกาสของความแปรปรวนในลักษณะเดิมที่อาจเกิดขึ้นซ้ำ หรือที่จุดอื่นขององค์กรให้น้อยที่สุด

ฉ. แนวทางต่าง ๆ ในการปรับปรุงกระบวนการที่ใช้กันโดยทั่วไป ได้แก่

1) การแลกเปลี่ยนกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จทั่วทั้งองค์กรเพื่อผลักดันให้เกิดการเรียนรู้และนวัตกรรม

2) การวิเคราะห์กระบวนการ เช่น การจัดทำผังกระบวนการการทดลองเพื่อหาจุดเหมาะสมที่สุดของกระบวนการ การป้องกันความผิดพลาด

3) การวิจัยและพัฒนาในด้านกระบวนการ

4) การจัดระดับเทียบเคียง (benchmarking)

5) การใช้เทคโนโลยีที่เป็นทางเลือกอื่น

6) การใช้สารสนเทศจากผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกระบวนการต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

โดยกิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการที่ทำให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการ มีดังนี้

1) การวางแผน (planning) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย แผนงาน และตัดสินใจหาวิธีการที่ดีที่สุดที่ทำให้เป้าหมายนั้นบรรลุผลสำเร็จ

2) การจัดองค์การ (organizing) หมายถึง กระบวนการในการจัดตั้งและจัดวางทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรที่ไม่ใช่บุคคล โดยวางแผนให้สามารถบรรลุผลสำเร็จขององค์การ

3) การนำและสั่งการ (leading and directing) หมายถึง กระบวนการของการมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในการที่จะให้บุคคลอื่นมีพฤติกรรมในการทำงานที่ต้องการ และทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

4) การควบคุม (controlling) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การให้เป็นไปตามมาตรฐานและเป้าหมายที่องค์การคาดหวังและกำหนดไว้

กระบวนการบริหารจัดการที่ประกอบด้วยหน้าที่หลัก 4 ประการนี้ เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารพึงต้องปฏิบัติ โดยที่กระบวนการบริหารจัดการ 4 ด้านนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลา ซึ่งผู้บริหารจะเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรขององค์การ

โดยสรุปการจัดการกระบวนการ จึงเป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนกำหนดสมรรถนะหลักและระบบงาน การออกแบบการจัดการ และปรับปรุงกระบวนการที่สำคัญเพื่อระบบงานไปใช้สร้างคุณค่าให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โรงเรียนประสบความสำเร็จ รวมทั้งการเตรียมพร้อมต่อภาวะฉุกเฉิน การมุ่งเน้นการปฏิบัติการ (Process Management) เป็นหัวใจสำคัญที่สุดของระบบบริหารคุณภาพโรงเรียนจะต้องออกแบบกระบวนการซึ่งประกอบด้วย กระบวนการหลัก (กระบวนการที่สร้างคุณค่า) และกระบวนการสนับสนุน กระบวนการของโรงเรียนจะต้องเกิดจากผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ซึ่งได้แก่ บุคลากรของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันกำหนด โรงเรียนจะต้องเรียงลำดับความสำคัญกระบวนการแต่ละกระบวนการและออกแบบกระบวนการเพื่อให้นำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมายของกระบวนการจะต้องส่งผลต่อเป้าประสงค์สำคัญของโรงเรียน คือ คุณภาพของผู้เรียนและโรงเรียนจะต้องมีระบบตรวจสอบเพื่อหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการเพื่อพัฒนากระบวนการสู่ความเป็นเลิศ ตัวอย่างเช่น การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน การแนะแนว ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การจัดเครือข่ายพัฒนากับโรงเรียน สถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ การจัดการทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้าของครูและนักเรียน

1.3.7 ผลลัพธ์ (Performance Results)

การตรวจสอบผลการดำเนินงาน แนวโน้มด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผลการพัฒนาของโรงเรียน นอกจากนั้นยังเป็นการตรวจประเมินระดับผลการดำเนินการเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนและสถาบันการศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาและบริการในลักษณะเดียวกัน ผลลัพธ์ที่ได้จาก

การตรวจประเมินจะเป็นสารสนเทศ ตัวชี้วัดความก้าวหน้า เพื่อประเมินปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาและบริการ โดยมีความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันกับกลยุทธ์ของโรงเรียน โดยผลลัพธ์ (output) คือผลผลิตสุดท้าย สิ่งที่เป็นผลรูปธรรมที่สัมผัสได้ ผลผลิตหนึ่งจำนวนหนึ่ง ผลอันเป็นปริมาณที่ผลิตได้ในระยะเวลาหนึ่ง ผลผลิตทางปัญญา ผลผลิตทางศิลปะ ผลผลิตงานสร้างสรรค์ ผลงานที่ผลิตได้ในระบบหนึ่ง (เสรี พงศ์พิศ, 2548: 15)

ผลลัพธ์ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนจึงหมายถึง การบริหารจัดการเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริหารโรงเรียนประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนและการปรับปรุงในด้านที่สำคัญ ได้แก่ผลลัพธ์ด้านการนำองค์กร ผลลัพธ์ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลของกระบวนการ นอกจากนี้ยังเป็นการตรวจประเมินระดับผลการดำเนินการเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนและสถาบันการศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาและบริการในลักษณะเดียวกัน โดยโรงเรียนต้องจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่แสดงผลการดำเนินงาน ด้านการเรียนรู้ของนักเรียนการพัฒนาคู ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ด้านภาวะผู้นำและการบริหาร

โดยภาพความสำเร็จโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) ในด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management) เป็นความสำเร็จในการบริหาร จัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียน 2) ด้านระบบการบริหารจัดการ 3) ด้านปัจจัยพื้นฐาน และ 4) ด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา โดยในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

ก. ด้านคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียน

1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และสามารถบริหารจัดการโรงเรียนบรรลุตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

2) ผู้บริหารบริหารจัดการด้วยเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA)

3) ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) ที่มีผลงานปรากฏเป็นที่ยอมรับ

- 4) ผู้บริหารมีความสามารถใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและบริหารจัดการ
- 5) ผู้บริหารสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร
- 6) ผู้บริหารมีประสบการณ์การอบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาในระดับชาติ/นานาชาติ

ข. ด้านระบบการบริหารจัดการ

1) โรงเรียนบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพที่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) และตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)

2) โรงเรียนมีระบบการจัดการความรู้ (KM) และการสร้างนวัตกรรมเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3) โรงเรียนนำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) มาใช้ในการบริหารจัดการของโรงเรียน

4) โรงเรียนมีการบริหารด้านบุคลากรอย่างอิสระและคล่องตัว

5) โรงเรียนสามารถแสวงหา ระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศในการจัดการศึกษา โดยสามารถบริหารจัดการได้อย่างคล่องตัวตามสภาพความต้องการและจำเป็น

6) โรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ค. ด้านปัจจัยพื้นฐาน

1) โรงเรียนมีขนาดชั้นเรียนเหมาะสมตามมาตรฐานที่กำหนดทุกระดับและมีอัตราครู 1 คน ต่อนักเรียนไม่เกิน 20 คน

2) โรงเรียนมีจำนวนนักเรียน 30-40 คน ต่อ ห้องเรียน

3) ภาระงานสอนของครูมีความเหมาะสม ตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ.กำหนด

4) โรงเรียนจัดให้มีหนังสือ ตำราเรียน สื่อเทคโนโลยี ที่มีคุณภาพระดับมาตรฐานสากลอย่างเพียงพอ

5) โรงเรียนมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแบบความเร็วสูง เชื่อมโยงครอบคลุมพื้นที่ของโรงเรียน

6) โรงเรียนมีห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์มัลติมีเดีย (Electronics Multi-Media Classroom) ห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการและมีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย เน้นความเป็นเลิศของนักเรียนตามกลุ่มสาระอย่างพอเพียง

7) โรงเรียนมีห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ ศูนย์วิทยบริการ (Resource Center) ที่มีสภาพแวดล้อม/บรรยากาศเอื้อต่อการใช้บริการ มีสื่อที่เพียงพอ เหมาะสม ทันสมัย มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านการเรียนรู้และการค้นคว้าอย่างหลากหลาย

8) โรงเรียนดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.2552 (ปรับปรุง พ.ศ.2560) (เฉพาะมัธยมศึกษา)

ง. ด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา

1) โรงเรียนมีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับเดียวกันเป็นเครือข่ายร่วมพัฒนาทั้งในระดับท้องถิ่น/ภาค/ชาติ/นานาชาติ

2) โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และทรัพยากรระหว่างเครือข่ายโรงเรียนร่วมพัฒนา

3) โรงเรียนมีเครือข่ายสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4) นักเรียนและครูมีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล

โรงเรียนมาตรฐานสากล มุ่งเน้นการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานการพัฒนาบุคลากรหลักที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อน เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ดังนั้น ความรู้ความสามารถและการยอมรับความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากลเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนมาตรฐานสากลจะได้รับการพัฒนาเพื่อ (สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2553ก: 4-18)

- 1) เป็นผู้นำและมีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้เฉพาะด้าน สามารถใช้ภาษาต่างประเทศและสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้
- 2) มีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าพัฒนางาน พัฒนาตนเองจากแหล่งวิชาต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำราต่างประเทศ และสื่อ ICT รวมทั้งสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนกับนานาชาติ
- 3) ใช้การวิจัย สื่อ นวัตกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

โดยบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนมาตรฐานสากลในการพัฒนาครูผู้สอน มีดังนี้

- 1) จัดระบบสารสนเทศและจัดทำข้อมูลสารสนเทศครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 2) มีการวางแผนอัตรากำลังและมีการสรรหาได้ตามความต้องการจำเป็นของโรงเรียน
- 3) วางแผนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 4) ดำเนินการพัฒนาตามแผนที่กำหนด
- 5) ส่งผู้บริหาร ครู เข้าร่วมประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนกับนานาชาติ
- 6) จัดโรงเรียนเครือข่าย และแหล่งเรียนรู้ประจำในต่างประเทศ ส่งผู้บริหารและครูฝึกประสบการณ์ในโรงเรียนเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้ประจำในต่างประเทศ

7) บริหารจัดการให้ผู้บริหาร ครู ได้ปฏิบัติงานตามภารกิจเป็นระบบ มีเทคโนโลยีงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เวลา และบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาตนเอง

8) จัดให้มีการนิเทศภายในเพื่อสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ควรมีกระบวนการนิเทศภายใน

9) ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงพัฒนาด้านการบริหารโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหาร รวมทั้งการวิจัยสื่อนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนของครู

10) จัดเวทีให้ผู้บริหาร ครู ได้นำเสนอผลงานที่ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งนำเสนอผลงานวิจัยและพัฒนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโรงเรียน

11) กำกับติดตาม ประเมินผล เพื่อการปรับปรุงพัฒนาถ้ากรณีผลการประเมินยังไม่ได้มาตรฐานนำไปพัฒนาต่อไปสำหรับที่ได้มาตรฐานแล้วส่งเสริมให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

โดยการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลของโรงเรียนมาตรฐานสากลนั้น ประกอบด้วยคุณภาพ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพวิชาการ 2) ด้านคุณภาพของครู และ 3) ด้านการวิจัยและพัฒนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 ด้านคุณภาพวิชาการ

1) จัดหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นเลิศตอบสนองความถนัดและศักยภาพตามความต้องการของผู้เรียน

2) จัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ด้วยภาษาอังกฤษ

3) พัฒนาการจัดการเรียนการสอนสาระการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study: IS)

4) พัฒนาการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้และการศึกษาด้วยตนเองของนักเรียน

5) จัดการเรียนการสอน โดยพัฒนาการใช้ระบบห้องเรียนคุณภาพ (Quality-Classroom System)

6) ใช้ระบบการวัดและประเมินผลแบบมาตรฐานสากล โดยประเมินจากการสอบข้อเขียน สอบปากเปล่า สอบสัมภาษณ์ และสามารถเทียบโอน ผลการเรียนรู้กับสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

1.4.2 ด้านคุณภาพของครู

1) ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านวิชาการ/อาชีพและผ่านการประเมินระดับชาติ

2) ครูสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร

3) ครูใช้หนังสือ ตำราเรียนและสื่อภาษาต่างประเทศ ในการจัดการเรียนการสอน

4) ครูใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ICT) ในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การเผยแพร่ผลงานทั้งระบบออนไลน์ (online) และออฟไลน์ (offline)

5) ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนในระดับภาค/ชาติ/นานาชาติ

6) ครูใช้การวิจัย สื่อ นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

1.4.3 ด้านการวิจัยและพัฒนา

โรงเรียนดำเนินการจัดทำวิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาในภาพรวมของโรงเรียนทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน และใช้ผลการวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน

โดยโรงเรียนมาตรฐานสากลต้องมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล ที่เป็นการพัฒนาหลักสูตรตามหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีหลักการสำคัญ 2 ประการ ได้แก่

ข้อที่ 1 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

ข้อที่ 2 เป็นหลักสูตรที่สนองนโยบายการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่มาตรฐานสากลมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

ก. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับหลักการ จุดหมาย คุณภาพผู้เรียน สมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด โครงสร้างรายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดประเมินผลและเกณฑ์การจบหลักสูตร โดยนำมาเทียบเคียงกับหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากล

ข. ศึกษาคุณลักษณะและศักยภาพผู้เรียนที่เป็นสากล ตามหลักสูตรของโรงเรียนมาตรฐานสากล

ค. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา บริบทของโรงเรียน เพื่อมุ่งเน้นความเป็นไทยและความเป็นสากล

ง. การปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนมาตรฐานสากลสามารถเชื่อมโยงบูรณาการในรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมในระดับประถมศึกษา หรือจำนวนหน่วยกิตของรายวิชาเพิ่มเติมในระดับมัธยมศึกษา ได้ตามสภาพความต้องการและจุดเน้นของสถานศึกษา ดังนี้

1) ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาในโปรแกรมการเรียนรู้ของ EP (English Program) IEP (Intensive English Program) MEP (Mini English Program) หรือ IB (International Baccalaureate) และหลักสูตรที่เน้นความเป็นเลิศเฉพาะทาง เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา ดนตรี กีฬา อาชีพ เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทและความเป็นสากลทั้งในการจัด รายวิชาพื้นฐาน/รายวิชาเพิ่มเติม

2) จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับ พัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ขั้นใด 5 ขั้น พัฒนาผู้เรียนสู่ มาตรฐานสากล และเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการหลักสูตรโรงเรียน มาตรฐานสากลบรรลุเป้าหมายโดยการปรับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ หรือการจัดการเรียนการสอนแบบ บูรณาการ และจัดสาระการเรียนรู้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study :I S) ซึ่งจัดแบ่ง เป็นสาระการเรียนรู้ 3 สาระ ประกอบด้วย 1) IS 1 การศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ (Research and Knowledge Formation) 2) IS 2 การสื่อสารและการนำเสนอ (Communication and Presentation) 3) IS 3 การนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม (Social Service Activity) ไปสู่การเรียนการสอน ในลักษณะของหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางที่กำหนด โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบทและพัฒนาการตามวัยของผู้เรียน

จ. จัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ ทั้ง ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศที่ 2

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางดังนี้ (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 26)

1) จัดการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษาโดยมุ่งเน้นความสามารถในการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่วทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับมัธยมศึกษาตอนต้น และ มัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษแล้ว ให้มุ่งเน้นภาษาต่างประเทศที่ 2 ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนอย่างน้อยหนึ่งภาษา

2) จัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มุ่งเน้นการใช้ หนังสือ ตำราเรียนสื่อการสอนที่เป็นภาษาอังกฤษ

- 3) จัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ควรศึกษาหนังสือตำราเรียนและสื่อที่เป็นภาษาต่างประเทศ นำมาเทียบเคียงเนื้อหาสาระ และประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- 4) จัดการเรียนการสอนการวัดและประเมินผลและการเผยแพร่ผลงานของสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ICT) ทั้งระบบออนไลน์ (online) และออฟไลน์ (offline) ส่งเสริมการคิดผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์ให้มากขึ้น
- 5) จัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการของห้องเรียนคุณภาพ สนับสนุนให้มีการใช้การวิจัย สื่อ นวัตกรรม ปรับลดเวลาในการสอนของครูในห้องเรียนและเพิ่มเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียนนอกห้องเรียนให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
- 6) จัดเตรียมและพัฒนาครูให้สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ ในการสื่อสาร สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ในการจัดการเรียนการสอนกับนานาชาติ
- 7) จัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถและทักษะที่สำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเป็นไปตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO ได้แก่ Learning to Know, Learning to do, Learning to live together, Learning to be
- 8) จัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ แบบใด 5 ขั้น ได้อย่างหลากหลายวิธีเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study: IS) เป็นการเปิดโลกกว้างให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระในเรื่องหรือประเด็นที่สนใจ และดำเนินการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

1.5 คุณลักษณะผู้เรียนตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล

ในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเจตนารมณ์มุ่งมั่นที่จะบรรลุความคาดหวังสำคัญ ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

1) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ อันหมายถึงเป็นคนดี เป็นคนเก่ง เป็นคนที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทย ภายใต้บริบทสังคมโลกใหม่ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพและความสามารถในการระดับสูงด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร เพื่อการพึ่งตนเองและเพื่อสมรรถนะในการแข่งขัน

2) โรงเรียนยกระดับคุณภาพสูงขึ้นสู่มาตรฐานสากล ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) และตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) เป็นโรงเรียนยุคใหม่ที่จัดการศึกษาแบบองค์รวม และบูรณาการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ศาสนาและการเมือง เพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

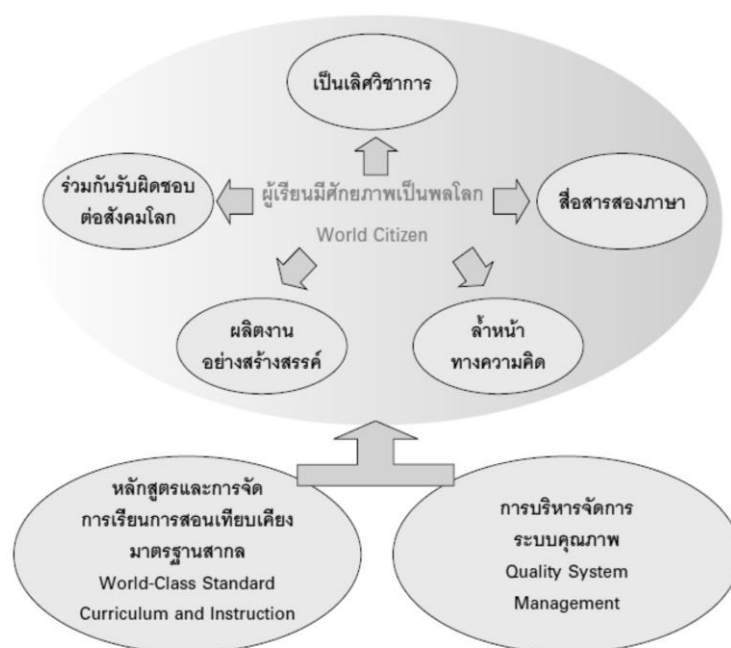
3) โรงเรียนพัฒนาหลักสูตร รูปแบบและวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นความแตกต่างตามศักยภาพของผู้เรียน โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้จำเป็นต้องมีสื่ออุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและการสื่อสารที่เหมาะสม และปรับประยุกต์ใช้ได้สมประโยชน์ทันต่อความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก

4) ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาด้วยวิธีการที่เหมาะสม หลากหลายอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ และเพิ่มพูนประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล ตลอดจนเพื่อจรรโลงความพึงพอใจและความผูกพันต่อวิชาชีพอย่างแน่นแฟ้น

5) โรงเรียนมีภาคีเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และร่วมพัฒนากับสถานศึกษาระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ รวมทั้งเครือข่ายสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเป็นศูนย์และร่วมเป็นเครือข่ายพัฒนาความรู้ให้กับประชาชนในชุมชนและบุคคลทั่วไป

ดังนั้น ในด้านคุณลักษณะผู้เรียนตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล จึงมุ่งจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์เทียบเคียงมาตรฐานสากล ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก โดยดำเนินการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ เพื่อเป็นการต่อยอดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นมาตรฐานชาติ ได้แก่ คนเก่ง คือ รู้สังคมไทย สังคมสากลมีความสามารถเฉพาะทาง คิดสร้างสรรค์ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี แสวงหา และเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง คนดี คือ ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพดีทั้งจิตใจและพฤติกรรม มีวินัยต่อ

ตนเองและสังคม ควบคุมตนเองได้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ มีความสุข คือ ร่างกายแข็งแรง ร่าเริงแจ่มใส จิตใจเข้มแข็ง มีความสุขในการเรียนรู้และการทำงาน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอันหมายถึงเป็นคนดี เป็นคนเก่ง เป็นคนที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยภายใต้บริบทสังคมโลกใหม่รวมทั้งเพิ่มศักยภาพและความสามารถในระดับสูงด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการสื่อสาร เพื่อการพึ่งตนเองและเพื่อสมรรถนะในการแข่งขัน โดยการดำเนินงานตามแผนภาพที่ 3 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงคุณลักษณะนักเรียนตามแนวทางการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล

จากแผนภาพที่ 3 โรงเรียนมาตรฐานสากลมีแนวทางดำเนินการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ มุ่งให้ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก ผู้เรียนมีศักยภาพด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ การใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในการสื่อสารได้ สร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดทำโครงการที่เสนอแนวคิดเพื่อสาธารณประโยชน์ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าเผชิญความเสี่ยง สามารถใช้ความคิดระดับสูง มีเหตุผลและวางแผนจัดการสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ สร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ สามารถประเมิน แสวงหา สังเคราะห์และใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการให้สำเร็จ มีความรอบรู้ ด้านทัศนภาพ รู้จักตีความ สร้างสื่อในการพัฒนาการคิดการตัดสินใจและการเรียนรู้ให้ก้าวหน้าขึ้น ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ออกแบบ สร้างสรรค์งาน สื่อสารนำเสนอ เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนผลงานได้มีความตระหนักรู้ในภาวะการณ์ของโลก สามารถ

เรียนรู้และจัดการกับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในความหลากหลายทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี มีความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นพลเมืองดี สามารถจัดการและควบคุมการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ โดยจำแนกด้านคุณลักษณะผู้เรียนเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นเลิศทางวิชาการ 2) การสื่อสารได้อย่างน้อยสองภาษา 3) ล้ำหน้าทางความคิด 4) ผลงานอย่างสร้างสรรค์ และ 5) ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 5-7)

1.5.1 ความเป็นเลิศทางวิชาการ หมายถึง นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ผ่านการประเมินระดับชาติอยู่ในระดับดี สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ มีความสามารถความถนัดเฉพาะทางเป็นที่ประจักษ์ สามารถแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติ สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ในอัตราสูง มีผลการเรียนที่สามารถถ่ายโอนกับสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ในนานาชาติได้ โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จเบื้องต้น ดังนี้

1) นักเรียนชั้น ป.6 และ ม.3 มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป

2) นักเรียนชั้น ม.6 มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและภาษาต่างประเทศสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป

1.5.2 การสื่อสารได้อย่างน้อยสองภาษา หมายถึง นักเรียนใช้ภาษาไทยภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในการสื่อสารได้ดี ได้เข้าร่วมให้แสดงหรือได้รับรางวัลเกี่ยวกับด้านกาารฟัง/พูด/อ่าน/เขียนภาษาอังกฤษ และภาษาไทยรูปแบบต่าง ๆ ในงานที่จัดโดยหน่วยงานภายนอก มีผลงานการเขียนรายงานเชิงวิชาการ/บทความเป็นภาษาอังกฤษและภาษาไทย ตีพิมพ์เผยแพร่ในเอกสารหรือสื่อออนไลน์วิชาการที่จัดทำโดยโรงเรียนหรือหน่วยงานภายนอก นักเรียนที่เรียนภาษาต่างประเทศภาษาที่สองมีทักษะการสื่อสาร ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของภาษานั้น ๆ รวมถึงสามารถสอบผ่านการวัดระดับความสามารถทางภาษาจากสถาบันภาษานานาชาติ โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จเบื้องต้น ดังนี้

- 1) นักเรียนชั้น ป.4 – 6 ม.1 – 3 และ ม.4 – 6 ได้เข้าร่วมให้แสดง หรือได้รับรางวัลเกี่ยวกับด้านการฟัง/พูด/อ่าน/เขียนภาษาอังกฤษ และภาษาไทยรูปแบบต่าง ๆ ในงานที่จัดโดยหน่วยงานภายนอก
- 2) นักเรียนชั้น ป.4 – 6 ม.1 – 3 และ ม.4 – 6 มีผลงานการเขียนรายงานเชิงวิชาการ/บทความความเป็นภาษาอังกฤษและภาษาไทย ตีพิมพ์เผยแพร่ในเอกสารหรือสื่อออนไลน์วิชาการ ที่จัดทำโดยโรงเรียน หรือหน่วยงานภายนอก
- 3) นักเรียนชั้น ป.4 - 6 และ ม.1 - 3 ที่เข้าสอบวัดความสามารถด้านภาษาอังกฤษ จากแบบทดสอบมาตรฐาน CEFR ที่มีคะแนนผลการทดสอบได้มาตรฐานของ CEFR
- 4) นักเรียนชั้น ม. 6 ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีโครงการคัดเลือกเข้าสอบวัดความสามารถ ด้านภาษาอังกฤษ จากแบบทดสอบมาตรฐาน เช่น TOEFL PB, TOEFL CBT, TOEFL IBT, IELTS, TOEIC หรืออื่น ๆ มีคะแนนผลการทดสอบเทียบคะแนน TOEFL IBT ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50
- 5) นักเรียนชั้น ป.6, ม.3 และม.6 ที่เรียนภาษาต่างประเทศภาษาที่สองมีทักษะการสื่อสาร ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของภาษานั้น ๆ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

1.5.3 ล้ำหน้าทางความคิด หมายถึง นักเรียนสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดทำโครงการที่เสนอแนวคิดเพื่อสาธารณะประโยชน์ร่วมกับนักเรียนนานาชาติสามารถเขียนเรียงความขั้นสูง มีผลงานการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่ได้เข้าร่วมหรือแสดง/ประกวด/แข่งขัน/ได้รับรางวัลจากงานที่จัดโดยหน่วยงานภายนอก มีคะแนนจากการสอบแข่งขันระดับชาติและเวทีแข่งขันอื่นเป็นที่ประจักษ์ โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จเบื้องต้น ดังนี้

- 1) นักเรียนชั้น ป.4 – 6 ม.1 – 3 และ ม.4 – 6 มีผลงานการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study) ด้าน ICT, TOT, M2M ที่ได้เข้าร่วมหรือแสดง/ประกวด/แข่งขัน/ได้รับรางวัลจากงานที่จัดโดยหน่วยงานภายนอก
- 2) นักเรียนชั้น ป.6 และ ม.3 มีคะแนนการทดสอบด้านการเขียนและการอ่านภาษาไทยจากเครื่องมือกลาง ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป

3) นักเรียนชั้น ป.6 และ ม.3 มีคะแนนการทดสอบด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จากเครื่องมือกลาง ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป

4) นักเรียนโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับการสุ่มเข้าสอบโครงการ PISA มีคะแนนการสอบ ด้านการอ่าน ด้านคณิตศาสตร์และด้านวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนระดับประเทศที่เข้าร่วมโครงการ PISA ในปีเดียวกัน

5) นักเรียนโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ได้รับการสุ่มเข้าสอบโครงการ TIMSS มีคะแนนผลการสอบวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ชั้น ป.4 และ ม. 2 มีคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนระดับประเทศที่เข้าร่วมโครงการ TIMSS ในปีเดียวกัน

1.5.4 ผลงานอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง นักเรียนสามารถเลือกเรียนและฝึกวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจ มีผลงานการประดิษฐ์ สร้างสรรค์ และออกแบบผลงานเข้าแข่งขันในเวทีระดับชาติ และนานาชาติ สามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ออกแบบ สร้างสรรค์งาน สื่อสารนำเสนอ เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนผลงานได้ในระดับนานาชาติ มีผลงานจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองทุกด้าน ทั้งด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพและเทคโนโลยี ที่ได้รับการประเมินจากครู/ผู้ทรงคุณวุฒิ ว่าเป็นผลงานที่มีคุณภาพในระดับดี จากงานแสดงผลงานประจำปีโรงเรียนจัดขึ้น หรือได้รับรางวัลจากหน่วยงานภายนอกในระดับต่าง ๆ มีผลงานที่เป็นนวัตกรรมทางวิชาการหรือวิชาชีพ ได้จากการออกแบบประดิษฐ์และสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการหรือวิชาชีพ โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จเบื้องต้น ดังนี้

1) นักเรียนชั้น ป.4 – 6 ม.1 – 3 และ ม.4 – 6 มีผลงานจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study) ทุกด้าน ทั้งด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา พลศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพและเทคโนโลยี ที่ได้รับการประเมินจากครู/ผู้ทรงคุณวุฒิ ว่าเป็นผลงานที่มีคุณภาพในระดับดี จากงานแสดงผลงาน ประจำปีโรงเรียนจัดขึ้น

2) นักเรียนชั้น ป.4 – 6 ม.1 – 3 และ ม.4 – 6 มีผลงานจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study) ทุกด้าน ทั้งด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา พลศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพและเทคโนโลยี ที่ได้เข้าร่วมแสดง/ประกวด/แข่งขัน หรือได้รับรางวัลจากหน่วยงานภายนอกในระดับต่าง ๆ

3) นักเรียนชั้น ป.4 - 6 ม.1 - 3 และ ม.4 - 6 มีผลงานที่จัดทำขึ้นจากผลงาน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study) ที่ได้รับการตีพิมพ์และเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัลอย่าง น้อย 2 แห่ง

4) นักเรียนชั้น ป.4 - 6 ม.1 - 3 และ ม.4 - 6 มีผลงานที่เป็นนวัตกรรมทาง วิชาการหรือวิชาชีพ ได้จากการออกแบบ ประดิษฐ์และสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการหรือวิชาชีพ

1.5.5 ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก หมายถึง นักเรียนมีความตระหนักรู้ใน ภาวะการณ์ของโลก สามารถเรียนรู้และจัดการกับสภาวะการณ์ที่มีความซับซ้อน มีความรู้ความเข้าใจ และ ตระหนักในความหลากหลายทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของนานาชาติ มีความสามารถ ระบุประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ วิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและนโยบาย สาธารณะ เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายและผลตอบแทนได้ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นพลเมืองดี สามารถจัดการและควบคุมการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอุดมการณ์ประชาธิปไตยสังคมไทยและสังคมโลก โดยมีผลงานการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองที่เกี่ยวกับการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคมที่สร้างขึ้นด้วยความริเริ่มของตนเอง โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จเบื้องต้น ดังนี้

1) นักเรียนชั้น ป.4 - 6 ม.1 - 3 และ ม.4 - 6 มีผลงานการศึกษาค้นคว้าด้วย ตนเอง ที่เกี่ยวกับการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคม ที่สร้างขึ้นด้วยความริเริ่มของตนเอง ได้รับการประเมินในระดับดีจากครู/ ผู้ทรงคุณวุฒิจากการแสดงผลงานที่โรงเรียนจัดขึ้น

2) นักเรียนชั้น ป.4 - 6 ม.1 - 3 และ ม.4 - 6 มีผลงานการศึกษาค้นคว้าด้วย ตนเอง ที่เกี่ยวกับการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคม ที่สร้างขึ้นด้วยความริเริ่มของตนเอง ที่ได้เข้าร่วมหรือคัดเลือกร่วมแสดง/ประกวด/ แข่งขันหรือได้รับรางวัลจากหน่วยงานภายนอก

3) นักเรียนชั้น ป.4 - 6 ม.1 - 3 และ ม.4 - 6 มีผลงานการศึกษาค้นคว้าด้วย ตนเอง (Independent Study) ที่เกี่ยวกับกลุ่มประเทศอาเซียนหรือประเทศอื่นที่นักเรียนสนใจที่ได้ เข้าร่วมหรือรับคัดเลือกให้เข้าร่วมแสดง/ประกวด/แข่งขัน หรือได้รับรางวัลจากหน่วยงานภายนอก

1.6 ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล

จากกระแสโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดนโยบายทางการศึกษาของประเทศซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างคุณภาพของประชาชน อันเป็นต้นทุนทางสังคมของชาติ เพื่อให้ได้ภาพการศึกษาในอนาคตของประเทศไทยที่สามารถก้าวเข้าสู่เวทีแห่งการแข่งขันในระดับสากล จากรายงานขององค์การ National Intelligence Council หรือ NIC ของสหรัฐอเมริกาในปี 2000 ในเรื่อง “แนวโน้มโลกปี 2015” (Global Trends 2015 : A Dialogue About the Future) ซึ่งได้ศึกษาเอกสารสำคัญจากองค์กรที่เชี่ยวชาญด้านการคาดการณ์อนาคตในมิติต่าง ๆ เช่น มิติการทหาร มิติการเมือง มิติทางเศรษฐกิจ มิติเทคโนโลยี มิติสังคม ฯลฯ พร้อมกับการประชุมสัมมนาผู้เชี่ยวชาญด้านอนาคตศึกษาเกี่ยวกับมุมมองที่มีต่อโลกในทศวรรษหน้าโดยได้สรุปถึงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นใน ค.ศ. 2015 ว่าจะมีแนวโน้มหลัก ๆ ได้แก่ 1) แนวโน้มเกี่ยวกับการขยายตัวของประชากรโลกที่จะขยายตัวสูงขึ้น 2) แนวโน้มด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน โลก 3) แนวโน้มด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 4) แนวโน้มด้านเศรษฐกิจโลก 5) แนวโน้มด้านรัฐบาลในแต่ละประเทศและระหว่างประเทศที่จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและท่าทีการดำเนินความสัมพันธ์ 6) แนวโน้มด้านความขัดแย้งในอนาคตทั้งจากปัจจัยภายใน การก่อการร้าย ความขัดแย้งระหว่างรัฐ และท่าทีทางการทหารของประเทศสหรัฐ 7) แนวโน้มด้านบทบาทของประเทศมหาอำนาจ นอกจากนี้ Dryden and Vos (2017) ได้ให้ทัศนะถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง 15 ประการหลักที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบชีวิตของมนุษย์โลกในอนาคต ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้คนและสังคมต้องตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิวัติการเรียนรู้ นั่นคือ 1) การก้าวสู่ยุคสารสนเทศ 2) โลกที่ปราศจากพรมแดนทางเศรษฐกิจ 3) การก้าวสู่โลกเศรษฐกิจเดี่ยว 4) การบริการสังคมแบบใหม่ 5) แนวคิดที่จากเน้นความใหญ่สู่ความเล็กจิ๋ว 6) ยุคแห่งการให้ความสำคัญกับเวลาว่าง 7) การเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน 8) การที่ผู้หญิงก้าวเป็นผู้นำ 9) ทศวรรษแห่งองค์ความรู้ด้านสมอง 10) วัฒนธรรมชาตินิยม 11) การเติบโตของชนชั้นล่าง 12) การตื่นตัวเรื่องวัยของประชากร 13) ยุคแห่งการเรียนรู้และทำด้วยตัวเอง 14) การร่วมมือกับผู้ประกอบการ 15) ความเป็นปัจเจกบุคคล สอดคล้องกับ จูฬากรณี มาเสถียรวงศ์, จุมพล พูลภัทรชีวิน, และ อมรวิชัย นาครทรรพ (2549) ที่ทำการวิจัยเรื่อง นโยบายและยุทธศาสตร์ทางการศึกษาแบบมุ่งอนาคตเพื่อเด็กและเยาวชนไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวโน้มทางเศรษฐกิจสังคม ที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในต่างประเทศและของประเทศไทย 2) ศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ทางการศึกษาแบบมุ่งอนาคตเพื่อเด็กและเยาวชนในต่างประเทศและของประเทศไทย 3) ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ทางการศึกษาแบบมุ่งอนาคตเพื่อเด็กและเยาวชนไทย สรุปได้ว่า สังคมไทยใน 10 ปีข้างหน้าจะต้องเผชิญกับแนวโน้มสำคัญและความไม่แน่นอนในด้านต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคม เด็ก เยาวชน และ

การศึกษาไทย ซึ่งแนวโน้มเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีนโยบายและยุทธศาสตร์ทางการศึกษาที่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ทางการศึกษาที่วางนี้ จึงเสนอให้มีการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์สาธารณะในเรื่อง “เมืองแห่งการเรียนรู้” “นโยบายการศึกษาเพื่อชีวิตเท่าทัน” “นโยบายการศึกษาเพื่อชีวิตที่พอเพียง” โดยมีแนวทางดำเนินนโยบายด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก คือยุทธศาสตร์เมืองแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ทักษะชีวิตศึกษา ยุทธศาสตร์การศึกษา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์การจัดการแบบมุ่งอนาคต ทั้งนี้ภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวยังประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนในภาคปฏิบัติการอีก 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ ยุทธศาสตร์พื้นที่ และยุทธศาสตร์ทางสังคมโดยมุ่งเน้นการดำเนินงานในครอบครัว ชุมชน พื้นที่สื่อและพื้นที่เสมือนต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายที่การสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นอนาคตที่ดีของสังคมไทยต่อไป

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบโลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและแผนของกระทรวง ศึกษาธิการ โดยผลวิจัยได้พบแนวโน้มสำคัญของการศึกษาไทย ใน 5 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นผลมาจากการที่กระแสโลกาภิวัตน์ได้กระทบต่อสังคมและประชากร เศรษฐกิจและอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และการเมือง การปกครอง ซึ่งมีทั้งที่เป็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในด้านบวก และด้านลบ นำมาเสนอบางประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

ก. แนวโน้มด้านบวก

1) หลักสูตรใหม่เกิดขึ้นจำนวนมาก จากการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ทำให้คนในสังคมต้องการเพิ่มความรู้ความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงหันมาสนใจศึกษาต่อในหลักสูตรที่ตอบสนองต่อ การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ

2) หลักสูตรนานาชาติมีแนวโน้มมากขึ้น เนื่องจากสภาพยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการเชื่อมโยงด้านการค้าและการลงทุน ทำให้ตลาดแรงงานในอนาคตต้องการคนที่มีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ ส่งผลให้ความต้องการการศึกษาที่เป็นภาษาสากล มีมากขึ้น

3) การจัดการศึกษามีความเป็นสากลมากขึ้น สภาพโลกาภิวัตน์ที่มีการเชื่อมโยงในทุกด้านร่วมกันทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภูมิปัญญา การดำเนินการด้านต่าง ๆ ทั้งการค้า การลงทุน การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เชื่อมต่อถึงกัน และการลงทุนกับนานาประเทศของไทยได้ ส่งผลให้เกิดความต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมในระดับสากล

4) ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาลดลง เนื่องจากสภาพการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนที่เป็นกระแสระดับโลกเกิดขึ้นควบคู่กับคลื่นประชาธิปไตยแผ่ขยายวงกว้างถึงไทย

5) โอกาสรับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น เมื่อเปิดเสรีทางการศึกษาจะก่อให้เกิดการแข่งขันในการจัดการศึกษาทั้งจากสถาบันการศึกษา ทั้งในและต่างประเทศมากขึ้น

ข. แนวโน้มด้านลบ

1) การเพิ่มช่องว่างด้านคุณภาพในการจัดการศึกษา สถาบันการศึกษาขนาดเล็กหรือสถาบันการศึกษาที่ยังไม่มีความพร้อม/มีทรัพยากรตั้งต้นไม่มาก ย่อมไม่มีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาคุณภาพมากนัก

2) การผลิตบัณฑิตเกินความต้องการของตลาด เนื่องจากความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามีสูงขึ้น

3) การสอนทักษะการคิดและทักษะทางอารมณ์ยังไม่มีคุณภาพ เนื่องจากการเรียนการสอนยังมุ่งสอนให้ผู้เรียนคิดตามสิ่งที่ผู้สอนป้อนความรู้มากกว่าการคิดสิ่งใหม่ ๆ

4) การสอนคุณธรรมจริยธรรมยังไม่มีคุณภาพ การไม่ได้มีผู้สอนที่รู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคุณธรรมจริยธรรมโดยตรงหรือมีคุณภาพ ย่อมส่งผลต่อคุณภาพการสอนของวิชาคุณธรรมจริยธรรมได้

5) การสอนภาษาต่างประเทศยังไม่มีคุณภาพ ปัญหาที่พบคือ การสอนภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศของไทยยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะภาษาอังกฤษแม้ปัจจุบันจะตื่นตัวมากขึ้น แต่ยังไม่ก้าวหน้าไปมากเท่าที่ควร เพราะทรัพยากรด้านบุคลากรสอนภาษาต่างประเทศนี้ขาดแคลนมาก

สุรศักดิ์ หลาบมาลา และ รสสุคนธ์ มกรมณี (2551) ได้สังเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษาที่ปรากฏในรายงานของ UNESCO Institute for Statistics (UIS) จำนวน 2 เล่ม เล่มแรก คือ Education Counts, Benchmarking Progress in 19 WEI Countries, World Education Indicators 2007 ซึ่งบรรจุข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างประเทศกลุ่ม WEI 19 ประเทศกับกลุ่ม OECD

30 ประเทศ ส่วนเล่มที่สอง คือ Global Education Digest 2007, Comparing Education Statistics Across the World ซึ่งบรรจุข้อมูลเปรียบเทียบของ 207ประเทศที่จัดเป็น 8 กลุ่มภูมิภาค ทั้งนี้ ได้คัดเลือกประเทศสำหรับนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทย ประกอบด้วย ประเทศกลุ่ม WEI คือ จีน ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และประเทศกลุ่ม OECD คือ เกาหลี ญี่ปุ่น แคนาดา นิวซีแลนด์ ฝรั่งเศส ฟินแลนด์ เยอรมนี สวีเดน สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย และมีการเพิ่มเติมบางประเทศ อาทิ เวียดนาม สิงคโปร์ ฯลฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นประโยชน์ สาระสำคัญที่สรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทย มีดังนี้

1) จำนวนชั่วโมงเรียนของนักเรียนและจำนวนชั่วโมงสอนของครูไทยค่อนข้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศ ควรพิจารณาส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กให้มากขึ้น ลดจำนวนชั่วโมงเรียนในห้องเรียนลง ลดชั่วโมงสอนของครูลง ลดเวลาทำงานนอกเหนือการสอนของครูลง เพื่อไปใช้ในการเตรียมการสอน แนะนำนักเรียน และพัฒนาตนเองของครู

2) อัตราส่วนนักเรียนต่อครูและขนาดของชั้นเรียน ถ้าลดลงได้จะดี เพราะทำให้ครูสามารถเอาใจใส่ต่อเด็กเป็นรายบุคคลได้มากขึ้น ตรวจสอบและสอนแนะนำนักเรียนได้มากขึ้น ความใกล้ชิดระหว่างครูกับนักเรียนจะมีมากขึ้น นำไปสู่การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ การกำหนดอัตราส่วนนักเรียนต่อครู ควรนำสภาพทางภูมิศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน

3) ปัญหาการซ้ำชั้นของประเทศไทยมีเพียงร้อยละ 0.7 ซึ่งน้อยมาก อย่างไรก็ตามควรมีการประเมินนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ปีที่ 6 และมัธยมศึกษา ปีที่ 3 บางวิชา เพื่อเป็นการตรวจหาข้อบกพร่อง แล้วทำการแก้ไขโดยให้เป็นนโยบายและจัดงบประมาณให้ศึกษานิเทศก์ ประจำเขตควรเข้ามามีบทบาทในเรื่องนี้ ซึ่งปัญหานักเรียนจบประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วยังอ่าน เขียน และคิดเลขไม่ได้ น่าจะดีขึ้น

4) ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนไทย แยกตามระดับในรูปของ PPP\$ หรือร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว ไม่มีข้อมูลของประเทศไทย ควรมีการเก็บข้อมูลเหล่านี้ เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการใช้งบประมาณการศึกษาของประเทศ ค่าใช้จ่ายร้อยละ 25 ของงบประมาณแผ่นดินไทยที่จัดให้การศึกษา เป็นตัวเลขที่สูงมาก ฉะนั้นผลการเรียนของเด็กก็น่าจะสูงตามด้วย

5) ควรส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และอุดมศึกษาในโปรแกรม B มากขึ้น โดยพัฒนาเศรษฐกิจรองรับจะเป็นพื้นฐานในการขยายงานด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมได้เป็นอย่างดี

6) ถ้าหากเป็นไปได้ ควรพิจารณาเงินช่วยเหลือเด็กนักเรียนในโรงเรียนเอกชนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนกระทั่งถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง การลงทุนในการศึกษาเป็นการลงทุนในตัวมนุษย์และเป็นการลงทุนที่ดีที่สุด

7) ระยะเวลาการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาของครุมีส่วนสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่มากนัก แต่ความทุ่มเทของครุมีผลค่อนข้างมาก ดังนั้นควรพิจารณาทุนเรียน และงานรองรับแก่เด็กเรียนดีแต่ยากจนให้มาเรียนครุ โดยเฉพาะในสาขาที่มีปัญหาการขาดแคลน เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ ตลอดจนการส่งไปศึกษาต่ออย่างต่างประเทศด้วย

8) การเยี่ยมชมงานและให้คำแนะนำจากผู้ใต้บังคับบัญชาและ การฝึกอบรมระหว่างประจำการก็มีผลต่อความทุ่มเทของครุเช่นกัน ซึ่งรัฐควรกำหนดเป็นเชิงนโยบาย พร้อมจัดงบประมาณสนับสนุน

9) ควรมีการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการศึกษาไทยโดยรวม โดยบุคคลที่สาม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและมีนวัตกรรมทางการศึกษามากยิ่งขึ้น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ได้จัดทำรายงานสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2552 โดยใช้ดัชนีตัวชี้วัดของสถาบัน International Institute for Management Development (IMD) มีข้อเสนอแนะดังนี้

1) จัดให้ประชาชน ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพไม่น้อยกว่า 12 ปี และพัฒนาระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น หลากหลาย เข้าถึงง่าย

2) ยกกระดับคุณภาพการศึกษา มุ่งเน้น “คุณภาพ” ให้มากขึ้นทั้งคุณภาพครุ คุณภาพผู้เรียน และคุณภาพระบบการศึกษารวมทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะใน วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ

3) จัดและส่งเสริมสนับสนุนการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต การศึกษาทางไกล สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา และ สื่ออื่น ๆ รวมทั้งการผลิตและพัฒนาเนื้อหาสาระผ่านสื่อที่มีคุณภาพ

4) ให้ความรู้แก่ประชาชนผ่านกระบวนการศึกษา ผ่านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในทุกระดับ/ประเภททั้งในและนอกสถานศึกษารวมทั้งการเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล

5) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย และบุคลากรวิชาชีพทางการวิจัยที่มีคุณภาพ สามารถทำการวิจัยและพัฒนา สร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัย

6) ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาสากล เป็นภาษาที่สองตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการเรียนรู้ภาษาที่สาม เพื่อให้สามารถสื่อสารกันได้และเปิดโลกทัศน์การเรียนรู้อย่างกว้างขวางไร้พรมแดน ส่งเสริมสถาบันการศึกษาจัดหลักสูตรนานาชาติ หรือหลักสูตรสมทบ หลักสูตรร่วมกับสถาบันต่างประเทศเพื่อความเป็นสากลของการศึกษาและรองรับตลาดแรงงานนานาชาติ

7) ควรปรับปรุงระบบสารสนเทศทางการศึกษาให้มีมาตรฐานเดียวกัน ครอบคลุมทันสมัย และมีความเป็นเอกภาพ อันจะเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการบริหาร และติดตามประเมินผล

สถาบันหลักสูตรการศึกษานานาชาติ (The International Baccalaureate Organization) (2553) จึงได้จัดทำหลักสูตร International Baccalaureate (IB) ขึ้นโดยทีมนักวิชาการนานาชาติในยุโรปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษานานาชาติที่มีคุณภาพสูงสำหรับครอบครัวที่ต้องย้ายถิ่นฐานไปในประเทศต่าง ๆ เป็นที่วางใจถึงความเป็นหนึ่งเดียวทางมาตรฐาน ทำงานร่วมกับโรงเรียน 3,073 แห่ง ในกว่า 139 ประเทศ โดยหลักสูตรเหล่านี้ช่วยพัฒนาสติปัญญา บุคลิกภาพ สภาพอารมณ์ และทักษะทางสังคมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การเรียนรู้และการทำงานในโลกโลกาภิวัตน์ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นอกเหนือจากวิชาหลักที่เปิดสอน 6 วิชา (วิชาภาษาที่หนึ่ง ภาษาที่สองคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์เชิงปฏิบัติการ ศิลปะ และสังคมศึกษา) ยังกำหนดเงื่อนไขบังคับหลัก 3 ประการได้แก่ การเขียนเรียงความยาว (Assay) ทฤษฎีความรู้(Theory of Knowledge) และ CAS (Creative-ความคิดสร้างสรรค์, Action-การลงมือปฏิบัติ, Service-การให้บริการ) ให้ทำงานวิจัยในคำถามที่สนใจ นอกเหนือจากความรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศิลปะและประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับ Burris

(2007) ที่ได้ศึกษา กลยุทธ์ของ South Side High School โดยการใช้หลักสูตร IB (International Baccalaureate Organization) เพื่อพัฒนาผู้เรียน พบว่า นักเรียนมัธยมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและสามารถเรียนในระดับมหาวิทยาลัยจบภายใน 4 ปี ตามกำหนดเพราะเป็นหลักสูตรในการเตรียมนักเรียนที่จะเข้ามหาวิทยาลัย มีความคาดหวังในตัวนักเรียนสูง เป็นหลักสูตรที่มีแนวโน้มให้ผลดีต่อผู้เรียนในโรงเรียนที่จัด ชั้นเรียนแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ Asia Society (2008) กล่าวถึงนโยบายที่ควรมีของสหรัฐอเมริกา เพื่อความสำเร็จทางการศึกษาในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ดังนี้ 1) เตรียมความพร้อมนักเรียนเพื่อให้เทียบเคียงนานาชาติได้ 2) ออกแบบใหม่ให้โรงเรียนเพื่อความเสมอภาค ความเป็นเลิศและความสามารถระดับโลกให้นักเรียนทุกคน 3) สืบค้นความรู้ของครูและผู้บริหารด้านความเป็นสากล 4) สร้างความเข้มแข็งทางภาษา ตั้งแต่ระดับประถมถึงระดับวิทยาลัย 5) มีโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนานาชาติ

จากการศึกษาหลักการ แนวคิดเชิงทฤษฎี และทักษะเกี่ยวกับแนวโน้มความเป็นสากลทางการศึกษาสรุปได้ว่า หน่วยงานทางการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนมาตรฐานการเรียนการสอนให้สูงขึ้นหรือทัดเทียมกับนานาชาติอารยะประเทศ เพื่อพัฒนาประชากรให้พร้อมที่จะเรียนหรือทำงานได้ทุกแห่งในโลกในมาตรฐานเดียวกัน และการที่จะทำเช่นนั้นได้ต้องมีการพัฒนาโรงเรียนให้เข้าสู่มาตรฐานสากล ซึ่งควรมีองค์ประกอบดังนี้ คือ มีการพัฒนาครูและผู้บริหารเป็นมืออาชีพ หลักสูตรที่เทียบเคียงมาตรฐานสากล การจัดการเรียนการสอน 2 ภาษา ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้สูงในระดับสากล การกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน การสนับสนุนงบประมาณ ที่เพียงพอ การมีทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบการประเมินผลที่เชื่อถือได้

ปัจจัยที่นำไปสู่การเป็นโรงเรียนอัจฉริยะ (ปรเมษฐ์ โมลี, 2552) จากการศึกษาวเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่การเป็นองค์กรอัจฉริยะ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.6.1 ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้เรียน

ก. ผู้บริหารโรงเรียน

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีคุณลักษณะเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง
- 2) ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำในการสร้างการมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติงานและเสริมสร้างพลังให้กับผู้ร่วมงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถสร้างสรรค์งานได้เต็มตามศักยภาพ

3) ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความสามารถในการกำหนดนโยบาย และวิสัยทัศน์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4) ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความสามารถเป็นที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยงครู มีความสามารถในการพัฒนางาน วางแผน และสามารถทำให้เกิดปฏิบัติในโรงเรียน

ข. ครู

1) ครูต้องมีคุณลักษณะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
2) ครูต้องมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง และสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการพัฒนาการเรียนการสอน

3) ครูต้องเน้นการจัดการเรียนการสอนเป็นทีมและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ค. ผู้เรียน

- 1) นักเรียนมีคุณลักษณะมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน
- 2) นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ
- 3) นักเรียนมีทักษะในการพัฒนาตนเอง สร้างสรรค์ผลงานได้อย่างต่อเนื่อง
- 4) นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม
- 5) นักเรียนมีความสามารถขยายการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติ

1.6.2 ปัจจัยด้านองค์การ

1) โครงสร้างองค์การ โครงสร้างโรงเรียนอัจฉริยะ ต้องเป็นโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่นบรรยากาศเปิดเผย มีความคล่องตัว ก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันตลอดจนตอบสนองต่อการสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

2) งาน งานของโรงเรียนอัจฉริยะ ประกอบด้วย งานวิชาการ งานบริหารการเงินและงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล งานบริหารทั่วไป และ งานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยงานต้องมีลักษณะการดำเนินงานที่มีการประสานและจัดงานตามกลุ่มภารกิจ เน้นการออกแบบให้

เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานมากกว่าการแข่งขัน และการบริหารผลการปฏิบัติงานให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพในระดับสูง

3) บรรยากาศและวัฒนธรรมของโรงเรียนอัจฉริยะต้องเอื้อต่อ การเรียนรู้ของบุคคลกลุ่ม และองค์การ ซึ่งได้แก่ การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ต้องมีการจูงใจในเชิงสร้างสรรค์ เช่น การให้รางวัลในการปฏิบัติงาน ที่มีคุณภาพ การยกย่องเชิดชูเกียรติ เป็นต้น

4) วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ โรงเรียนอัจฉริยะต้องกำหนดวิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาคนและองค์การให้มีความสามารถโดดเด่น โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อคุณภาพการศึกษาระดับสูง และ ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยลักษณะของวิสัยทัศน์ของโรงเรียนอัจฉริยะต้องเป็นวิสัยทัศน์ร่วมและเป็นวิสัยทัศน์เชิงปฏิบัติ (Operational vision statement) มีเป้าหมาย ที่ชัดเจน เปิดกว้าง และหลากหลาย ยอมรับแนวคิดที่แตกต่างเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมีการกำหนดพันธกิจและกลยุทธ์ที่สอดคล้องกัน ตลอดจนกำหนดแนวทางที่เป็นรูปธรรมและนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

1.6.3 ปัจจัยด้านความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

1) หลักสูตร หลักสูตรของโรงเรียนอัจฉริยะต้องมีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และประเทศ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ ของบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ฐานความรู้อย่างหลากหลาย และมีกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2) นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการบริหารงานและจัดการเรียน การสอนของโรงเรียนอัจฉริยะนั้น ต้องนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผน การปฏิบัติงาน มีการจัดระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน และมีการพัฒนาSoftware เพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ตลอดจนใช้วิจัยเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้อัจฉริยะและการบริหารงาน

1.6.4 ปัจจัยด้านระบบการบริหารและการจัดการ โรงเรียนอัจฉริยะต้องมีระบบการบริหารและการจัดการที่เน้นคุณภาพและมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นหลัก โดยใช้การบริหาร แบบมีส่วนร่วมให้

ความสำคัญกับการปฏิบัติงานเป็นทีม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มให้กับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.7 ศักยภาพที่สำคัญของโรงเรียนมาตรฐานสากล

1.7.1 ศักยภาพผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล ดังนี้

- 1) มีวิสัยทัศน์และสามารถนำโรงเรียนสู่การเป็นมาตรฐานสากล
- 2) บริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ
- 3) เป็นผู้นำทางวิชาการที่มีผลงานปรากฏเป็นที่ยอมรับ
- 4) สามารถใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและบริหารจัดการ
- 5) สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร
- 6) มีประสบการณ์อบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษานานาชาติ

นานาชาติ

ศักยภาพหรือคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีในผู้บริหารโรงเรียนเพราะจะช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนบริหารงาน บริหารคน ให้เกิดความสำเร็จได้ ซึ่งนอกจากมีคุณลักษณะด้านร่างกาย คุณลักษณะด้านอารมณ์และ คุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านสติปัญญา คุณลักษณะด้านคุณธรรม แล้วควรเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและบริหารจัดการ ใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร บริหารองค์กรด้วยระบบคุณภาพ และมีประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนานาชาติ

1.7.2 ศักยภาพของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2553ก) ได้กำหนดคุณภาพครูผู้สอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ไว้ดังนี้

- 1) ครูผู้สอนมีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านวิชาการ ผ่านการประเมินในระดับชาติ
- 2) ครูผู้สอนมีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญด้านอาชีพ ผ่านการประเมินในระดับชาติ
- 3) ครูสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร

4) ครูใช้หนังสือ ตำราเรียนและสื่อที่เป็นภาษาต่างประเทศในการจัดการเรียนการสอน

5) ครูใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ICT) ในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการเผยแพร่ผลงาน ทั้งระบบออนไลน์ (online) และออฟไลน์ (offline)

6) ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนกับนานาชาติ

7) ครูใช้การวิจัย สื่อ นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2550) ให้ทัศนะว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้คนในประเทศต่าง ๆ ต้องติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากขึ้น ความเข้าใจในภาษาต่างประเทศจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่คนยุคนี้ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา โดยสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งสนับสนุนและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะภาษาต่างประเทศ ที่มีไม่เพียงแต่ภาษาอังกฤษเท่านั้น แต่ยังรวมถึงภาษาต่างประเทศอื่นที่จำเป็นด้วย เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี เพื่อให้คนไทยสามารถใช้ทักษะภาษาต่างประเทศในการติดต่อการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและพัฒนาองค์ความรู้ รวมถึงการนำเสนอแนวคิดใหม่ที่คนไทยคิดค้นขึ้น อันเป็นการสร้างชื่อเสียงของคนไทย ให้เป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติมากขึ้น

สรุปได้ว่าด้วยเหตุผลการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายของโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้คุณลักษณะที่เหมาะสมของครูสำหรับการเรียนรู้ยุคใหม่ คือ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง ใช้ภาษาต่างประเทศได้ดี ใช้สื่อเทคโนโลยี ที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับนานาชาติ ได้ใช้การวิจัยในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างทักษะ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ใช้วิธีการประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการสอน และปรับปรุงการสอนจากผลการประเมิน

1.7.3 ศักยภาพของปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียนมาตรฐานสากล วัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ประกอบด้วย อาคารสถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์สำนักงาน และระบบอำนวยความสะดวกหรือสื่อทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งต้องเอื้อต่อบรรยากาศการจัดการศึกษาให้เกิดคุณภาพและ

ประสิทธิภาพสูงสุด โดยสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2553ก) ได้กำหนดคุณภาพด้าน ปัจจัยพื้นฐานในโรงเรียนมาตรฐานสากล ไว้ดังนี้

1) โรงเรียนมีขนาดชั้นเรียนเหมาะสม โดยมีจำนวนนักเรียนต่อห้อง (ปฐมวัย 25 คน: 1 ห้อง, ประถมศึกษา 30 คน: 1 ห้อง, มัธยมศึกษา 35 คน: 1 ห้อง) โดยมีจำนวนครูที่มีความรู้ตรงสาขาวิชาที่สอนเพียงพอ และมีอัตรา ส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียนไม่เกิน 20 คน

2) ภาระงานการสอนของครู มีความเหมาะสมไม่เกิน 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

3) โรงเรียนจัดให้มีหนังสือ/ตำราเรียนที่มีคุณภาพระดับมาตรฐานสากล เพื่อให้ นักเรียนได้ใช้เรียนอย่างเพียงพอ

4) โรงเรียนมีคอมพิวเตอร์พกพา สำหรับนักเรียนทุกคน

5) โรงเรียนมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแบบความเร็วสูงเชื่อมโยงครอบคลุมพื้นที่ ของโรงเรียน

6) โรงเรียนมีห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์มัลติมีเดีย (Electronic Multi – Media Classroom) ห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ และมีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย เน้นความเป็นเลิศของ นักเรียนตามกลุ่มสาระอย่างพอเพียง และสามารถเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อการเรียนรู้และ สืบค้นข้อมูล ได้รวดเร็ว

7) โรงเรียนมีห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ ศูนย์วิทยบริการ (Resource Center) ที่มี สภาพแวดล้อม บรรยากาศเอื้อต่อการใช้บริการ มีสื่อ ที่พอเพียงเหมาะสมทันสมัย มีกิจกรรมที่ ส่งเสริมการอ่านการเรียนรู้ และการค้นคว้าอย่างหลากหลายหลักสูตรและเป็นกระบวนการที่ ต้องปรับเปลี่ยน หลักสูตรต้องเตรียมเด็กไปสู่สังคมในอนาคตครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เป็นการ จัด การศึกษาแบบ inclusive education หลักสูตรจะต้องทำให้ผู้เรียนทุกคนมีพื้นที่ที่จะยืนอยู่ได้ใน สังคมและสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างสง่างาม

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโครงการและการประเมินโครงการ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับโครงการ

ความเจริญก้าวหน้าของสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความสลับซับซ้อน กิจกรรมต่าง ๆ ได้รับการกำหนดขึ้นเพื่อให้การบริการแก่สมาชิกของสังคม ทั้งนี้โดยมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมนั้นได้รับความสะดวกสบายและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข หรือเพื่อให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น กิจกรรมดังกล่าวก็คือสิ่งที่เรียกว่า “แผนงาน” หรือ “โครงการ” นั่นเอง (ประชุม รอดประเสริฐ, 2552: 68) แผนงานและโครงการมากมายที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเจริญและต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากทั้งที่เป็นเงิน วัสดุอุปกรณ์ กำลังคน แผนงานและโครงการบางโครงการมีประโยชน์มากและเห็นคุณค่าอย่างชัดเจนแต่บางโครงการเมื่อทำไปแล้วไม่เกิดประโยชน์ทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรโดยใช่เหตุ แต่การที่จะระบุว่าโครงการใดมีประโยชน์มีคุณค่าหรือไม่นั้น ทำได้โดยใช้วิธีประเมินผลสัมฤทธิ์ของแผนงานหรือโครงการ

คำว่า “โครงการ” ในภาษาไทยนี้จะตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Program” และ “Project” ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ทดแทนกันอยู่เสมอ ๆ และมีผู้ให้ความหมายที่จะยกเป็นตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

นิศา ชูโต (2546: 6) ให้ความหมายโครงการว่า หมายถึง “ความคิดแนวทางกิจกรรมหรือผลรวมที่เกิดจากกิจกรรมที่ได้จัดวางไว้ในกิจกรรมนั้น ๆ แนวคิดการจัดกิจกรรมหรือกลุ่มของกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ มีงบประมาณ และระยะเวลาการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้”

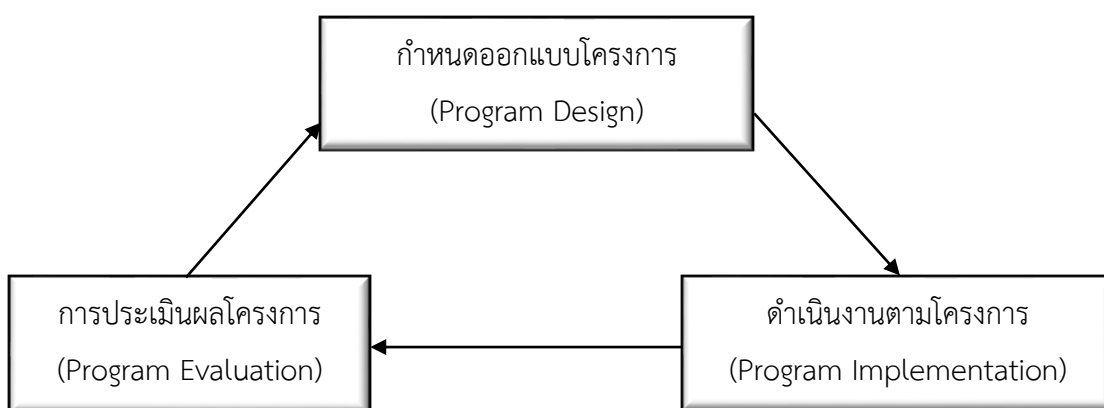
สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2550: 115) ให้ความหมายโครงการว่า หมายถึง “แผนย่อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนงาน หรือเป็นกลุ่มของกิจกรรมที่จะดำเนินการในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนงานที่ได้รับมอบไว้”

ศุภชัย ยาวะประภาษ (2552: 380) ให้ความหมายโครงการว่า หมายถึง กิจกรรมพื้นฐาน ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำเอาวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์การไปปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน

สรุปว่าโครงการ หมายถึง งานที่เป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของแผนงานที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจะประกอบด้วย กิจกรรม งบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินงาน และมีระยะเวลาของ การดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ๆ

2.2 ลักษณะงานของโครงการ

การดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการอย่างน้อยที่สุดจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ต่อเนื่องกัน ได้แก่ การกำหนดออกแบบโครงการ (Program Design) การดำเนินงานตามโครงการหรือการนำโครงการไปใช้ (Program Implementation) และการประเมินผลโครงการ (Program valuation) ซึ่งแสดงได้ตามแผนภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แผนภูมิแสดงลักษณะงานของโครงการ (รัตนะ บัวสนธ์, 2550: 1)

จากภาพที่ 4 แสดงให้เห็นว่างานโครงการนั้นจะต้องเริ่มต้นที่การออกแบบหรือการจัดทำโครงการเสียก่อน หลังจากนั้นจึงนำโครงการที่ออกแบบไว้ไปดำเนินการใช้กับกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) และเมื่อมีการดำเนินการใช้โครงการก็จะต้องทำการประเมินผลโครงการ ซึ่งอาจจะประเมินส่วนใดส่วนหนึ่งของโครงการก็ได้ ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงโครงการเสียใหม่ หรือ ออกแบบโครงการขึ้นใหม่ตามจุดบกพร่องที่พบจากผลการประเมิน แล้วดำเนินโครงการตามที่ได้ปรับปรุงใหม่ พร้อมทั้งทำการประเมินผลโครงการอีกเช่นเดียวกัน เป็นอย่างนี้เรื่อยไป จนกว่าผลที่ได้รับจากการประเมินบ่งบอกให้รู้ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) และมีประสิทธิภาพ (Efficiency) จึงหยุดหรือจบสิ้นงานโครงการ (รัตนะ บัวสนธ์, 2550: 1)

ประสิทธิผลและประสิทธิภาพของโครงการ (Effectiveness and Efficiency of Program) ในแง่ของประสิทธิผลของโครงการ (Effectiveness of Program) หมายถึง การดำเนินงานของโครงการนั้น ๆ บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้กล่าวคือ การที่เราจะพิจารณาว่าโครงการที่จัดทำขึ้นนั้นมีผลสำเร็จมากน้อยเป็นประการใด เราจะนำผลที่เกิดขึ้นจากโครงการไปเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดได้ หากผลที่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แล้วก็แสดงว่าโครงการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ ส่วนประสิทธิภาพของโครงการ (Efficiency of Program) หมายถึง การดำเนินงานของโครงการนั้น ๆ บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานน้อยที่สุดหรือประหยัดที่สุดโดยได้รับผลตอบแทนคุ้มค่า

ดังนั้น การประเมินผลแผนและโครงการจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่จะทำให้เราสามารถคาดคะเนได้ว่าแผนและโครงการที่กำหนดขึ้นนั้นหากนำไปปฏิบัติแล้วเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใด หรือในขณะนำไปปฏิบัติและพิจารณาดูแล้วว่าโครงการนี้น่าจะดำเนินการต่อไปหรือไม่ หรือเมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วผลของโครงการจะทำให้เกิดประโยชน์กับสังคมเพียงใด ควรจะดำเนินการต่อไปหรือปรับปรุงแก้ไขประการใด

2.3 ความหมายของการประเมินโครงการ

"การประเมิน" หรือ "การประเมินผล" มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Evaluation ซึ่งหมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ การวิจัย (Research) การวัดผล (Measurement) การตรวจสอบรายงานผล (Appraisal) การควบคุมดูแล (Monitoring) การประมาณการ (Assessment) และการพิจารณาตัดสิน (Judgment) เป็นต้น มีนักวิชาการด้านการประเมินหลายท่านได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการ และจากความหมายเหล่านี้ถูกนำไปพัฒนาเป็นวิธีการประเมินที่แตกต่างกันออกไปดังเช่นความหมายต่อไปนี้คือ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี(2547: 23) กล่าวว่า การประเมินโครงการนั้นเป็นกระบวนการ รวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็นอันจะนำไปสู่การตัดสินใจความสำเร็จ รวมทั้งแก้ไขปรับปรุงพัฒนา ตลอดจนการสร้างและกำหนดทางเลือกใหม่ในการดำเนินโครงการ

ส.วาสนา ประवालพุกษ์ (2549: 15-24) ได้กล่าวถึงการประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบหรือพิจารณาตัดสินคุณลักษณะของกิจกรรมหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อกำหนดคุณค่า คุณภาพความถูกต้อง ความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์ (Criteria) เป็นหลัก

ประชุม รอดประเสริฐ (2552: 73) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการและพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึง จุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไปหรือยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย

พิสนุ พงศ์ศรี (2555: 2) ได้ให้ความหมายของการประเมิน (Evaluation) ว่าหมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้โดยสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2554: 19) ได้สรุปความหมายของการประเมินว่า การประเมินเป็นกระบวนการการศึกษาสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย (Research - Oriented) การประเมินเป็นการตรวจสอบการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Objectives - Oriented) การประเมินเป็นการช่วยเสนอสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision - Oriented) การประเมินเป็นการสนองสารสนเทศแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายด้วยการบรรยายอย่างลุ่มลึก (Description - Oriented) และการประเมินเป็นการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มีประเมิน (Judgment - Oriented) การประเมินในอนาคตว่าเป็นสารสนเทศเชิงคุณค่าที่สนับสนุนการเจรจาต่อรองเชิงสร้างสรรค์ โดย ศิริชัย กาญจนวาสี (2554: 11-19) ได้นำเสนอเกี่ยวกับความหมายของการประเมินที่ได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนมาตามลำดับ ดังนี้

1) การประเมิน (Evaluation) = การวัด (Measurement) เป็นการให้ความหมายคำว่าประเมินผลในความหมายเดียวกันกับคำว่า การวัด (Measurement) ซึ่งอยู่ในช่วง ค.ศ.1920-1930 อันเป็นระยะที่การวัดมีการพัฒนาขึ้นมากเกี่ยวกับเทคนิควิธีต่าง ๆ การให้ความหมายคำประเมินผลในลักษณะนี้มีส่วนดีในแง่ทำให้การประเมินผลเกี่ยวข้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ของการวัด ซึ่งเน้นความเป็นปรนัย และความเที่ยงตรงของเครื่องมือ แต่อย่างไรก็ดี ศิริชัย กาญจนวาสี ก็เห็นว่ามีส่วนเสียในแง่การทำให้ นักประเมิน มีบทบาทเป็นนักเทคนิคการวัด มุ่งสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะของบุคคล และละเลยมองข้ามตัวแปรที่สำคัญบางตัว อาทิ การจัดองค์กร การประสานงาน เป็นต้น

2) การประเมิน (Evaluation) = การวิจัยประยุกต์ (Applied Research) การให้ความหมายการประเมิน ในลักษณะนี้ ผู้ให้ความหมายเห็นว่า กิจกรรมในการประเมินผลมีลักษณะใกล้เคียงกับกิจกรรมการวิจัยเป็นอย่างมาก ทั้งในแง่ของระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ การออกแบบเครื่องมือ และการวิเคราะห์ เป็นการมองการประเมินว่าเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ หรือ การวิจัยประยุกต์ส่วนดี

ในการมีแนวคิดว่าการประเมินเป็นการวิจัยประยุกต์ทำให้สามารถนำจุดเด่นของระเบียบวิธีวิจัยมาใช้เป็นแนวทางการประเมิน เช่น การกำหนดและทดสอบสมมติฐานการออกแบบการวิจัย การทดสอบทางสถิติ เป็นต้น

3) การประเมิน (Evaluation)=การตรวจสอบความสอดคล้อง (Determining Congruence) การให้ความหมายของการประเมินในลักษณะนี้ เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของ Ralph W. Tyler ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มการประเมินโครงการมัธยมศึกษาของสหรัฐอเมริกา ติดต่อกันเป็นเวลา 8 ปี ทั้งนี้ Tyler ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ว่า ถ้าโครงการจัดการศึกษา ประสบความสำเร็จแล้วนักเรียนจะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่พึงประสงค์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษานั้น แนวคิดของ Tyler ทำให้เกิดความหมายของการประเมินว่า หมายถึง กระบวนการตรวจสอบ ความสอดคล้องระหว่าง “ผลที่ได้กับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้” ซึ่งความหมายนี้ ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย และมีอิทธิพลต่อวงการการประเมินผลจนถึงปัจจุบัน ส่วนดีของการให้ความหมายเช่นนี้ ทำให้ผู้จัดทำโครงการมีการเขียนวัตถุประสงค์ของโครงการให้ชัดเจนขึ้น เป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สามารถตรวจสอบวัดได้

4) การประเมิน (Evaluation)=การช่วยตัดสินใจ (Assist Decision Making) ความหมายของการประเมินที่หมายถึง การช่วยตัดสินใจสำหรับผู้บริหารเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1990 ซึ่งเกิดจากการให้ความหมายของครอนบาค (Cronbach, 1963; Alkin, 1999) และ สตัฟเฟิลบีมกับคณะ (Stufflebeam, D.L. et al., 1991) ที่เห็นว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการระบุและเสนอสารสนเทศเพื่อช่วยการตัดสินใจ การให้ความหมายของการประเมินเช่นนี้ มีส่วนดีในแง่ที่ว่า ทำให้มีการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของผู้บริหาร ซึ่งจะทำให้เกิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล แต่อย่างไรก็ตามยังมีส่วนจำกัดอยู่ที่มีผู้โต้แย้งว่าการเน้นเฉพาะสารสนเทศต่อผู้บริหารนั้นทำให้แคบและเป็นการให้ความสำคัญกับบุคคลเพียงกลุ่มเดียวทั้งที่มีกลุ่มบุคคล อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ควรจะได้ประโยชน์จากสารสนเทศของการประเมินเช่นกัน

5) การประเมิน (Evaluation)=การบรรยายอย่างลุ่มลึก (Description or Portrayal) การให้ความหมายการประเมินที่หมายถึง การบรรยายอย่างลุ่มลึกเกิดจากแนวคิดของสเตค (Stake, 1997) ซึ่งเน้นกิจกรรมการประเมินที่ “การบรรยายอย่างลุ่มลึก” เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สนองความต้องการและความสนใจของผู้ใช้ ส่วนการตัดสินใจคุณค่าให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ใช้สารสนเทศเป็นสำคัญ การบรรยายอย่างลุ่มลึกในที่นี้ หมายถึง การบรรยายความสัมพันธ์และ ความสอดคล้องของสิ่งที่คาดหวัง สิ่งที่เกิดขึ้นจริง และเกณฑ์มาตรฐานของโครงการ นอกจากนั้นในแง่ของระเบียบวิธีที่ใช้สำหรับการค้นหารวบรวมข้อมูล เพื่อให้เกิดการบรรยายอย่างลุ่มลึก สเตคจึงเสนอแนะให้ใช้การศึกษาเฉพาะกรณี (Case study)

6) การประเมิน (Evaluation) เป็นการตัดสินคุณค่า (Determining of Worth or Value) ความหมายของการประเมิน ที่หมายถึงการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มีประเมินเกิดจากแนวคิดของ สคริปเวน (Scriven, 1997) และปัจจุบันนี้ความหมายการประเมินดังกล่าว เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง การประเมินตามนัยความหมายนี้ได้นำไปใช้โดยมีรูปแบบแตกต่างกัน เช่น การตัดสินคุณค่าโดยผู้เชี่ยวชาญ (Professional Judgment) และการตัดสินคุณค่าตามมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Review) เป็นต้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2549: 153-154) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโครงการและความสำเร็จของโครงการ อันเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการ กล่าวคือ เป็นเครื่องแสดงว่าโครงการได้ดำเนินไปแล้วได้ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด ตลอดจนในอนาคตควรจะดำเนินการอย่างไร ซึ่งเป็นการพิจารณาคุณค่าโดยใช้ผลงานในอดีตและพิจารณาถึงศักยภาพและทางเลือกในการดำเนินงานในอนาคตต่อไปด้วย

ซซ์แมน (Suchman, 1967: 63) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริง และเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการ เพื่อการตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไร หรือเป็นการค้นหาว่าผลกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการ ประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่

อัลคิน (Alkin, 1969: 150) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการเขียนรายงานการสรุปเพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้ใช้เป็นแนวทางในการเลือกวิธีการปฏิบัติ

สตฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971: 206) กล่าวถึงการประเมินโครงการว่าเป็นกระบวนการบรรยาย เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายการวางแผน การดำเนินการ และผลกระทบ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

วอร์เทิน, และซานเดอร์ (Worthen, and Sander, 1973: 19) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่าเป็นการพิจารณาคูณค่าของสิ่งหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยการจัดหาสารสนเทศเพื่อตัดสินคุณค่าของแผนงาน ผลผลิตกระบวนการ การบรรลุวัตถุประสงค์หรือการพิจารณาศักยภาพของทางเลือกที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ครอนบาค (Cronbach, 1987: 64) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่าเป็น การเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลนั้นเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

จากความหมายต่าง ๆ ดังกล่าวสรุปได้ว่าการประเมินโครงการ หมายถึงกระบวนการที่ ให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้นทำให้ทราบข้อบกพร่องจุดเด่น จุดด้อยของโครงการและทราบว่าโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายเพียงใดและที่สำคัญ คือช่วยให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการนำไปใช้ในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการได้ทั้งปัจจุบันและอนาคต

2.4 ความมุ่งหมายของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายตามความคิดเห็นของนักวิชาการในหลายแง่มุม ดังต่อไปนี้

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2550: 132) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการประเมินโครงการไว้ว่า เพื่อสำรวจระดับความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายรวมทั้งเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของความสัมพันธ์ ระหว่างตัวประกอบต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโครงการผลที่ได้จากการประเมินจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข หรือปรับปรุงขยายงานโครงการให้เจริญก้าวหน้าต่อไปข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะทำให้สามารถ วินิจฉัย เพื่อการตัดสินใจดำเนินงานโครงการว่าควรปรับปรุงโครงการอย่างไรบ้าง ดังนั้นการประเมิน โครงการจึงเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งของการควบคุมหรือจัดระบบงาน

สมาน ก่อแก้วทองดี (2552: 1) ได้ชี้ให้เห็นความมุ่งหมายของการประเมินผลว่าเป็น เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ผลของการประเมินโครงการไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นถึงผลสำเร็จของ การดำเนินงานที่เกิดขึ้นตามที่คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าเท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นผลกระทบของโครงการที่มี ต่อชุมชน การประเมินมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้บริหาร โครงการที่จะบริหารให้การดำเนินการเป็นไป อย่างต่อเนื่อง หลีกเลี่ยงและขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้น ขยายหรือปรับโครงการให้สอดคล้องกับต้องการ ของชุมชนยิ่งขึ้นหรืออาจจะรับโครงการได้ถ้าจำเป็น

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2552: 5) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการประเมินโครงการว่าในแง่ของ การป้องกันการสูญเสียเปล่าในการดำเนินการ และเป็นการกระตุ้นเตือนต่อผู้รับผิดชอบให้เอาใจใส่ต่อ การดำเนินการอย่างจริงจัง อันจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในประโยชน์ของโครงการอย่างจริงจัง

ประชุม รอดประเสริฐ (2552: 40) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายที่สำคัญของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

- 1) การประเมินโครงการจะทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น
- 2) การประเมินโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรของโครงการ เป็นไปอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์เต็มที่
- 3) การประเมินโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์และดำเนินงานไปด้วยดี
- 4) การประเมินโครงการช่วยแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบของโครงการและทำให้โครงการมีข้อที่ให้ความเสียหายลดน้อยลง
- 5) การประเมินโครงการช่วยควบคุมคุณภาพของโครงการ
- 6) การประเมินโครงการช่วยสร้างขวัญ กำลังใจ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโครงการ
- 7) การประเมินโครงการช่วยตัดสินใจในการบริหารโครงการเป็นข้อมูลอย่างสำคัญในการวางแผนหรือกำหนดนโยบายของผู้บริหาร

มอร์ซุนด์ (Moursund, 1992: 9) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

- 1) เพื่อที่จะทราบว่าการปฏิบัติงานตามโครงการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่
- 2) เพื่อที่จะทราบว่าเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นเป้าหมายที่สามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่ และเป็นเป้าหมายที่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด
- 3) เพื่อเป็นการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการ
- 4) เพื่อเป็นการวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียและข้อจำกัดของโครงการ เพื่อการตัดสินใจในการสนับสนุนโครงการ
- 5) เพื่อการตรวจสอบว่าการดำเนินการโครงการ บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

น็อกซ์ (Knox, 1992: 199) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1) เพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่ชัดเจนของโครงการ อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการตัดสินใจว่าลักษณะใดของโครงการมีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งจะต้องทำการประเมินเพื่อหาประสิทธิผล และข้อมูลชนิดใดที่จะต้องเก็บรวบรวมไว้เพื่อการวิเคราะห์

2) เพื่อรวบรวมหลักฐานความเป็นจริงและข้อมูลที่จำเป็น เพื่อนำไปสู่การพิจารณาถึงประสิทธิผลของโครงการ

3) เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปผลของโครงการ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มิทเซล (Mitzel, 1992: 594-595) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ

1) เพื่อแสดงผลการพิจารณาถึงคุณค่าของโครงการ

2) เพื่อให้ผู้ตัดสินใจมีการตัดสินใจที่ถูกต้องขึ้น

3) เพื่อการบริการข้อมูลแก่ฝ่ายการเมืองเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบาย

2.5 ประโยชน์และความสำคัญของการประเมินโครงการ

บุคคลภายนอกโดยทั่วไปมักจะมองสรุปประโยชน์ของการประเมินโครงการในแง่ประเด็นใหญ่ ๆ ว่าเป็นการบ่งชี้ว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ โครงการดีหรือไม่ดี มีประสิทธิภาพหรือไม่ แต่สำหรับบุคคลที่คุ้นเคยและเกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการนั้น การประเมินโครงการนับว่ามีประโยชน์และแง่มุมในเชิงรายละเอียดนานาประการดังความคิดเห็นของนักประเมินดังต่อไปนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2552: 30) ให้แนวคิดในมุมมองเกี่ยวกับความสำคัญของการประเมินโครงการ คือ

1) เพื่อนำข้อมูลข่าวสารสนเทศต่าง ๆ ไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงานโครงการ

2) ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน
 3) ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
 4) เพื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการไปใช้ในการตัดสินใจ และวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการหรือไม่

5) เพื่อนำข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการว่าคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่

6) เป็นแรงจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงานโครงการ เพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงานจุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง

เยาวตี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี(2547: 93-94) ได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องการประเมินโครงการว่า มีประโยชน์และความสำคัญคือ

1) การประเมินเป็นเครื่องมือของการรับรองคุณภาพในการให้บริการ ถึงแม้จะไม่สามารถประกันผลสัมฤทธิ์ขั้นสูงสุดของโครงการได้แต่ก็สามารถรับรองคุณภาพของการให้บริการในระดับหนึ่งได้

2) การประเมินช่วยให้ผู้สนับสนุนด้านเงินทุนได้รับทราบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการโดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์

3) การประเมินช่วยให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) การประเมินช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของแต่ละโครงการตามลำดับก่อนหลัง

5) การประเมินช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้รับบริการ

6) การประเมินช่วยให้ทราบถึงผลผลิตโครงการทั้งในด้านพึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไป

แอนเดอร์สัน และ บอลล์ (Anderson and Ball, 1978: 3-4) ได้อธิบายถึงบทบาทและประโยชน์ของการประเมินโครงการในด้านวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ไว้ 5 ประการ คือ

1) เพื่อช่วยในการตัดสินใจก่อนจะเริ่มจัดทำโครงการอันได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อค้นหาความต้องการเกี่ยวกับโครงการ ทดสอบเกี่ยวกับแนวความคิดด้านเทคนิคและแหล่งทุน และความเป็นไป

ได้ในการจัดทำโครงการซึ่งตรงกับการประเมินที่เรียกว่า การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study หรือ Ex-ante' Evaluation)

2) เพื่อช่วยสำหรับการตัดสินใจว่าจะขยายการดำเนินการต่อหรือรับรองยุติโครงการได้แก่ การประเมินเพื่อสรุปผล (Summative Evaluation)

3) เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโครงการในแง่มุมใดหรือจุดหนึ่งจุดใดช่วงระยะเวลาที่โครงการกำลังดำเนินอยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์บุคลากรหรือระบบการให้บริการหรือตรวจสอบเพื่อหาข้อบกพร่องของโครงการนั้น ๆ ได้แก่ การประเมินเพื่อปรับปรุง (Formative Evaluation)

4) เพื่อเป็นประจักษ์พยานและเป็นเครื่องมือช่วยในการหาการสนับสนุนเกี่ยวกับโครงการทางด้านสาธารณสุข การเมือง การเงิน และด้านวิชาชีพ

5) เพื่อช่วยสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจและความรู้พื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสังคม ในด้านวิทยาการทางสังคมวิทยา จิตวิทยาและอื่น ๆ นอกเหนือไปจากการให้ความรู้ข้อเท็จจริงและความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่ประเมิน

จากการที่มีผู้ให้แนวคิดในเรื่องของความสำเร็จและประโยชน์ในการประเมินโครงการนั้นสรุปได้ว่าการประเมินโครงการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ และมาตรฐานของการดำเนินโครงการทำให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากการประเมินจะช่วยแก้ปัญหาการดำเนินงานโครงการเป็นระยะอย่างต่อเนื่องเท่ากับเป็นการควบคุมคุณภาพของงานส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ผลของการประเมินนำมาเป็นสารสนเทศพื้นฐานให้ผู้บริหารได้ตัดสินใจในการดำเนินโครงการต่อหรือไม่อย่างไร

2.6 ทฤษฎีและโมเดลการประเมิน

เยาวตี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี(2547: 96-103) กล่าวว่า วิวัฒนาการของการพัฒนาแนวคิดและเทคนิควิธีการประเมินจนถึงยุคของการประเมินเป็นวิชาชีพ ทำให้ความก้าวหน้าของศาสตร์แขนงการประเมินมีหลักการที่ชัดเจนมีความเป็นระบบตลอดจนนักประเมินหลายท่านได้พัฒนารูปแบบที่เรียกกันว่า “แบบจำลอง” หรือ “โมเดล” (Model) ขึ้นหลายรูปแบบ จนทำให้แนวคิดและหลักการเหล่านั้นสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างกว้างขวาง เมื่อพิจารณาลักษณะของ “รูปแบบ” หรือ

“แบบจำลอง”หรือ “โมเดล” แล้วจะเห็นได้ว่า “โมเดล”ไม่เพียงแต่เป็นแบบจำลองภาพหรือความคิดเท่านั้นแต่ยังมุ่งสื่อสาร รวมทั้งแนวคิดหลักการ ตลอดจนปรากฏการณ์ในเชิงสัมพันธ์อย่างเป็นระบบอีกด้วย ดังนั้นการกำหนดโมเดลที่เป็นระบบและมีหลักการที่สมเหตุสมผล จะทำให้การวางแผนการทำงานต่าง ๆ เข้าใจได้ง่ายขึ้น ในศาสตร์ของการประเมินก็เช่นเดียวกัน นักการประเมินได้เสนอแนวคิดและโมเดลที่ช่วยให้สามารถทำการประเมินได้ดีขึ้น จนกล่าวได้ว่า “รูปแบบ” หรือ “โมเดล” การประเมินนี้ สามารถที่จะถือว่าเป็นทฤษฎีการประเมินก็ได้เพราะมีลักษณะของความสมเหตุสมผลบนพื้นฐานของข้อตกลงเบื้องต้นในเชิงทฤษฎีเช่นกัน นอกจากนั้น “รูปแบบ” การประเมินยังสามารถเป็นที่เข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติได้ตามโครงการต่าง ๆ ทำให้สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับศาสตร์ของการประเมิน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการประเมินได้แพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง นักประเมินมีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการประเมินเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีการนำไปใช้ในการปฏิบัติเพื่อช่วยการตัดสินใจความต้องการและคุณภาพของโครงการต่าง ๆ การใช้รูปแบบการประเมิน ซึ่งบ่งชี้ว่าเมื่อเป็นทฤษฎีการประเมินแล้วย่อมจะต้องมีการตรวจสอบถึงคุณภาพด้านความเป็นปรนัยว่าปราศจากอคติ หรือไม่มีความตรงของการประเมิน และวิธีการประเมินที่มีความเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด

การประเมินโครงการที่อิงทฤษฎีการประเมินควรมีลักษณะของความเป็นวิทยาศาสตร์ 2 ประการ คือ 1) การใช้วิธีวิทยาเชิงทฤษฎีในการตัดสินคุณค่าของโครงการ 2) การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงทฤษฎี กระบวนการประเมินต้องมีรูปแบบที่มีโครงสร้างอย่างเป็นระบบ ขั้นตอนของกระบวนการประเมินต้องมีความสอดคล้องที่สมเหตุสมผลในเชิงทฤษฎีที่ยอมรับได้ รวมทั้งต้องมีความชัดเจนในการอธิบายธรรมชาติของการประเมินด้วย

รูปแบบการประเมินเป็นกรอบหรือแนวความคิดที่สำคัญ ที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการหรือรายการประเมินซึ่งมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งนักวิชาการทางด้านการประเมิน ได้เสนอกรอบความคิดให้นักประเมินได้เลือกใช้มีอยู่หลายรูปแบบซึ่ง สมคิด พรหมจ้อย (2547: 30-33) ได้แบ่งการประเมินโครงการไว้หลายประเภท ตามแต่จะใช้เกณฑ์ใดเป็นหลักในการแบ่งประเภทดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ก. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 1) การประเมินเพื่อปรับปรุง (Formative Evaluation)
- 2) การประเมินเพื่อสรุปผล (Summative Evaluation)

ข. แบ่งตามยึดหลักในการประเมินแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 1) การประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal based Evaluation)
- 2) การประเมินที่อิสระไม่ยึดวัตถุประสงค์ของโครงการ (Goal free Evaluation)

ค. แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน

1) ประเมินก่อนเริ่มโครงการจะเน้นการพิจารณาในเรื่องความเหมาะสมของโครงการ การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการดำเนินโครงการ การศึกษาและการคาดคะเนถึงผลประโยชน์หรือสิ่งที่อาจจะเกิดตามมาจากการดำเนินโครงการนั้น

2) การประเมินในระหว่างการทำงาน

3) การประเมินหลังการทำงานโดยการประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ การติดตามผลต่อมา โดยเฉพาะการประเมินผลกระทบของโครงการที่ต้องอาศัยการทิ้งช่วงระยะเวลาหนึ่ง

นิตา ชูโต (2549: 6-18) ได้แบ่งการประเมินโครงการ ดังต่อไปนี้ คือ

1) แบบการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Approach) รูปแบบนี้ได้นำแนวคิดและเทคนิคของการวางแผนการจัดการให้สอดคล้องกับการกำหนดงบประมาณ เทคนิคนี้เรียกชื่อย่อว่า PPBS รูปแบบการประเมินแบบนี้นิยมใช้ในการวัดผลโครงการด้านบริการสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการของรัฐบาล และสามารถถือได้ว่าเป็นใช้กระบวนการทางสังคมศาสตร์มาเป็นประโยชน์ในการจัดการกับบริการสังคมมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ

2) แบบยึดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือวัตถุประสงค์เป็นพื้นฐาน (The Behavioral Objective or Goal based Approach) รูปแบบนี้ถือว่า วัตถุประสงค์ของโครงการคือเกณฑ์ในการวัดผลโครงการนั่นเอง วัตถุประสงค์ที่วางไว้กับสิ่งที่โครงการทำได้จริงคือผลของโครงการ

3) แบบยึดการตัดสินใจเป็นหลัก (Decision Marking Approach) โดยหลักการแล้วการประเมินเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหารสูงสุดขององค์กรเป็นส่วนใหญ่อยู่แล้ว รูปแบบนี้ถือหลักว่าการประเมินเป็นการบริการให้ข้อมูล และโอกาสในทางเลือกแก่ผู้บริหาร ดังนั้นเกณฑ์การวางแผนการประเมินจึงใช้ตามแนวทางการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นเกณฑ์

4) แบบอิสระจากวัตถุประสงค์ (Goal free Approach) แบบอิสระจากวัตถุประสงค์นี้เป็นรูปแบบของปฏิกิริยาตอบโต้ต่อรูปแบบวัตถุประสงค์เป็นพื้นฐานที่ใช้กันอยู่ทั่วไป การประเมินแบบอิสระจากวัตถุประสงค์ คือการประเมินผลเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นจากโครงการทั้งหมด และเปรียบเทียบผลเหล่านั้นว่าตรงกับความต้องการหรือไม่ รูปแบบการประเมินแบบนี้ได้รับความนิยมใช้กันในกลุ่มสมาคมผู้บริโภค ในการหาความนิยมของผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าต่าง ๆ โดยที่ไม่จำเป็นต้องรู้วัตถุประสงค์ของบริษัทสินค้า

5) แบบศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism Approach) แนวคิดนี้เกิดจากผลงานและวิธีการที่ผู้วิจารณ์งานทางศิลปะ วรรณคดี ดนตรีการละคร และวิจารณ์ภาพยนตร์ใช้ปฏิบัติ ซึ่งมีวิธีการและบทบาทคล้ายคลึงกับผู้ประเมิน การวิจารณ์ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องไม่ดีเสมอไป แต่เป็นการให้ความกระจ่างอธิบายเบื้องหลัง หรือให้แนวคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับคุณค่า คุณภาพของงานและแนวทางเพื่อการปรับปรุงให้คุณภาพดีขึ้น

6) แบบตรวจสอบทางวิชาชีพ (The Professional Review Approach) คือการประเมินที่อาศัยกลุ่มบุคคลผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพนั้น ๆ เป็นผู้ตรวจสอบมาตรฐานและคุณค่าของคนในอาชีพเดียวกันนั่นเอง วิธีการของแต่ละสาขาวิชาชีพอาจจะแตกต่างกันไปในรายละเอียด แต่ก็เป็นการประเมินมาตรฐานของวิชาชีพนั้น ๆ โดยภาพรวมในทุก ๆ ด้านนั่นเอง

7) แบบกึ่งกฎหมาย (Quasi - legal Approach) รูปแบบนี้คือการนำกระบวนการซักฟอก และการพิจารณาคดีของศาลและระบบลูกขุนมาใช้ในวิธีการประเมิน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการประเมินปัญหาสำคัญ ๆ ทางสังคม ประเด็นปัญหาอาจจะเป็นเรื่องของการสืบค้นข้อเท็จจริงหรือตรวจสอบความคิดเห็นที่สำคัญ ๆ หรือกรณีที่ยังเป็นที่สงสัยโต้แย้งหรือยังหาข้อยุติไม่ได้

8) แบบการศึกษาเฉพาะกรณี (The Case Study Approach) วัตถุประสงค์ของการศึกษาเฉพาะกรณี คือ เพื่อต้องการสร้างความเข้าใจแก่ผู้รับฟัง เกี่ยวกับโครงการอย่างละเอียดในทุก ๆ ด้าน วิธีการที่ใช้ในการศึกษาจึงใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ศึกษาสภาพแวดล้อมของโครงการในสภาพปกติตามธรรมชาติ การสัมภาษณ์อย่างเจาะลึกบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย ศึกษาประวัติและกระบวนการจัดทำโครงการ นับว่าเป็นกระบวนการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2547: 96-103) ได้แบ่งการประเมินโครงการไว้ ดังนี้

1) การประเมินความต้องการที่จำเป็น เป็นการประเมินเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติซึ่งก่อนดำเนินโครงการใด ๆ ก็จะต้องมีการวางแผนของโครงการนั้น ๆ ไว้ล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบคำถามต่าง ๆ ได้ตรงตามความต้องการที่แท้จริง

2) การประเมินกระบวนการ แนวคิดหลักของการประเมินกระบวนการ คือ เมื่อโครงการได้รับการพัฒนาและเริ่มดำเนินการแล้ว นักประเมินต้องย้อนกลับไปทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบว่าโครงการนั้น ๆ ได้ปฏิบัติไปตามทุกขั้นตอนที่ได้ออกแบบไว้หรือไม่ และได้จัดกิจกรรมเพื่อให้บริการต่อกลุ่มเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในโครงการหรือไม่

3) การประเมินผลผลิตคือการประเมินที่นักประเมินจะต้องแสดงแนวทางในการวัดผลสำเร็จของโครงการให้น่าเชื่อถือ มีการวัดที่แม่นยำ มีผลการวัดที่ตรงกับความเป็นจริง และมีความคงที่ด้วย ซึ่งผลผลิตของโครงการจะยังไม่เกิดในระยะสั้น สำหรับวิธีการวัดนั้น อาจต้องใช้การออกแบบตามวิธีวิจัยที่ซับซ้อน คล้ายกับการออกแบบโครงการวิจัยเชิงทดลอง ส่วนการกำหนดความสำเร็จของโครงการ ยังมีความเห็นแตกต่างกันตามกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้อง

4) การประเมินประสิทธิภาพ ปัจจุบันนักประเมินและผู้บริหารโครงการได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินประสิทธิภาพของโครงการด้วย โดยถือว่าเป็นประเภทของการประเมินที่จำเป็นสำหรับโครงการ เพราะจะช่วยเสริมให้โครงการเหล่านั้นสามารถดำเนินการอย่างสอดคล้องกับสถานะของสังคม จะไม่มุ่งแต่เพียงความสำเร็จของโครงการเท่านั้น แต่จะต้องให้คุ้มค่าในเชิงของประสิทธิภาพด้วย

สุวิมล ทิรกานันท์ (2554: 9-10) กล่าวว่า การประเมินเป็นสิ่งที่ควรทำควบคู่ไปกับการดำเนินโครงการ นับตั้งแต่การเลือกโครงการ การวางแผนโครงการ การดำเนินงานตามโครงการ จนถึงการประเมินขั้นสุดท้ายของโครงการ ชนิดของการประเมินจะแตกต่างกันไปตามช่วงเวลาของการประเมินดังนี้

ก. การประเมินความต้องการขององค์กรหรือกลุ่มสังคม (Needs Assessment) เพื่อนำมาทำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใด ๆ เป็นการประเมินก่อนเริ่มทำแผนหรือทำโครงการ

ข. การประเมินเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของทางเลือก (Feasibility Study) เพื่อนำมาจัดทำเป็นนโยบาย แผนงานหรือโครงการใด ๆ นิยมประเมินใน 6 ด้าน คือ

1) ด้านเศรษฐกิจ เป็นการพิจารณาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่ได้รับ

2) ด้านสังคม เป็นการพิจารณาว่าโครงการหรือแผนงานไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีการดำรงชีวิต

3) ด้านการเมือง เป็นการพิจารณาว่าการดำเนินงานจะไม่มีข้อขัดแย้งทางการเมืองหรือได้รับการสนับสนุน

4) ด้านการบริหาร เป็นการพิจารณาถึงขีดความสามารถขององค์กรที่เกี่ยวข้องว่ามีความสามารถที่จะดำเนินการได้หรือไม่

5) ด้านเทคนิค เป็นการพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน

6) ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการพิจารณาว่าโครงการหรือแผนงานที่จัดทำขึ้นมีผลต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือไม่

ค. การประเมินความเหมาะสมของโครงการ (Context Evaluation) ประกอบด้วย ความจำเป็นของโครงการ ความต้องการโครงการของกลุ่มเป้าหมาย ความเหมาะสมของโครงการต่อกลุ่มเป้าหมายและความเหมาะสมต่อพื้นที่ดำเนินโครงการ

ง. การประเมินความพร้อมของสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกนำเข้ามาร่วมในโครงการ (Input Evaluation) ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ แนวทางการจัดการ วัสดุอุปกรณ์

จ. การประเมินการปฏิบัติงานตามนโยบายแผนงานหรือโครงการ (Process Evaluation) ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด

ฉ. การประเมินเพื่อตรวจสอบ (Monitoring Evaluation) ว่าการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย แผนงานหรือโครงการที่วางไว้หรือไม่

ช. การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ (Formative Evaluation) เมื่อดำเนินโครงการไปได้ระยะหนึ่ง เพื่อนำผลไปใช้แก้ไขปรับปรุงโครงการ

ซ. การประเมินผลที่ได้จากโครงการ (Product Evaluation) ว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่เพียงใด

ฅ. การประเมินผลสรุปของโครงการ (Summative Evaluation) หลังจากสิ้นสุดการดำเนินโครงการนั้นเพื่อนำผลไปประกอบการตัดสินใจว่าควรปรับปรุงแก้ไขสานต่อ หรือยุติโครงการ

ญ. การติดตามผลที่เกิดขึ้นจากโครงการเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้ว (Follow up Evaluation) จะมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความคงอยู่ ความก้าวหน้า และการพัฒนาอันเป็นผลมาจากการได้รับโครงการที่กำหนด

ฎ. การประเมินโครงการประเมิน (Meta Evaluation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการประเมิน

จากการที่มีนักประเมินโครงการหลายท่านได้แบ่งประเภทของโครงการไว้อย่างหลากหลายนั้นสรุปได้ว่าการประเมินโครงการแบ่งเป็น 3 ประเภทได้แก่ 1) การประเมินระหว่างดำเนินงาน เป็นการประเมินเพื่อติดตามดูผลผลิตของโครงการในขณะกำลังดำเนินการอยู่ การประเมินประเภทนี้ ให้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์ที่จำเป็นแก่ผู้จัดการโครงการและผู้ตัดสินใจเพื่อปรับนโยบาย วัตถุประสงค์ตลอดจนการจัดการทรัพยากรของโครงการผลจากการประเมินระหว่างดำเนินงานนี้อาจจะให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนโครงการใหม่ ๆ ด้วย 2) การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินเพื่อวิเคราะห์ผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการ การประเมินประเภทนี้จะให้สารสนเทศที่จำเป็นทั้งหมดแก่ผู้ตัดสินใจและผู้วางแผน สำหรับใช้เพื่อการวางแผนโครงการใหม่ และเพื่อเป็นแนวทางการประเมินผลในอนาคตต่อไป 3) การประเมินย้อนหลัง เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบย้อนหลังเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้วในช่วงระยะเวลาหนึ่งว่า มีผลกระทบจากโครงการหรือไม่อย่างไร

จากแนวคิดและทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนามาหลายยุคหลายสมัยนักประเมินหลายท่าน ได้พยายามเสนอรูปแบบการประเมินไว้หลายลักษณะ แต่ละรูปแบบมีแนวคิด ทฤษฎีและหลักเหตุผลของการพัฒนาโดยเฉพาะมีความเชื่อและปรัชญาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไปที่สำคัญคือรูปแบบแต่ละรูปแบบที่นำเสนอมีวัตถุประสงค์เฉพาะของการใช้ในการประเมินที่แตกต่างกันนอกจากนั้นรูปแบบต่าง ๆ ล้วนมีจุดเด่นจุดด้อย และมีข้อจำกัดในการนำไปใช้ที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นในทางปฏิบัติแล้วการประเมินโครงการใด ๆ จึงไม่ควรจำกัดให้ใช้ในรูแบบใดรูแบบหนึ่ง แต่ต้องพิจารณาถึงสภาวะแวดล้อมของวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการใช้รูแบบนี้ ๆ รวมทั้งอรรถประโยชน์ที่จะได้จากการใช้รูแบบนี้ ๆ เป็นส่วนสำคัญด้วย ดังนั้นนักประเมินที่มีประสบการณ์จึงไม่ควรยึดหลักรูแบบใดรูแบบหนึ่ง แต่จะต้องรู้จักเลือกประยุกต์ใช้รูแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการประเมินสูงสุด

นักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้จัดกลุ่มรูปแบบการประเมิน ออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เพื่อจะได้ศึกษาให้เกิดความรู้ได้ครบทุกแง่มุม ในทางปฏิบัติจึงมีผู้คัดเลือกและกลั่นกรองรูปแบบการประเมินโครงการที่มีลักษณะเด่นชัดในด้านวิธีการ และสามารถนำไปใช้ในการประเมินโครงการในสาขาต่าง ๆ ได้ ดังนี้

อุทุมพร จามรมาน (อ้างใน สุภารัตน์ จันทร์สว่าง, 2552: 17) และสมคิด พรหมจ้อย (2547: 40) ได้เสนอรูปแบบการประเมินเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ในประเด็นที่คล้ายกัน สรุปได้ดังนี้

ก. รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal – Attainment Model) เป็นรูปแบบที่ยึดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเป็นหลัก การประเมินจะให้คุณค่ามากหรือน้อยจะพิจารณาจากการบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้นำในการประเมินแบบนี้ ได้แก่ ไทเลอร์ (Tyler) แฮมมอนด์ (Hammond) และครอนบาค (Croanbach)

ข. รูปแบบที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) รูแบบนี้อาศัยเกณฑ์เป็นหลัก แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1) เกณฑ์ภายใน ได้แก่ กระบวนการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้วัตถุประสงค์บรรลุผล เช่น การประเมินกระบวนการหรือวิธีการ

2) เกณฑ์ภายนอก ได้แก่ ผลของวัตถุประสงค์บรรลุผล เช่น การวัดและการประเมิน ผลการประเมินที่ยึดเกณฑ์เป็นหลักจะเน้นที่การตัดสินคุณค่า ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสคริเวน (Scriven) สเตค (Stake) และโพรวัส (Provas)

ค. รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision – Making Model) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้น เพื่อช่วยในการตัดสินใจ ผู้นำในการประเมินแบบนี้ได้แก่ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และอัลคิน

เยาวตี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี(2547: 30-62) ได้จำแนกรูปแบบการประเมินไว้ 8 รูปแบบ ดังนี้

2.6.1 รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Rationale and Model of Evaluation)

แนวคิดทางการประเมินของไทเลอร์ จัดเป็นแนวคิดของการประเมินในระดับชั้นเรียน โดยไทเลอร์มีความเห็นว่า การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จะมีส่วนช่วยอย่างมากในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

ไทเลอร์ได้เริ่มต้นการนำเสนอแนวความคิดทางการประเมิน โดยยึดกระบวนการเรียนการสอนเป็นหลัก กล่าวคือไทเลอร์ได้นิยามว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มุ่งจัดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาในตัวของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้จุดเน้นของการเรียนการสอน จึงขึ้นอยู่กับการที่ผู้เรียนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังการสอน ดังนั้นเพื่อให้การสอนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียนตามที่มุ่งหวังกระบวนการดังกล่าว จึงมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

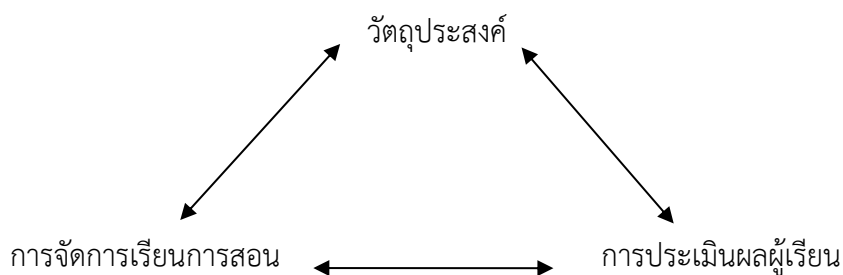
ขั้นที่ 1 ต้องมีการระบุหรือกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนลงไปว่า เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนควรเกิดพฤติกรรมใด หรือสามารถทำอะไรได้บ้างหรือที่เรียกว่า วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

ขั้นที่ 2 ต้องระบุต่อไปว่าจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ดังกล่าวนั้นมีเนื้อหาใดบ้างที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้หรือมีสาระใดบ้างที่เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้ว จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ขั้นที่ 3 หารูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 ประเมินผลโครงการ โดยการตัดสินด้วยการวัดผลทางการศึกษาหรือการทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียน

แนวคิดดังกล่าวนี้เป็นแนวคิดในช่วงต้น ๆ ของไทเลอร์ ต่อมาไทเลอร์ได้สร้างวงจรของวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลขึ้น ซึ่งเขียนเป็นโมเดลพื้นฐานได้ดังนี้ (มัลลิกา คงพันธุ์, 2554: 45)

ภาพที่ 5 โมเดลการประเมินของไทเลอร์

จากโมเดลดังกล่าวจะเห็นว่าหัวใจจะชี้ไปยังทิศทางทั้งสองทิศทางของทุกองค์ประกอบ มีความหมายว่า ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ตามทัศนะของไทเลอร์แล้ว องค์ประกอบทั้ง 3 คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) การจัดการเรียนการสอน และ 3) การประเมินผลผู้เรียนที่จะต้องดำเนินการให้ประสานสัมพันธ์กันไปเสมอ

จากแนวคิดของไทเลอร์เกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ เห็นได้ว่าการประเมินผลดังกล่าวง่ายต่อการตรวจสอบความสำเร็จของโครงการ เพราะเป็นการวัดและประเมินผลเฉพาะแต่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น แต่ว่าการประเมินผลดังกล่าวนี้มีคุณค่าค่อนข้างจำกัด เนื่องจากว่าเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าและให้ความสำคัญของคุณค่าของจุดมุ่งหมายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และเกณฑ์ในการตัดสินการบรรลุวัตถุประสงค์ยังเป็นอัตนัยมาก

โดยสรุปก็คือการประเมินในความคิดเห็นของไทเลอร์ จึงหมายถึงการเปรียบเทียบสิ่งที่ผู้เรียนสามารถกระทำได้จริง หลังจากได้จัดการเรียนการสอนแล้วกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งได้กำหนดขึ้นไว้ก่อนที่จะจัดการเรียนการสอนนั้น ๆ

2.6.2 รูปแบบการประเมินของครอนบาค (Cronbach's Concepts and Model)

ตามทัศนะของครอนบาค เชื่อว่าการประเมินเป็นการรวบรวมข้อมูลการใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมทางการศึกษาในส่วนของตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานั้น ครอนบาคได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) การตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงรายวิชา
- 2) การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 3) การจัดการบริหารโรงเรียน

ครอนบาคมีความเห็นว่า การประเมินนั้นไม่ควรกระทำโดยใช้แบบทดสอบแต่เพียงอย่างเดียวแต่ควรมีมาตรการอื่นประกอบด้วย ครอนบาคได้เสนอแนวทางการประเมินเพิ่มเติมไว้ อีก 4 แนวทาง คือ

- 1) การศึกษากระบวนการ (Process Studies) ได้แก่การศึกษาภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน
- 2) การวัดศักยภาพของผู้เรียน (Proficiency Measurement) ครอนบาคได้ให้ความสำคัญต่อคะแนนรายช้อยมากกว่าคะแนนจากแบบทดสอบทั้งฉบับ และให้ความสำคัญต่อการสอบเพื่อวัดสมรรถภาพของผู้เรียนระหว่างการเรียนการสอน ว่ามีความสำคัญมากกว่าการสอบประจำปี ปลายภาคเรียนหรือการสอบปลายปี
- 3) การวัดทัศนคติ (Attitude Measurement) ครอนบาคให้ทัศนะว่า การวัดทัศนคติ เป็นผลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนส่วนหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญเช่นกัน
- 4) การติดตาม (Follow up Studies) เป็นการติดตามผลการทำงาน หรือ ภาวะการเลือกศึกษาต่อในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งการให้บุคคลที่เรียนในระดับชั้นพื้นฐานที่ผ่านมาแล้ว

ได้ประเมินถึงข้อดีและข้อจำกัดของวิชาต่าง ๆ ว่าควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติมอย่างไร เพื่อช่วยในการพัฒนาหรือปรับปรุงรายวิชาเหล่านั้นต่อไป

เมื่อสรุปแนวคิดของครอนบาคข้างต้นแล้ว จะเห็นว่าครอนบาคมีความเชื่อว่าการประเมินที่เหมาะสมนั้นต้องพิจารณาหลาย ๆ ด้าน ดังที่กล่าวมาแล้วทั้ง 4 ประการ โดยเน้นว่าการประเมิน โครงการด้านการเรียนการสอนนั้น ไม่ควรประเมินเฉพาะแต่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น แต่ควรประเมินหรือตรวจสอบผลข้างเคียงของโครงการด้วย ครอนบาคยังมีความเห็นเพิ่มเติมอีกว่าหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของการประเมินโครงการด้านการเรียนการสอน ก็คือการค้นหาข้อบกพร่องของโครงการเพื่อจะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.6.3 รูปแบบการประเมินของสครีฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and model)

สครีฟเวน ได้ให้นิยามการประเมินไว้ว่า “การประเมิน” เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล และการกำหนดเกณฑ์ประกอบในการประเมิน เป้าหมายสำคัญของการประเมินก็คือการตัดสินคุณค่าให้กับกิจกรรมใด ๆ ที่ต้องการจะประเมิน สครีฟเวนได้จำแนกประเภทและบทบาทของการประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) เป็นบทบาทของการประเมินงาน กิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่บ่งชี้ถึงข้อดีและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานนั้น ๆ อาจเรียกการประเมินประเภทนี้ว่า เป็นการประเมินเพื่อการปรับปรุง

2) การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) เป็นบทบาทของการประเมินเมื่อ กิจกรรมหรือโครงการใด ๆ สิ้นสุดลง เพื่อเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณค่าความสำเร็จของโครงการนั้น ๆ จึงอาจเรียกการประเมินประเภทนี้ว่าเป็นการประเมินสรุปรวม

นอกจากนี้ สครีฟเวนยังได้เสนอสิ่งที่ต้องประเมินออกเป็นส่วนสำคัญอีก 2 ส่วน ดังนี้

1) การประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล รวมทั้งคุณภาพของคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ

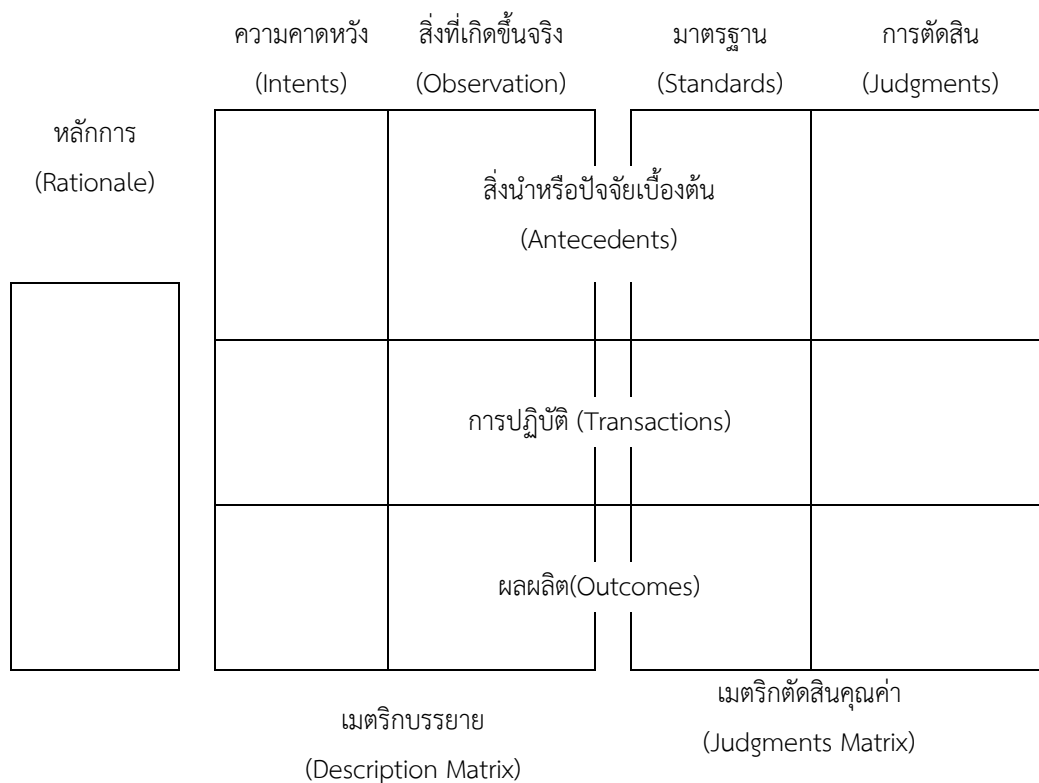
2) การประเมินความคุ้มค่า (Pay off Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของโครงการ ทฤษฎีหรือสิ่งอื่น ๆ ของโครงการ เป็นการประเมินในส่วนซึ่งเป็นผลที่มีต่อ ผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการ

สรุปได้ว่า สครีฟเวนให้ความสำคัญต่อการประเมินเกณฑ์ภายในมาก แต่ขณะเดียวกันจะต้องตรวจสอบผลผลิตในเชิงสัมพันธ์ของตัวแปร ระหว่างกระบวนการกับผลผลิตอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย แนวคิดทางการประเมินของสครีฟเวน ได้พัฒนาไปจากแนวคิดเดิมของการประเมินที่ยึดตามวัตถุประสงค์แต่เพียงอย่างเดียวมาเป็นการประเมินที่มุ่งเน้นถึงผลผลิตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ในทุก ๆ ด้านโดยให้ความสนใจต่อผลผลิตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งที่เป็นผลโดยตรงจากโครงการและผลกระทบหรือผลพลอยได้ ซึ่งแนวคิดของสครีฟเวน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การประเมินที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal based Evaluation) และการประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal free Evaluation)

สำหรับการประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก มีได้หมายความว่า การประเมินจะไม่มีวัตถุประสงค์ แต่การประเมินนั้นนอกจากพิจารณาวัตถุประสงค์แล้ว ยังต้องมีการคัดเลือกข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงการ โดยอาศัยพื้นฐานของการตัดสินใจอย่างมีคุณธรรม รวมทั้งมีการเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ด้วย โดยนักประเมินต้องมีอิสระในการเลือกเกณฑ์มาตรฐานเอง ดังนั้น มโนทัศน์การประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบการประเมินให้สามารถรวบรวมสารสนเทศ ทั้งผลผลิตโดยตรงและผลกระทบอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการทั้งหมดที่มีคุณค่าต่อการตัดสินใจโครงการนั้น ๆ

2.6.4 รูปแบบการประเมินของสเตค (Stake's Concepts and Model of Evaluation)

การประเมินในทัศนะของสเตค เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง เพื่อนำมาจัดให้เป็นระบบระเบียบและมีความหมายในการประเมิน โดยสเตคได้สร้างแบบจำลองทางความคิดเกี่ยวกับการประเมินขึ้นเรียกว่า โมเดลเคาน์เทนซ์ (Stake's Countenance Model) ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ การบรรยายและตัดสินใจคุณค่า (มัลลิกา คงพันธุ์, 2554: 47)

ภาพที่ 6 โมเดลเคาน์ทีแนนซ์ (Stake's Countenance Model)

ในภาคการบรรยายนั้น ผู้ประเมินจะต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้ได้มากที่สุด ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ก. เป้าหมายหรือความคาดหวัง (Goals or Intents) ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1) สิ่งนำ (Antecedence) หมายถึง ภาวะสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ก่อน ก่อนที่จะมีกิจกรรมหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมา

2) การปฏิบัติ (Transactions) หมายถึง ภาวะของการกระทำ การเคลื่อนไหว หรือการจัดกิจกรรมใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของงานในโครงการนั้น ๆ

3) ผลผลิต (Outcomes) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการที่มีภาวะของการกระทำในโครงการ

ข. สิ่งที่เป็นจริงหรือสังเกตได้ (Observations) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสภาพความเป็นจริง มีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ สิ่งนำ ปฏิบัติการ และผลลัพธ์

ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง มิได้เป็นตัวบ่งชี้ว่าข้อมูลที่ได้มีความเที่ยง (Reliability) หรือความตรง (Validity) แต่เป็นเพียงสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ตั้งใจไว้ได้เกิดขึ้นจริงเท่านั้น ในภาคการตัดสินคุณค่า เป็นส่วนที่จะตัดสินว่าโครงการประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด นักประเมินต้องพยายามศึกษาดูว่า มาตรฐานอะไรบ้างที่เหมาะสมในการที่จะนำมาเปรียบเทียบเพื่อช่วยในการตัดสินใจโดยทั่ว ๆ ไป เกณฑ์ที่ใช้มี 2 ชนิด คือ

1) เกณฑ์สมบูรณ์ (Absolute Criterion) เป็นเกณฑ์ที่ตั้งไว้ว่าจะเกิดขึ้นก่อนโดยมีความเป็นอิสระจากพฤติกรรมของกลุ่ม

2) เกณฑ์สัมพัทธ์ (Relative Criterion) เป็นเกณฑ์ที่ได้จากพฤติกรรมของกลุ่ม

ถ้าผู้ประเมินไม่สามารถหามาตรฐานที่นำมาเปรียบเทียบได้ ก็ต้องพยายามหาโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบเพื่อช่วยในการตัดสินใจ แบบจำลองนี้มุ่งเน้นความสอดคล้อง และความสมเหตุสมผลของเมตริกบรรยาย และเมตริกตัดสินคุณค่าสำหรับความสอดคล้องนั้นมี 2 ลักษณะ คือ

1) ความสอดคล้องเชิงเหตุผล (Contingence) จะพิจารณาความสัมพันธ์ในแนวตั้งตามแบบจำลองของสเตค

2) ความสอดคล้องที่เกิดขึ้นจริงหรือเป็นความสอดคล้องในเชิงประจักษ์ (Congruence) พิจารณาความสัมพันธ์ในแนวนอนตามแบบจำลองของสเตค

ข้อดีของแบบจำลองการประเมินของสเตค คือเสนอวิธีการประเมินเป็นระบบ เพื่อจัดเตรียมข้อมูลเชิงบรรยาย และตัดสินคุณค่ามีมาตรฐานในการประเมินปรากฏชัดเจน แต่มีข้อจำกัดก็คือ เซลบางเซลล์ของเมตริกมีความคาบเกี่ยวกัน และความแตกต่างระหว่างเซลล์ไม่ชัดเจนซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งภายในโครงการได้

นอกจากนี้ สเตคยังได้เสนอแนะแนวทางการประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักว่า ประกอบด้วยกระบวนการประเมินอย่างมีระบบ ดังนี้

- 1) พุดคุยกับบุคลากรและผู้รับบริการที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
- 2) กำหนดขอบเขตของโครงการ
- 3) ศึกษาทบทวนกิจกรรมทั้งหมดของโครงการ
- 4) ค้นหาจุดมุ่งหมายและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
- 5) รวบรวมประเด็นและปัญหาต่าง ๆ ที่น่าจะประเมิน
- 6) กำหนดข้อมูลที่เป็นไปตามประเด็นปัญหาที่กำหนด
- 7) คัดเลือกผู้สังเกต ผู้ตัดสิน และเครื่องมืออย่างเป็นระบบ
- 8) สังเกตข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการปฏิบัติรวมทั้ง

ผลผลิตของโครงการ

- 9) เตรียมการพรรณนาและกรณีศึกษา
- 10) ชี้ประเด็นปัญหาของผู้เกี่ยวข้อง
- 11) เตรียมและนำเสนอรายงานการประเมินฉบับสมบูรณ์อย่างเป็นทางการ

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ต่าง ๆ ตามกระบวนการที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามลำดับเสมอไป ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยได้มากหรือน้อยตามควรแก่กรณี

จากแนวคิดการประเมินของสเตค เป็นการประเมินที่มีระบบมากขึ้น มุ่งเน้นการตัดสินคุณค่าของโครงการ โดยมีหลักเกณฑ์การประเมินเป็นมาตรฐาน และคำนึงถึงผู้เกี่ยวข้องจากหลายฝ่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และได้แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงโครงการได้ดียิ่งขึ้น

2.6.5 รูปแบบการประเมินของอัลคิน (Alkin's Concepts Evaluation)

อัลคิน เห็นว่า “การประเมิน” คือกระบวนการของการคัดเลือกข้อมูล ประมวลผลข้อมูล และการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจหรือเพื่อกำหนดทางเลือกในการทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ อัลคินได้แบ่งการประเมินออกเป็น 5 ส่วน คือ

1) การประเมินเพื่อทำการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ การประเมินส่วนนี้เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นก่อนที่จะทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ เป็นการประเมินเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือเพื่อกำหนดเป้าหมายของโครงการให้สอดคล้องกับภาวะความต้องการที่เป็นอยู่

2) การประเมินเพื่อการวางแผนโครงการ การประเมินส่วนนี้เป็นการประเมินเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการที่จะวางแผนให้การดำเนินงานในโครงการนั้น ๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3) การประเมินขณะกำลังดำเนินโครงการ การประเมินส่วนนี้จะเน้นถึงการพิจารณาขั้นตอนการทำงานว่าเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้หรือไม่ หรือได้ดำเนินการไปตามขั้นตอนที่ควรจะเป็นเพียงใด

4) การประเมินเพื่อการพัฒนางาน การประเมินส่วนนี้ เป็นการประเมินเพื่อค้นหารูปแบบ แนวทางหรือข้อเสนอแนะ ในการที่จะทำให้งานที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด

5) การประเมินเพื่อรับรองงานและเพื่อการขยายหรือปรับเปลี่ยนโครงการ การประเมินส่วนนี้เป็นการประเมินภายหลังการดำเนินงานตามโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบผลที่ได้กับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้รวมทั้งการประมวผล ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้กับโครงการต่อไป และเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการที่จะยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการในช่วงระยะเวลาต่อไปด้วย

จากแนวคิดหลักตามรูปแบบการประเมินของอัลคินนั้น จะเห็นว่าเป็นการประเมินเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ โดยนักประเมินทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการหาและการเตรียมข้อมูลรวมทั้งสรุปและรายงานให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้ทราบ เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมนับว่าเป็นการประเมินที่มีระบบ คือมีการประเมินการวางแผนโครงการ เพื่อช่วยให้ได้วิธีการที่บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการประเมินการดำเนินโครงการเพื่อหาทางปรับปรุงจากการตรวจสอบและสุดท้ายคือการประเมินเพื่อรับรองโครงการ อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวยังขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน จึงยังไม่แพร่หลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำไปใช้ยังไม่กว้างขวางเท่าที่ควรแต่ก็ได้ให้แนวคิดพื้นฐานของการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าควรจะมีการประเมินที่เป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2.6.6 รูปแบบการประเมินของแฮมมอนด์ (Hammond's Concepts and Model of Evaluation)

แฮมมอนด์ ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโปรแกรมการศึกษา โดยเน้นหนักทางด้านโครงการนวัตกรรมในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะเป็น 3 มิติ ดังนี้ (Worthen and Sanders, 1973: 158)

ก. มิติด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ มิติในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนย่อย คือ

1) พุทธิพิสัย หมายถึงการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการต่าง ๆ ที่ต้องใช้ปัญญาและสมองเป็นที่ตั้ง

2) จิตพิสัย หมายถึงการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี มีความประพฤติที่ถูกต้อง มีความสนใจในค่านิยมที่เหมาะสม

3) ทักษะพิสัยได้แก่ การเรียนรู้ที่เน้นด้านการทำงานด้วยการใช้ทักษะทางกล้ามเนื้อ

ข. มิติด้านการจัดการเรียนการสอน มิติในส่วนนี้แบ่งรายละเอียดได้ดังนี้ คือ

1) การจัดระบบในส่วนนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนย่อย คือ

(1) เวลา หมายถึง ช่วงเวลาและลำดับขั้นตอนของการใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอน

(2) การจัดกลุ่มนักเรียน แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะย่อย คือการจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับของการพัฒนาทางการเรียนรู้และการจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2) เนื้อหา หมายถึงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

3) วิธีการ หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดหรือนำไปสู่การเรียนการสอนที่เหมาะสม

4) สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

5) ค่าใช้จ่าย หมายถึง รายจ่ายในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการจัดโปรแกรมการศึกษา

ค. มิติสถาบัน มิติในส่วนนี้ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ตัวนักเรียน เช่น อายุ ระดับชั้นเรียน เพศ ภูมิหลังทางครอบครัว ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม สุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิต ผลการเรียนรู้ ความสามารถ ความสนใจ และ ความเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมต่าง ๆ

2) ครู ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย

(1) ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สุขภาพ และบุคลิกภาพ

(2) ข้อมูลทางการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน เช่น วิชาเอก วิชาโท ที่สำเร็จในการศึกษาระดับต่าง ๆ วุฒิสูงสุด ประสบการณ์ทางการศึกษา และประสบการณ์ด้านอื่น ๆ

(3) ข้อมูลด้านสภาวะแวดล้อม เช่น เงินเดือน สมาชิกชมรมวิชาชีพ สมาชิกชมรมอื่น ๆ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม นิสัยทางการอ่าน และงานอดิเรก

(4) ข้อมูลเกี่ยวกับระดับของการมีส่วนร่วมในโปรแกรมต่าง ๆ

3) ครอบครัว ประกอบด้วย

(1) ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนวัตกรรม

(2) ลักษณะทั่วไปของครอบครัว เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ขนาดของครอบครัว การกระจายของอายุ สถานภาพด้านการสมรส และรูปแบบของครอบครัว

(3) รายได้ เช่น ระดับของรายได้ จำนวนผู้ทำงาน แหล่งของรายได้และอาชีพ

(4) สถานที่พักอาศัย เช่น ในเมือง ชานเมือง ชนบท
 (5) ระดับการศึกษาและอาชีพของบิดามารดา พี่น้องและญาติที่เกี่ยวข้อง
 (6) สมาชิกชมรมต่าง ๆ เช่น ชมรมทางศาสนา การเมือง สังคมวิชาชีพหรืออื่น ๆ

(7) อัตราการเคลื่อนย้าย เช่น ภูมิลำเนาของบิดา มารดา ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน อัตราการย้ายถิ่น

4) ชุมชนแวดล้อม ประกอบด้วย

(1) สภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ท่าเลและสภาพแวดล้อมทั่วไป

(2) ลักษณะด้านภูมิหลังของประชากร เช่น ความหนาแน่น อัตราการเกิดการตาย เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ระบบการเคลื่อนย้าย และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

(3) ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่น ธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม รายได้และภาษีอากร

(4) ลักษณะด้านภูมิหลังของสังคม เช่น การปกครอง การศึกษา ศาสนา บริการ การเงิน การพักผ่อน และความปลอดภัย

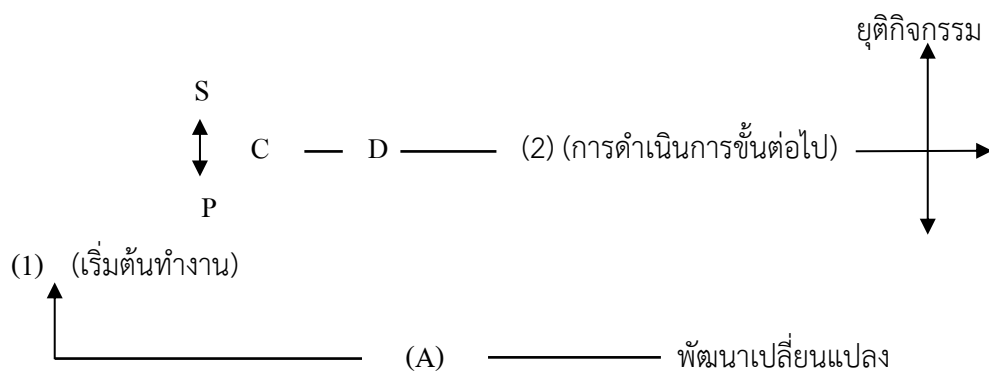
แนวคิดที่สำคัญจากโมเดลการประเมินของแฮมมอนด์ ก็คือการชี้ประเด็นที่ว่าในการจัดการเรียนการสอนที่มีวัตถุประสงค์ปลายทางคือ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมทั้ง 3 ส่วนที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยนั้น ย่อมมีความจำเป็นที่ผู้ดำเนินการจะต้องคำนึงถึงมิติที่สำคัญในอีก 2 ส่วนควบคู่กันไป คือ มิติด้านการจัดการเรียนการสอนและมิติสถาบัน นอกจากนั้นการประเมินยังมีจุดเน้นสำคัญที่ควรประเมินเป็นปัจจัยพื้นฐาน เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนการสอนขององค์กร รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ด้านพฤติกรรมของผู้เรียน

การประเมินตามแนวคิดและโมเดลการประเมินของแฮมมอนด์ นับว่าเป็นการประเมินอย่างมีระบบและมีความสำคัญทางการศึกษา ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาการประเมินมักจะมีเจตนาของการวัดผลแต่เพียงอย่างเดียว จึงไม่ครอบคลุมทุกมิติ แต่การประเมินตามโมเดลของแฮมมอนด์ นับว่าเป็นโมเดลที่สมบูรณ์เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและสามารถให้ข้อมูลพื้นฐานเชิงระบบ สำหรับการตัดสินใจคุณค่าทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี ถึงแม้โมเดลการประเมินของแฮมมอนด์จะมีความซับซ้อนและยากต่อการนำไปใช้ แต่ในปัจจุบันถ้าหากการศึกษา ครู นักจิตวิทยา นักบริหาร รวมทั้งนักประเมินผลทางการศึกษาได้ให้ความสนใจและร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยร่วมกันประเมินเป็นคณะ (Team Evaluation) ภายใต้การสนับสนุนของผู้รับผิดชอบทางการศึกษาแล้ว โมเดลการประเมินของแฮมมอนด์คงจะทวีความสำคัญ และคงจะมีการนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการศึกษามากขึ้น

2.6.7 รูปแบบการประเมินของโปรวัส (Provus' Discrepancy Evaluation)

โปรวัส ได้ให้นิยามว่า “การประเมิน” คือการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและการค้นหาช่องว่างระหว่างภาวะที่เป็นจริงกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เพื่อใช้ภาวะดังกล่าวนี้เป็นตัวชี้หรือระบุข้อบกพร่องของกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ

แนวคิดการประเมินของโปรวัส สามารถนำเสนอเป็นโมเดลการประเมินที่เรียกว่า “การประเมินความไม่สอดคล้อง” (The Discrepancy Evaluation Model) ซึ่งมีรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย ดังนี้ (มัลลิกา คงพันธุ์, 2554: 53)

ภาพที่ 7 การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับมาตรฐานตามโมเดลของโปรวัส

จากแผนภูมิดังกล่าว สัญลักษณ์ที่ใช้มีความหมายดังนี้

- S คือ Standard หมายถึง เกณฑ์มาตรฐาน
- P คือ Program Performance หมายถึง การปฏิบัติงานของโครงการ
- C คือ Comparison หมายถึง การเปรียบเทียบ
- D คือ Discrepancy Information หมายถึง สารสนเทศที่แสดงความ

แตกต่าง

A คือ Alternative หมายถึง ทางเลือกเพื่อการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในลักษณะของการพัฒนาการทำงานของโครงการให้มีผลดียิ่งขึ้น

ผลของภาวะความแตกต่างระหว่าง S กับ P ซึ่งส่งผลทำให้เกิด D นั้น สามารถนำไปสู่การตัดสินใจเพื่อดำเนินการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้

- 1) ดำเนินการขั้นต่อไป
- 2) กลับไปพัฒนางานเฉพาะในส่วนของขั้นตอนที่ได้ดำเนินการมาแล้ว
- 3) กลับไปเริ่มต้นงานหรือกิจกรรมนั้น ๆ ใหม่ทั้งหมด
- 4) ยุติกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ

ขั้นตอนการประเมินงานหรือกิจกรรมใด ๆ นั้นโปรดิวส์ถือว่าการประเมินเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปกับโครงการ โดยการประเมินดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

- 1) ขั้นตอนการประเมินรายละเอียดของการออกแบบโครงการ
- 2) ขั้นตอนการปฏิบัติและการกำหนดแผนในการดำเนินงานตามโครงการ
- 3) ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนด
- 4) ขั้นตอนการติดตามผลที่เกิดขึ้นจริงจากโครงการหรือกิจกรรมที่กำหนด
- 5) ขั้นตอนการพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายของโครงการหรือกิจกรรมที่กระทำ

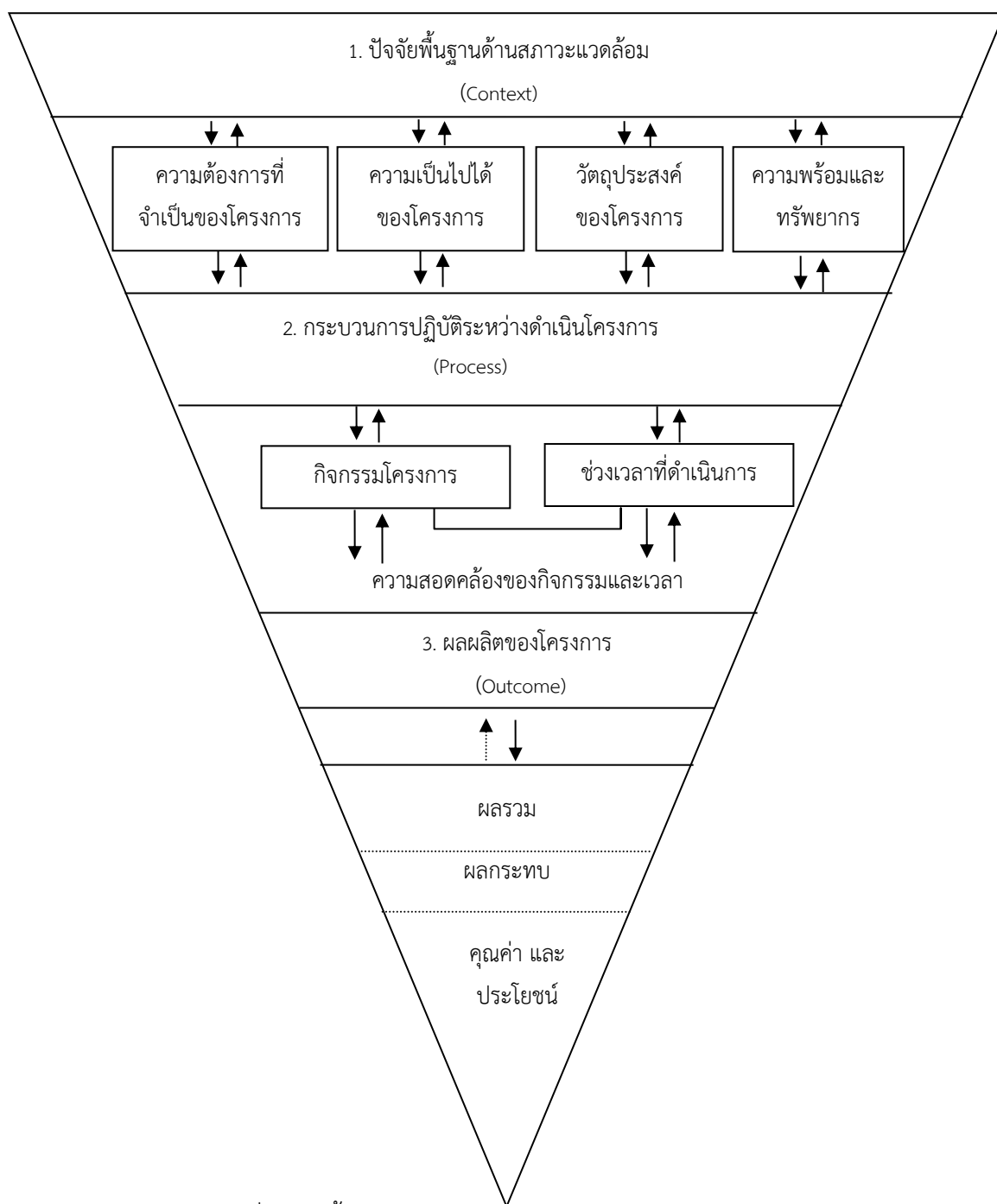
จะเห็นว่าแนวคิดและโมเดลการประเมินที่นำเสนอโดยโปรดิวส์นั้น มีความพยายามในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการประเมิน ร่วมกันกับทฤษฎีการจัดการในการประเมินโครงการ โดยให้การประเมินดำเนินไปในลักษณะที่เป็นพลวัต (Dynamics) ควบคู่กันกับการดำเนินโครงการ นับว่าเป็น

การประเมินเพื่อพัฒนาโครงการ และช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าที่จะต้องประสบกับความล้มเหลวอย่างน่าเสียดายเมื่อโครงการดำเนินไปแล้ว นอกจากนี้แนวคิดของโปรวิสมุ่งจุดเน้นที่สำคัญของการประเมิน ก็คือการหาความแตกต่างหรือความไม่สอดคล้องกัน ระหว่างมาตรฐานกับการปฏิบัติโดยใช้การทำงานเป็นทีม และโดยให้บทบาทของนักประเมินเป็นอิสระจากคณะผู้ดำเนินโครงการ ในขณะที่เดียวกันผู้ดำเนินโครงการจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการประเมิน ดังนั้น ความเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างคณะผู้ประเมินกับคณะผู้ปฏิบัติงานโครงการจึงต้องมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ยากแต่ก็มีคุณค่ามากต่อการประเมิน ถ้าหากว่าสามารถดำเนินการไปตามกฎเกณฑ์หรือตามมาตรฐานต่าง ๆ ได้ โดยปราศจากความลำเอียงส่วนบุคคล และนักประเมินทำหน้าที่แต่เพียงการให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือช่วยกระตุ้นให้ผู้ดำเนินการได้ตัดสินใจดำเนินโครงการอย่างอิสระเท่านั้น การประเมินตามแนวคิดนี้จะต้องอาศัยหลักการที่สนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโดยมีเกณฑ์มาตรฐานที่เป็นปรนัยและมีความเป็นไปได้ควบคู่กันไป

2.6.8 รูปแบบการประเมินแบบซีโป (CPO's Evaluation Model)

แบบจำลองการประเมินซีโป ที่ได้พัฒนามาเพื่อใช้ประเมินโครงการต่าง ๆ ในประเทศไทยนั้นได้เน้นการประเมินในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสถานะแวดล้อมอย่างละเอียด ตามมาด้วยการประเมินกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการและผลผลิตของโครงการตามลำดับ จึงนับว่าเป็นรูปแบบการประเมินที่ครบวงจร

การประเมินโครงการซีโป ตามแนวคิดของ เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนใหญ่ ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องตามลำดับ คือ 1) ปัจจัยพื้นฐานด้านสถานะแวดล้อมของโครงการ (Context) 2) กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ (Process) และ 3) ผลผลิตของโครงการ (Outcome) ดังแสดงในภาพที่ 8

หมายเหตุ: สัญลักษณ์ที่ใช้มีดังนี้

1. หมายถึง เส้นแบ่งระหว่างองค์ประกอบซึ่งแยกกันไม่เด็ดขาด
2. \longleftrightarrow หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเป็นการสื่อสารแบบสองทางอย่างครบวงจร
3. C หมายถึง Context 4. P หมายถึง Process 5. O หมายถึง Outcome

ภาพที่ 8 แบบจำลองการประเมินซีโป (CPO's Evaluation Model)

จากภาพประกอบข้างต้นจะเห็นได้ว่าการประเมินโครงการตามแนวคิดของ
 เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมโครงการ (Context) หมายถึงบริบท
 ต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งหมด เช่น ปัจจัยทางการเมือง ทางสังคม ทางวัฒนธรรม
 รวมทั้งปัจจัยทางกายภาพและทางด้านจิตใจ เป็นต้น การประเมินในส่วนนี้เป็นการประเมิน
 สภาพแวดล้อมหรือบริบทต่าง ๆ ของโครงการนั้น ๆ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไรโดยพิจารณา
 ดังต่อไปนี้

1) ความต้องการจำเป็นของโครงการ เพื่อให้ทราบถึงความจำเป็นหรือความ
 ต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อโครงการ สำหรับในประเทศไทยมีปัจจัยทางการเมืองเข้ามา
 เกี่ยวข้องมาก นับตั้งแต่ความต้องการของโครงการ

2) ความเป็นไปได้ของโครงการ เพื่อให้ทราบโอกาสในการจัดทำโครงการ
 ต้องวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคหรือที่เป็นข้อจำกัด ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างดำเนินโครงการ
 ทั้งนี้เพื่อนำมาเสนอเป็นข้อสารสนเทศ หรือข้อสังเกต ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขหรือปรับปรุง
 โครงการ หรือเพื่อเสนอทางเลือกใหม่ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการเจรจา
 ต่อรองกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนที่เป็นเงื่อนไขบางประการอันจะนำไปสู่การยุติปัญหาในที่สุด
 โครงการต่าง ๆ มักจะมีปัจจัยทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องสูงมากประกอบกับรัฐบาลของประเทศไทย
 เป็นรัฐบาลผสมและมีการปรับเปลี่ยนรัฐบาลค่อนข้างบ่อย เป็นผลให้แนวนโยบายบางอย่างของรัฐบาล
 ต้องปรับตามไปด้วย จึงทำให้บางโครงการต้องมีการทบทวน และอาจด้วยปัจจัยทางการเมืองเท่านั้นที่
 ทำให้บางโครงการต้องหยุดชะงักหรือล้มเลิกได้

3) การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อระบุถึงสิ่งที่ต้องการจะให้
 เกิดขึ้นจากโครงการ โดยพิจารณาถึงผลจากกิจกรรมของโครงการ ในสภาพความเป็นจริง บ่อยครั้งที่ผู้
 มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการไม่ทราบวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการ
 จึงจำเป็นต้องแจ้งหรือชี้แจงให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าถึงวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อสะดวกและความ
 ร่วมมือที่จะได้รับ รวมทั้งให้ความสำคัญกับโครงการตามสภาพที่ควรจะเป็นด้วย

4) ความพร้อมและทรัพยากรในด้านต่าง ๆ เช่น เงินทุนหรืองบประมาณ
 วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร เป็นต้น ปัญหาเรื่องงบประมาณ อาจส่งผลถึงวัสดุอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ
 ในการดำเนินการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นเพราะปัจจัยทางการเมืองรวมทั้งปัจจัยอื่น

ที่เกี่ยวข้องของความต้องการ และความเป็นไปได้ดังกล่าวมาแล้ว ทำให้การดำเนินโครงการล่าช้าและค่าใช้จ่ายอาจเพิ่มสูงขึ้นได้

ข. กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ (Process) หมายถึงขั้นตอนหรือกรรมวิธีที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับก่อนหลังอย่างเป็นระบบและครบวงจรในระหว่างดำเนินโครงการ กระบวนการดังกล่าวอาจจะแตกต่างกันไปตามเป้าหมายในเชิงปรัชญาของแต่ละโครงการ (เทียนฉาย กิระนันท์, 2544: 1-2) เช่นโครงการธุรกิจมีเป้าหมายหลักก็คือ การแสวงหากำไรจากการดำเนินธุรกิจนั้น ๆ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยลดทุนการดำเนินงานให้เหลือน้อยที่สุด ส่วนโครงการทางการศึกษาของรัฐ เป้าหมายหลักก็คือการปลูกฝังความรู้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งเด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไป โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติในระยะยาว โครงการประเภทนี้จะไม่มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดเป็นหลัก เป็นต้น ถึงแม้ว่ากระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการอาจจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเป้าหมายในเชิงปรัชญาของแต่ละโครงการนั้น ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่สำหรับการประเมินโครงการโดยทั่วไปมีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษคือ ความสอดคล้องของกิจกรรมและช่วงเวลาโดยพิจารณาถึง

1) กิจกรรม (Activity) เพื่อให้ทราบว่า กิจกรรมนั้น ๆ มีความสอดคล้องหรือตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่และมีการจัดลำดับที่เหมาะสมต่อเนื่องกันมากน้อยเพียงใด

2) ช่วงเวลา (Timing) เพื่อให้ทราบว่าช่วงเวลาที่จะดำเนินโครงการทางด้านกิจกรรม นั้น ๆ มีความเหมาะสมเพียงไรและมีข้อจำกัดประการใด และช่วงเวลาที่กำหนดไว้นั้นสามารถที่จะปรับเปลี่ยนไปจากเดิมได้ตามความจำเป็นหรือไม่ และเพราะเหตุใด

ค. ผลผลิตของโครงการ คำว่า “ผลผลิต” นั้น มีความหมายครอบคลุมคำศัพท์ภาษาอังกฤษทั้ง 3 คำดังนี้ 1) Product 2) Output 3) Outcome ด้วยเหตุนี้คำว่า ผลผลิตของโครงการ จึงหมายถึง ผลงานหรือผลที่ได้รับจากการกระทำกิจกรรมใด ๆ ของแต่ละโครงการ โดยสามารถแบ่งผลงานดังกล่าวเป็น 3 ประเภท คือ ผลรวม ผลกระทบ และคุณค่าหรือประโยชน์ตามลำดับ ในการประเมินผลผลิตของโครงการใด ๆ ก็ตาม จึงเป็นการประเมินเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการนั้น ๆ โดยพิจารณาถึง

1) ผลรวม (Overall) เพื่อให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากกิจกรรมของโครงการทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม

2) ผลกระทบ (Impact) เพื่อให้ทราบถึงผลที่ตามมาจากการดำเนินโครงการนั้น ๆ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งจากที่คาดหวังไว้และมีได้คาดหวังไว้ด้วย

3) คุณค่าหรือประโยชน์ (Utility) เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าหรือความสำคัญของผลที่ได้จากการประเมิน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจหรือเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อไป

3. รูปแบบการประเมินแบบจำลองแบบชิปปี้ (Stufflebeam's CIPP Model)

3.1 ความหมายของแบบจำลองแบบชิปปี้

สตัฟเฟิลบีมได้ให้นิยามคำว่า “การประเมิน” ไว้ว่าเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการดำเนินการเก็บข้อมูล และนำข้อมูลที่เก็บมาแล้วนั้น มาจัดทำให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการประกอบการตัดสินใจจากนิยามดังกล่าว มีสาระสำคัญดังนี้

- 1) การประเมินเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือมีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจรและย้อนกลับมาสู่อุปกรณ์ใหม่ของวงจรด้วย
- 2) กระบวนการประเมิน จะต้องมีการระบุหรือบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ
- 3) กระบวนการประเมิน จะต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้ระบุหรือบ่งชี้ไว้
- 4) กระบวนการประเมิน จะต้องมีการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาแล้วนั้นมาจัดทำให้เป็นสารสนเทศ
- 5) สารสนเทศที่ได้มานั้น จะต้องมีความหมายและมีประโยชน์
- 6) สารสนเทศดังกล่าว จะต้องได้รับการนำไปเสนอเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกใหม่หรือแนวทางการดำเนินการใด ๆ ต่อไป

แนวคิดของสตัฟเฟิลบีม มีลักษณะที่จะแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดทำ และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหา และนำผลการประเมินที่ได้นั้นไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องตามควรแก่กรณี

สุวิมล ติรกานันท์ (2554: 47–48) ได้กล่าวว่า สตีฟเฟิลบีมได้พัฒนาแบบจำลองขึ้นในปี ค.ศ. 1971 โดยมีแนวคิดในการสร้างสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ แบ่งการประเมินเป็น 4 ประเด็นตามประเภทของการตัดสินใจ

- 1) สภาพแวดล้อมเพื่อการวางแผนใช้กำหนดนโยบาย หรือเป้าหมาย เพื่อการคัดเลือกโครงการที่เหมาะสม
- 2) ปัจจัยนำเข้าเพื่อกำหนดโครงสร้างของการดำเนินงาน ยุทธวิธี วิธีการ และแผนในการดำเนินงาน
- 3) กระบวนการเพื่อกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผน เพื่อปรับปรุงเกี่ยวกับวิธีในการดำเนินงาน การรายงานความก้าวหน้าของโครงการ
- 4) ผลผลิต เพื่อตัดสินใจยุติ ชะลอ หรือขยายโครงการ

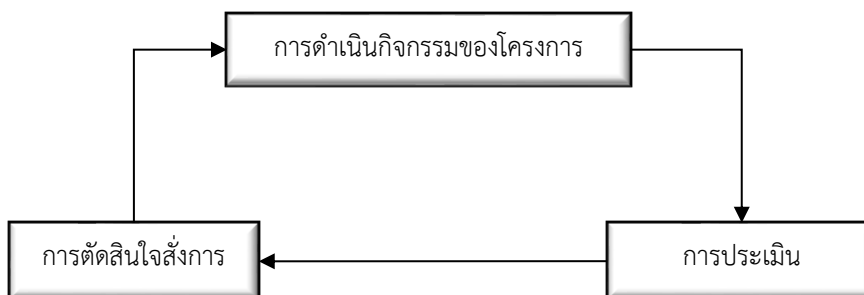
สมคิด พรหมจ้อย (2555: 57–58) ได้กล่าวว่า การประเมินโดยใช้ชิปปโมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งแนวทางการประเมินในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

- 1) การประเมินบริบท หรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ
- 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation: I) เป็นการประเมิน เพื่อใช้ข้อมูลตัดสินใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยดูว่าปัจจัยที่ใช้จะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่
- 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินระหว่างการทำโครงการ เพื่อหาข้อดี และข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ และเป็นการรายงานผลการปฏิบัติงานของโครงการนั้นด้วย

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อดูว่าผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมิน

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2554: 56 - 59) ได้กล่าวว่า แนวคิดในการประเมินของ สตัฟเฟิลบีมว่า การประเมินเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่เป็นกระบวนการ กล่าวคือ มีความต่อเนื่องกัน ในการดำเนินงานอย่างครบวงจร จะต้องมีการระบุหรือบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ และมีการเก็บรวบรวม ข้อมูลตามที่ได้ระบุหรือบ่งชี้ไว้ แล้วนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้นั้น จัดทำให้เป็นสารสนเทศ โดยสารสนเทศที่ได้มานั้น จะต้องมีความหมายและประโยชน์ เพื่อนำไปเสนอใช้ประกอบการตัดสินใจ ในการกำหนดทางเลือกใหม่ หรือแนวทางดำเนินการต่อไป

แนวคิดของสตัฟเฟิลบีม มีลักษณะที่จะแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมิน กับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ฝ่ายประเมินทำหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอ สารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหา และนำผลการประเมินที่ได้นั้นไปใช้ ประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งในส่วนที่เป็นรายละเอียดของการประเมินตามนิยาม ของสตัฟเฟิลบีมนั้นสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นโมเดลพื้นฐาน ได้ดังภาพที่ 9 (มัลลิกา คงพันธุ์, 2554: 56)

ภาพที่ 9 โมเดลพื้นฐานของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model)

การประเมินตามโมเดลของสตัฟเฟิลบีมนั้น สามารถสรุปการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

- 1) กำหนด หรือระบุและบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ
- 2) รวบรวมข้อมูล
- 3) วิเคราะห์สารสนเทศ เพื่อนำเสนอฝ่ายวิชาการ

การจัดประเภทของการประเมินดังกล่าว แสดงถึงการประเมินที่พยายามให้ครอบคลุม กระบวนการทำงานในทุก ๆ ขั้นตอน ตามแนวคิดที่รู้จักกันดีในนามว่า CIPP และสิ่งที่ควบคู่กับการประเมินข้างต้นได้แก่การตัดสินใจเพื่อดำเนินการใด ๆ ซึ่งสามารถจะแบ่งออกได้อีก 4 ประเภทเช่นกัน คือ

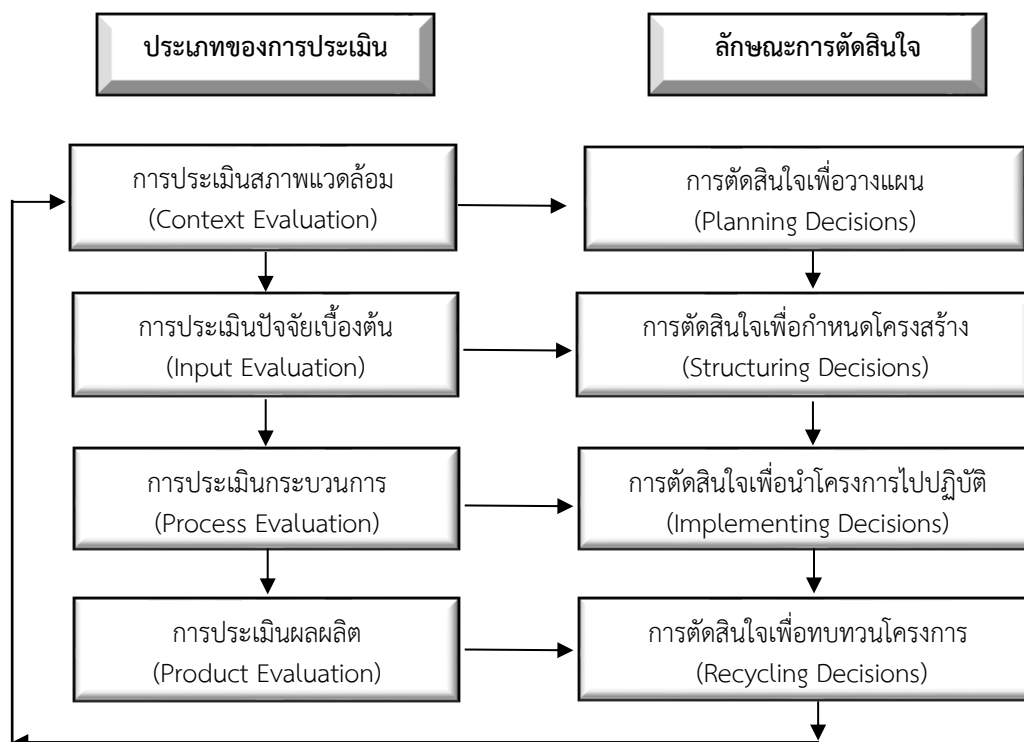
1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินสถานะแวดล้อม มีบทบาทสำคัญคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนในการดำเนินงาน

2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินตัวป้อน มีบทบาทสำคัญคือ การกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ของโครงการ

3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินกระบวนการ มีบทบาทสำคัญคือ ควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด และเพื่อปรับปรุงแก้ไขแนวทาง การทำงานให้ได้ผลดี

4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการเป็นการตัดสินใจที่อาศัยผลจากการประเมินที่เกิดขึ้น มีบทบาทหลักคือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการยุติ ล้มเลิก หรือขยายโครงการในช่วงเวลาต่อไป

แนวคิดและเป้าหมายของการประเมินตามที่สตีฟเฟิลบีมได้เสนอมานั้น นับว่าเป็นต้นแบบของการประเมินอย่างมีระบบ และเพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการดำเนินโครงการแต่ละประเภทจะเห็นได้ชัดว่าการประเมินดังกล่าว จะต้องเอื้ออำนวยต่อการนำไปตัดสินใจดังรูปแบบความสัมพันธ์ต่อไปนี้ (มัลลิกา คงพันธุ์, 2554: 58)

ภาพที่ 10 แนวทางการประเมินโครงการรูปแบบโมเดล สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model)

จากแผนภาพดังกล่าว สรุปได้ว่ารูปแบบการประเมินแบบซีบีพี (CIPP model) เป็นการประเมินที่เป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การตั้งวัตถุประสงค์ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเพื่อกำหนดกรอบกิจกรรม ประเมินกระบวนการเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการ และการประเมินผลผลิตเพื่อช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์สอดคล้องของส่วนต่าง ๆ และจุดแก้ไขของโครงการ และในการประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้ประเมินใช้รูปแบบการประเมินแบบซีบีพี (CIPP model)

3.2 รูปแบบการประเมิน CIPP และการนำไปใช้

การประเมิน CIPP เป็นการนำตัวอักษรตัวแรกของมิติการประเมิน 4 ด้านมาประกอบกัน ได้แก่ การประเมินบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ซึ่งสตัฟเฟิลบีมพัฒนานำเสนอขึ้น โดยมีพื้นฐานมาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์จากการทำการประเมินโครงการทางการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่กลางปี 1960 โดย

ต้องการที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อจำกัดของรูปแบบการประเมินแบบดั้งเดิม อาทิ การออกแบบการทดลอง การประเมินอิงวัตถุประสงค์ และการทดสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รูปแบบหรือวิธีการประเมินแบบดั้งเดิมมีข้อจำกัดในการศึกษาหาคำตอบเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษาในสมัยนั้น จึงทำให้เกิดการพัฒนา รูปแบบการประเมินใหม่ ๆ เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษาอย่างรอบด้านหลายแง่มุมมากขึ้นซึ่งรูปแบบการประเมิน CIPP ก็เป็นหนึ่งในรูปแบบการประเมินอื่น ๆ ที่นักประเมินในยุคนี้พัฒนานำเสนอไว้ รูปแบบการประเมิน CIPP ปรากฏขึ้นเป็นลายลักษณ์ชัดเจนในหนังสือชื่อ Educational Evaluation and Decision Making ซึ่งตีพิมพ์ในปี 1971 และปรับปรุงอีกครั้งในปี 2007 ในหนังสือ Evaluation Theory Models and Applications โดยมีรายละเอียดดังนี้ (Stufflebeam and Shinkfield, 2007)

3.2.1 การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือดำเนินการก่อนจะทำ โครงการใด ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผล รวมทั้งเพื่อพิจารณาความจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการดังกล่าว การชี้ประเด็นปัญหา ตลอดจนการพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น (Need) ปัญหา (Problem) คุณสมบัติที่มีค่า (Assets) และโอกาส (Opportunities) ที่จะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขแวดล้อมหนึ่งที่กำหนด การประเมินบริบท 4 ส่วนนี้มีความสำคัญที่จะนำไปสู่การออกแบบโครงการ แผนงาน และการให้บริการที่มีความเหมาะสมเป็นไปได้ ทั้งนี้การประเมินบริบทมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) กำหนดขอบเขตและบรรยายเกี่ยวกับความตั้งใจให้บริการ
- 2) จำแนกผู้รับผลประโยชน์ที่ตั้งใจให้บริการ (หรือกลุ่มเป้าหมาย) และประเมินความต้องการจำเป็นของกลุ่มบุคคลดังกล่าว
- 3) จำแนกปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เป็นบ่อเกิดของความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับประโยชน์หรือกลุ่มเป้าหมายนั้น
- 4) จำแนกความเกี่ยวข้องระหว่างคุณสมบัติที่มีค่าและโอกาสการได้รับทุนอุดหนุนที่สามารถนำไปใช้กำหนดเป้าหมายความต้องการจำเป็นนั้น
- 5) จัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการกำหนดเป้าหมายมุ่งการปรับปรุง

6) ประเมินความชัดเจนและความเหมาะสมเป็นไปได้ของเป้าหมายมุ่งการปรับปรุง

7) จัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจตัดสินผลลัพธ์ของเป้าหมายมุ่งการปรับปรุงหรือความพยายามในการให้บริการ

การประเมินบริบทอาจจะประเมินได้ทั้งก่อน ระหว่างหรือแม้กระทั่งหลังการดำเนินโครงการ แผนงานหรือสิ่งแทรกแซง (Intervention) อื่น ๆ (Stufflebeam and Shinkfield, 2007: 336) ในกรณีประเมินบริบทก่อนการดำเนินโครงการ องค์กรหรือหน่วยงานจะใช้ผลจากการประเมินบริบทเพื่อช่วยจัดลำดับความสำคัญและกำหนดเป้าหมายสำหรับโครงการนั้น แต่ถ้าเป็นการประเมินบริบทระหว่างหรือหลังดำเนินโครงการหรือสิ่งแทรกแซงอื่น ๆ องค์กรและหน่วยงานมักจะดำเนินการและจัดทำรายงานการประเมินบริบทควบรวมไปกับการประเมินปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต กรณีนี้การประเมินบริบทจึงมีประโยชน์สำหรับการตัดสินใจกำหนดเป้าหมายของโครงการ และช่วยให้ผู้รับบริการได้ประเมินว่า โครงการหรือสิ่งแทรกแซงดังกล่าวมีคุณประโยชน์ตอบสนองหรือเป็นไปตามความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์หรือไม่เพียงไร

เทคนิควิธีการที่ใช้ในการประเมินบริบท ควรใช้วิธีการเก็บรวบรวมสารสนเทศอย่างหลากหลายครอบคลุมสมาชิกที่เป็นประชากรเป้าหมายรวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของโครงการหรือสิ่งแทรกแซงนั้น ซึ่งโดยปกติมักเริ่มจากการซักถามผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อช่วยระบุขอบข่ายการศึกษา หลังจากนั้นนักประเมินอาจจะทำการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการรับบริการหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการให้บริการ ซึ่งอาจทำได้โดยการทบทวนเอกสารการวิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลังและการปฏิบัติงานของบุคคล การจัดเวทีรับฟังจากชุมชน การทดสอบและการสัมภาษณ์ผู้รับประโยชน์รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนอื่น ๆ ในกรณีที่ผู้รับประโยชน์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดจนผู้รับบริการจากโครงการหรือสิ่งแทรกแซงเป็นประชากรที่มีจำนวนมาก นักประเมินอาจใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง แล้วสร้างแบบสอบถามหรือแบบสำรวจความต้องการจำเป็น และทำการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความต้องการจำเป็น จำแนกตามกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือสิ่งแทรกแซงนั้น หรืออาจศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์หรือประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียน ในกรณีเช่นนี้นักประเมินก็อาจใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาใด ๆ เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาเปรียบเทียบก็ได้ ผลการประเมินบริบทสามารถนำมาใช้ได้อย่างกว้างขวาง ยกตัวอย่างเช่น ผู้บริหารสามารถนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้สื่อสารกับสมาชิกในองค์กรเพื่อแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน ความต้องการจำเป็น คุณสมบัติที่มีค่า โอกาส และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาขององค์กร แต่สำหรับนักพัฒนา

โครงการก็สามารถที่จะนำผลการประเมินบริบทไปใช้เพื่อสนับสนุนขอรับทุนหรือจัดทำสัญญาต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการดังกล่าว ในขณะที่องค์กรให้บริการทางสังคมหรือองค์กรการกุศลอาจใช้สารสนเทศจากผลประเมินบริบทเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคณะทำงานหรือเพื่อจำแนกจัดลำดับให้ความช่วยเหลือประชากรเป้าหมาย สำหรับโรงเรียนนั้นก็อาจใช้การประเมินบริบทเพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียนและผู้ปกครองในการชี้แนะและพัฒนาความก้าวหน้าทางการเรียนให้ดียิ่งขึ้น ในส่วนของนักประเมินก็ต้องใช้ผลการประเมินบริบทเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ได้อย่างเหมาะสมและมีความสัมพันธ์กับแผนงานโครงการหรือสิ่งแทรกแซงนั้น ๆ

3.2.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) จุดมุ่งเน้นหลักของการประเมินปัจจัยนำเข้าก็เพื่อช่วยจัดลำดับโครงการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความต้องการจำเป็น โดยการศึกษาและตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนเกี่ยวกับแนวทางต่าง ๆ ที่มีศักยภาพหรือมีความเป็นไปได้มากที่สุด ในอันที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การประเมินปัจจัยนำเข้จะเป็นตัวบ่งบอกล่วงหน้าถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวหรือประสิทธิผลของความพยายามเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่โครงการหรือสิ่งแทรกแซงนั้น ๆ ต้องการให้เกิด จุดมุ่งเน้นประการที่สองของการประเมินปัจจัยนำเข้ก็เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางที่เป็นทางเลือกต่าง ๆ และเพราะเหตุใดจึงเลือกแนวทางนั้น ในกรณีเช่นนี้สารสนเทศที่ได้จากการประเมินปัจจัยนำเข้จะมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับบ่งบอกให้เห็นถึงความรับผิดชอบ (Accountability) ใด ๆ ของผู้พัฒนาโครงการที่พยายามออกแบบและปรับปรุงงบประมาณใด ๆ ของโครงการหรือสิ่งแทรกแซงดังกล่าว

นอกจากนี้แล้วการประเมินปัจจัยนำเข้ก็จะช่วยจำแนกและจัดลำดับแนวทางที่เกี่ยวข้องให้แก่ผู้มีหน้าที่ตัดสินใจได้ใช้เป็นทางเลือกสำหรับการดำเนินงานต่อไป โดยสรุปการประเมินปัจจัยนำเข้ ก็เพื่อช่วยผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายตอบสนองความต้องการจำเป็นให้แก่ผู้รับประโยชน์ ก่อให้เกิดแผนงานที่ปฏิบัติได้จริงและใช้งบประมาณได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการบันทึกและสร้างสำเนารับผิดชอบเกี่ยวกับการได้มาซึ่งทรัพยากรและวิธีการดำเนินงานในแผนงานนั้น ๆ นอกจากนี้แล้วหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการประเมินปัจจัยนำเข้ก็เพื่อช่วยให้ผู้นำโครงการหลีกเลี่ยงความสูญเสียเปล่าใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้วัฒนธรรมหรือโครงการที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าถึงทรัพยากรที่จะต้องสูญเสียไป นักประเมินสามารถทำการประเมินปัจจัยนำเข้ได้หลายขั้นตอนโดยไม่จำเป็นต้องกระทำตามลำดับต่อเนื่องกัน นักประเมินอาจเริ่มจากการทบทวนปฏิบัติงานที่จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์และตอบสนองความต้องการจำเป็นที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งทำได้ตามขั้นตอนหรือวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ 1) การทบทวนวรรณกรรมหรือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) การตรวจเยี่ยมโครงการตัวอย่างหรือโครงการที่มีลักษณะคล้ายกัน 3) การปรึกษา

ผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนจากรัฐบาล 4) สืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับการให้บริการจากแหล่งสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต 5) ทบทวนเอกสารบทความเกี่ยวกับรายงานผู้บริโภคหรือเอกสารอื่น ๆ ที่ตีพิมพ์เรื่องราวที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และการให้บริการ และ 6) การชี้ชวนให้ผู้ปฏิบัติงานจัดทำข้อเสนอ นักประเมินอาจจัดสารสนเทศเหล่านี้อย่างเป็นทางการในห้วงวางแผนโดยเฉพาะ และจัดกลุ่มที่ศึกษาเฉพาะเพื่อทำการสืบค้นหรือดำเนินการจัดทำแผนสัมมนาโดยตรง เกี่ยวกับการวิเคราะห์วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในโครงการ นักประเมินต้องใช้สารสนเทศที่ได้ทั้งหมดเพื่อนำไปสู่การได้กลยุทธ์ หรือแนวทางการดำเนินงานที่มีแนวโน้มศักยภาพก่อให้เกิดการยอมรับได้ต่อการนำไปใช้ ทั้งนี้โดยอาจจัดลำดับแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวโดยอาศัยหรือพิจารณาจากเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

- 1) ตอบสนองการบรรลุความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับประโยชน์
- 2) ตอบสนองต่อเป้าหมายที่เป็นปัญหาขององค์กร
- 3) ศักยภาพของประสิทธิผล
- 4) ต้นทุนที่ต้องใช้
- 5) สอดคล้องมีอยู่จริงในทางการเมือง
- 6) มีความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการ
- 7) มีศักยภาพเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลกระทบภายนอกพื้นที่หนึ่ง ๆ

ต่อจากนั้นนักประเมินสามารถที่จะให้คำแนะนำแก่ผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจ ว่าควร จะเลือกหรือค้นหาแนวทางการดำเนินงานหรือไม่อย่างไร ในกรณีที่เป็นการค้นหาวัตรกรรมหรือแนวทางการดำเนินงานใหม่ ๆ นักประเมินและผู้รับบริการอาจจัดทำเกณฑ์อย่างเป็นทางการชัดเจนที่ วัตรกรรมนั้นต้องบรรลุและจัดลำดับข้อเสนอแนวทางต่าง ๆ ตามเกณฑ์ที่ต้องการบรรลุซึ่งเลือกไว้แล้ว ในลำดับต่อไปนักประเมินอาจจัดลำดับข้อเสนอหรือแนวทางที่มีศักยภาพแก่การยอมรับได้ และชี้แนะแนวทางหรือคุณลักษณะที่ดีที่สุดให้แก่องค์กรหรือหน่วยงาน ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร นอกจากนั้น นักประเมินก็อาจทำได้โดยการจัดให้มีการรับฟังเพื่อให้ได้สารสนเทศเพิ่มเติมจากผู้ปฏิบัติหรือผู้บริหาร เกี่ยวกับข้อเสนอหรือแนวทางต่าง ๆ ที่ดีที่สุด สำหรับเป็นทางเลือกการตัดสินใจให้แก่หน่วยงาน องค์กรนั้น ๆ การประเมินปัจจัยนำเข้านำไปประยุกต์ใช้ได้หลายกรณี อาทิ ผู้บริหารใช้สำหรับจัดทำ ข้อเสนอเพื่อขอรับเงินลงทุนสนับสนุนการดำเนินงานจากคณะกรรมการกำหนดนโยบายในหน่วยงาน หนึ่ง ๆ โรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาใช้สำหรับจัดทำข้อเสนอเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุน แผนงาน โครงการทางการศึกษา ในขณะที่เดียวกันผู้กำหนดนโยบายหรือผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจทางการ ศึกษา ก็ใช้สำหรับการพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับความคุ้มค่าหรือประสิทธิผลที่จะได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนหรืองบประมาณที่ต้องจัดสรรให้กับโครงการหรือวัตรกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ

3.2.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการตรวจสอบการนำแผนงานหรือโครงการไปใช้หรือตรวจสอบการดำเนินงานการใช้แผนงาน โครงการ โดยวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของการประเมินกระบวนการ ก็คือทำให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้จัดการ และผู้ปฏิบัติงานในโครงการนั้น ๆ เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการว่าเป็นไปตามตาราง เวลาที่กำหนดหรือไม่ การใช้งบประมาณและประสิทธิภาพเป็นอย่างไร สำหรับวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งก็เพื่อชี้แนะแนวทางให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในการปรับปรุงการใช้งบประมาณและแนวทางการดำเนินงานของโครงการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เพราะโดยปกติแล้วเมื่อมีการเริ่มต้นการดำเนินงานของโครงการหรือแผนงานผู้ปฏิบัติงานย่อมไม่สามารถที่จะกำหนดสิ่งต่าง ๆ ได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดกิจกรรม การใช้บุคลากร งบประมาณ หรืออื่น ๆ ดังนั้นการได้รับสารสนเทศจากการประเมินกระบวนการ ก็สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ในโครงการให้สามารถดำเนินการต่อไปและมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ในการประเมินกระบวนการนั้น ควรทำการเปรียบเทียบระหว่างกิจกรรมและค่าใช้จ่ายจริงกับกิจกรรมในแผนงาน โครงการ และงบประมาณที่กำหนดไว้ว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงไร รวมทั้งบรรยายให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการนำโครงการไปใช้และท้ายที่สุดก็ควรจัดทำรายงานที่ผู้ร่วมโครงการ หรือผู้ทำการสังเกตได้ตัดสินใจคุณภาพของกระบวนการใช้โครงการแผนงานดังกล่าว

นักประเมินกระบวนการจำเป็นต้องดำเนินการค่อนข้างมากในการควบคุมกำกับ และจัดทำเอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมของโครงการหรือตัวแทรกแซง ซึ่งอาจเริ่มจากการทบทวนกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องแผนการปฏิบัติงาน งบประมาณและการประเมินภูมิหลังของโครงการหรือสิ่งที่แทรกแซง เพื่อที่จะพิจารณาว่ากิจกรรมอะไรที่ควรต้องกำกับในโครงการหรือสิ่งแทรกแซงดังกล่าว การพิจารณาตัวอย่างที่เป็นไปได้ในการให้บริการกลุ่มผู้รับประโยชน์ การฝึกอบรม ให้คำปรึกษาทีมผู้ปฏิบัติงาน การจัดประชุมทีมผู้ปฏิบัติงาน การควบคุมกำกับผังงาน (Work flow) การบำรุงรักษาตรวจสอบอุปกรณ์ การจัดลำดับและแจกจ่ายวัสดุ การควบคุมค่าใช้จ่าย การจัดการสารสนเทศของโครงการเหล่านี้ เป็นต้น

เทคนิควิธีที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศในการประเมินกระบวนการนั้น นักประเมินควรใช้วิธีการที่ไม่ก่อให้เกิดการรบกวน (Unobtrusive) แก่ผู้ปฏิบัติงานให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ แผนงานหรือสิ่งแทรกแซงนั้น ๆ ด้วยเช่นกัน นักประเมินอาจพิจารณาภาพรวม ๆ ว่ากิจกรรมหรือการดำเนินงานของโครงการดังกล่าวเป็นอย่างไร โดยการตรวจเยี่ยมและสังเกตที่ศูนย์ของกิจกรรมนั้น การทบทวนวิเคราะห์

เอกสารที่ปรากฏ เช่น แผนปฏิบัติงาน งบประมาณ รายงานบัญชีและระยะเวลาการจัดประชุม การเข้าร่วมประชุมกับทีมปฏิบัติงานและการสัมภาษณ์บุคคลหลัก หลังจากนั้นนักประเมินต้องจัดทำรายงานสรุปเกี่ยวกับแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อค้นพบและประเด็นการสังเกต นักประเมินควรแสดงให้เห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของกระบวนการอย่างชัดเจนตามที่ได้จากผู้ปฏิบัติงาน พร้อมทั้งนำเสนอรายงานนี้ในการประชุมทีมผู้ปฏิบัติงาน และเชิญผู้อำนวยการของทีมผู้ปฏิบัติงานให้เป็นผู้ดำเนินการอภิปรายเกี่ยวกับข้อค้นพบซึ่งปรากฏในรายงาน ทีมงานของโครงการอาจจะใช้รายงานเพื่อการตัดสินใจให้เหมาะกับการปฏิบัติงานของตนต่อไป ต่อจากนั้นนักประเมินก็ควรทบทวนเกี่ยวกับแผนงานการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งต่อไปรวมทั้งการจัดทำรายงานตามลำดับ โดยการสอบถามความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากทีมผู้ปฏิบัติงานถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อที่จะทำให้อาคารสถานที่ที่มีประโยชน์มากที่สุด ในการจัดประชุมนำเสนอรายงานให้กับทีมผู้ปฏิบัติงานในครั้งต่อไป ซึ่งทีมผู้ปฏิบัติงานก็อาจจะให้ข้อเสนอแนะที่ดีเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินว่าควรจะทำอย่างไร เช่น อาจใช้การสังเกตการบันทึกการปฏิบัติงานประจำวันของทีมผู้ปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม เป็นต้น นอกจากนี้นักประเมินก็ควรสอบถามผู้ปฏิบัติงานถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมหรือดีที่สุดสำหรับการใช้ประโยชน์จากรายงานการประเมินช่วงถัดไป

นักประเมินกระบวนการควรจัดลำดับรายงาน โดยพิจารณาว่าจะก่อให้เกิดผลดีที่สุดแก่ทีมผู้ปฏิบัติงานในการนำไปใช้ในแผนปฏิบัติงาน และบูรณาการเข้ากับสิ่งแวดล้อมโดยรอบโครงการหรือสิ่งแทรกแซงนั้น นักประเมินควรจะต้องบรรยายให้เห็นถึงสิ่งที่เบี่ยงเบนออกไปจากแผนงานที่กำหนด และควรชี้ให้เห็นถึงความผันแปรเหล่านี้ว่ามีลักษณะอย่างไรเมื่อพิจารณาจากความแตกต่างระหว่างบุคคลกลุ่มบุคคลหรือสถานที่ที่แตกต่างเบี่ยงเบนไปจากแผนงานนั้น

ผลการประเมินกระบวนการนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายกรณียกตัวอย่าง เช่น สมาชิกในทีมงานใช้สำหรับชี้แนะแนวทางการดำเนินกิจกรรม แก้ไขแผนงานที่ผิดพลาดและจัดทำบันทึกความรับผิดชอบ ผู้จัดการบางคนใช้ตารางหรือปฏิทินสะท้อนผลการประเมินกระบวนการที่จัดทำตามปกติหรือสม่ำเสมอเพื่อทำให้ทีมผู้ปฏิบัติงานรักษาหน้าที่และความรับผิดชอบของตน การประเมินกระบวนการยังช่วยให้บุคคลภายนอกได้เรียนรู้ว่าอะไรคือสิ่งสำคัญที่ต้องทำและอะไรคือต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียในกรณีที่พวกเขาต้องการกระทำในลักษณะที่คล้าย ๆ กันนี้

3.2.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) วัตถุประสงค์หลักของการประเมิน ผลผลิตก็เพื่อสอบวัด ความสำเร็จ และตัดสินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ แผนงานหรือสิ่งแทรกแซงว่าตอบสนองบรรลุลักษณะความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับประโยชน์หรือไม่ นอกจากนี้การประเมินผลผลิตก็ยัง

ต้องประเมิน ผลลัพธ์ (Outcomes) ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทั้งที่เป็นไปในทางบวกและทางลบอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นบ่อยครั้งที่นักประเมินยังขยายขอบเขตการประเมินผลผลิตไปสู่การประเมินในสิ่งที่เรียกว่า ผลลัพธ์ระยะยาวอีกด้วย

การประเมินผลผลิตควรดำเนินการโดยอาศัยการรวบรวมและวิเคราะห์การตัดสินใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อโครงการหรือสิ่งที่ได้รับการประเมิน (Devalued) นั้น ในบางครั้งก็อาจทำการเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโครงการหรือสิ่งที่ได้รับการประเมินอื่น ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันและก็มีอยู่บ่อย ๆ ที่ผู้รับบริการจากโครงการต้องการจะรู้ว่าโครงการดังกล่าวได้ผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ และมีประโยชน์คุ้มกับการลงทุนดำเนินการเพียงไร ดังนั้นในทางที่เหมาะสมแล้วนักประเมินก็ควรที่วิเคราะห์ตีความให้เห็นว่าจุดอ่อนของการใช้โครงการหรือแผนปฏิบัติงาน ส่วนใดที่เป็นสาเหตุทำให้ได้ผลลัพธ์อ่อนด้อยลงไปด้วย เทคนิควิธีการที่ใช้ประเมินผลผลิตมิได้กำหนดไว้อย่างเป็นแบบแผนตายตัว แต่นักประเมินอาจต้องใช้วิธีการอย่างหลากหลาย ร่วมกันเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในการศึกษาผลลัพธ์ทั้งหมดของสิ่งที่ได้รับการประเมิน รวมทั้งยังช่วยในการตรวจสอบข้ามกันไปมาระหว่างข้อค้นพบที่หลากหลายอีกด้วย

ในการประเมินผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดนั้น นักประเมินจำเป็นต้องศึกษา ค้นหาผลลัพธ์ที่มีได้คาดหมายด้วย ทั้งผลลัพธ์ในเชิงบวกและเชิงลบโดยการรับฟังความคิดเห็นหรือสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสิ่งที่ได้รับการประเมิน เพื่อที่จะทำการทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับผลลัพธ์ให้ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน และสืบหาข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบสำหรับยืนยันหรือไม่ยืนยันสมมุติฐานเกี่ยวกับผลลัพธ์ดังกล่าว นอกจากนี้แล้วนักประเมินอาจใช้วิธีการศึกษารายกรณีโดยเลือกบุคคลที่ได้รับประสบการณ์จากโครงการหรือสิ่งที่ได้รับการประเมิน เพื่อทำการสัมภาษณ์ระดับลึกเกี่ยวกับผลที่เกิดจากโครงการดังกล่าว หรือนักประเมินอาจใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นทางโทรศัพท์หรือทางจดหมายของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้ตัดสินใจเกี่ยวกับการได้รับบริการตามมุมมองของแต่ละคนทั้งที่เป็นภาพบวกและภาพลบ ยิ่งไปกว่านั้นนักประเมินก็อาจจะให้ผู้เข้าร่วมโครงการหรือสิ่งที่ได้รับการประเมิน เขียนเสนอตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับการได้รับบริการและก่อให้เกิดผลดีต่อการปฏิบัติงานของตน เช่น ผลผลิตของงานที่เพิ่มขึ้น หรือตำแหน่งหน้าที่การงานใหม่ที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งนักประเมินอาจใช้การสังเกตเพื่อจำแนกและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มบุคคลโดยเปรียบเทียบตามรายการตรวจสอบผลลัพธ์กับโครงการให้บริการอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับโครงการที่ได้รับการประเมิน

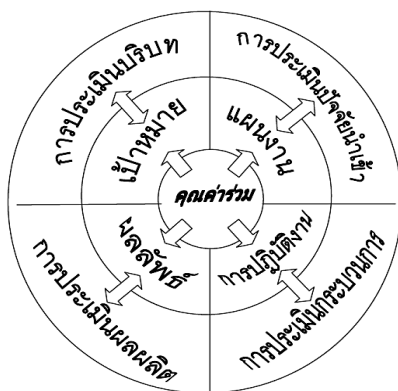
การจัดทำรายงานข้อค้นพบจากการประเมินผลผลิตอาจทำให้แตกต่างกันตามขั้นตอนกล่าวคือ นักประเมินอาจจัดทำรายงานผลผลิตที่เกิดขึ้นในแต่ละวงรอบของโครงการ รายงานดังกล่าวนี้ควรจะแสดงให้เห็นว่าโครงการหรือสิ่งแทรกแซงนั้น ๆ ได้บรรลุเป้าหมายความต้องการจำเป็นเพียงไร ในขณะที่รายงานเมื่อสิ้นสุดวงรอบทั้งหมดของโครงการ ควรเป็นรายงานที่นำเสนอให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์สรุปรวมทั้งหมดของโครงการดังกล่าว ดังนั้นรายงานผลการประเมินผลผลิต จึงต้องเป็นการสรุปตีความให้เห็นถึงผลที่ชัดเจนในการตอบสนองความต้องการจำเป็น ต้นทุนที่ใช้ดำเนินการและผลตอบแทนหรือผลการปฏิบัติทั้งหมดที่ได้รับในแผนงาน โครงการนั้น ๆ นักประเมินยังต้องจัดทำรายงานการศึกษาติดตามเพื่อแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ระยะยาวที่เกิดขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้บางกรณีอาจต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์และบูรณาการผลที่ได้รับทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อเสนอต่อกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มหรือแต่ละบุคคลผลการประเมินผลผลิตนั้น ประชาชนทั่วไปนำมาใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจว่าโครงการแผนงาน หรือสิ่งแทรกแซงนั้นมีคุณประโยชน์เพียงพอต่อการนำไปดำเนินการต่อเนื่องต่อไป หรือควรดำเนินการซ้ำอีกหรือควรขยายขอบเขตการนำไปใช้ในสถานการณ์หรือสถานที่อื่น ๆ ต่อไป ในขณะที่เดียวกันสถาบันและหน่วยงานก็ยังใช้สำหรับปรับเปลี่ยนหรือแทนที่แผนการปฏิบัติในการที่จะทำให้เกิดประสิทธิผลได้มากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนและตอบความต้องการจำเป็นของสมาชิกทั้งหมดที่เน้นประชากรเป้าหมาย ผลจากการประเมินผลผลิตมีความสำคัญในทางจิตวิทยาเป็นอย่างมาก เมื่อผลจากการประเมินแสดงให้เห็นถึงความงอกงามที่เกิดขึ้นจากแนวทางที่ชาญฉลาดในการดำเนินโครงการ ผลการประเมินเช่นนี้นับเป็นสิ่งเสริมแรงที่ดีสำหรับทั้งทีมปฏิบัติงานในโครงการและผู้รับบริการจากโครงการหรืออาจจะเป็นสิ่งที่ทำลาย ลดทอนแรงจูงใจก็ได้ ถ้าหากผลที่ได้จากการประเมินผลผลิตนั้นมีความอ่อนด้อยหรือไม่แสดงถึงความงอกงามใด ๆ ที่จะพึงได้รับจากโครงการนั้นเลย

ประเด็นสำคัญสุดท้ายที่ต้องพึงระวังในการจัดทำรายงานการประเมินผลผลิต ก็คือนักประเมินไม่ควรเร่งรีบประเมินผลผลิตและจัดทำรายงานสู่สาธารณะอย่างทันทีทันใด เพราะเหตุว่าการดำเนินโครงการต้องการระยะเวลาพอสมควรที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ บรรลุตามความรับผิดชอบ (Accountability) ที่ระบุไว้ การจัดทำรายงานการประเมินผลผลิตที่ยังไม่มีวุฒิภาวะสุกงอม (Premature) อย่างเพียงพอ อาจนำไปสู่ความไม่สามารถตัดสินใจได้เกี่ยวกับความต่อเนื่องของโครงการเพราะเหตุว่าทำให้ไม่พบผลลัพธ์ใด ๆ เกิดขึ้นเลย ทั้งนี้เนื่องจากผลลัพธ์ของโครงการต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการศึกษาติดตาม ดังนั้นถ้าหากการจัดทำรายงานการประเมินผลผลิตสู่สาธารณะได้มีการหน่วงเวลาอย่างสมเหตุสมผลแล้ว นักประเมินอาจจะพบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังและมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับใช้สนับสนุนการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่องต่อไป

แต่อย่างไรก็ตามนักประเมินก็สามารถจะตอบสนองข้อเรียกร้องของทีมผู้ปฏิบัติงานในโครงการได้อย่างเหมาะสม เกี่ยวกับการแสดงผลข้อค้นพบหรือผลการประเมินผลผลิตเป็นระยะ ๆ (Formative Product Evaluation) เพื่อช่วยให้บรรลุความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามโครงการ โดยการแลกเปลี่ยนข้อค้นพบให้แก่สมาชิกผู้ปฏิบัติงานในโครงการนั้นโดยตรง กฎก้าป้นหลัก (Rules of Thumb) สำหรับนักประเมินนั้นคือ ควรลดความสำคัญในการประเมินผลผลิตของโครงการในระยะแรก ๆ และไม่ควรเร่งรีบจัดทำรายงานสู่สาธารณะ ควรเสนอข้อค้นพบจากการประเมินผลผลิตเป็นระยะ ๆ ให้แก่ทีมผู้ปฏิบัติงานได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เท่านั้น นักประเมินควรแจกจ่ายข้อค้นพบจากการประเมินผลผลิตให้กับผู้มีสิทธิ์รับรู้ภายหลังจากโครงการนั้นมีระยะเวลาพอสมควร และมีวุฒิภาวะสูงอมที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์แล้ว หรือกล่าวอย่างถึงที่สุดได้ว่า จำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงความเป็นมืออาชีพในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำรายงานข้อค้นพบการประเมินผลผลิตสารสนเทศที่ได้จากการประเมินผลผลิตเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งที่แสดงถึงรายงานความรับผิดชอบของสถาบันหรือหน่วยงานที่ดำเนินโครงการ แผนงานหรือสิ่งแทรกแซงใด ๆ เมื่อใดก็ตามที่รายงานนั้นแสดงให้เห็นความมีนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์อย่างเด่นชัด ก็จะถูกนำไปใช้โน้มน้าวชุมชนและหน่วยงานให้ทุนสนับสนุนเพื่อให้เพิ่มเติมงบประมาณและขอรับการสนับสนุนทางการเมืองได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าหากผู้มีอำนาจตัดสินใจรู้ว่าสิ่งแทรกแซงหรือโครงการนั้น ๆ ไม่ทำให้ได้ผลตอบแทนที่มีความสำคัญอื่นใดเลยก็จะทำให้ยกเลิกการลงทุนดำเนินการอีกต่อไป

จากมติการประเมิน 4 ด้านของรูปแบบการประเมิน CIPP สรุปสาระสำคัญของรูปแบบได้ 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1) องค์ประกอบด้านคุณค่าของรูปแบบ หมายถึง รูปแบบการประเมิน CIPP มีคุณค่าต่อการประเมินอะไรบ้างและเป็นการประเมินที่สัมพันธ์กับมิติใดของรูปแบบ ซึ่งแสดงได้ตามภาพที่ 11

ภาพที่ 11 องค์ประกอบหลักของรูปแบบการประเมิน CIPP และความสัมพันธ์กับโครงการ

(ปรับจาก Stufflebeam and Shinkfield, 2007: 333)

จากภาพที่ 11 แสดงให้เห็นวงกลมสำคัญ 3 วง วงในสุดเป็นส่วนที่แสดงถึงคุณค่าร่วมกันของการประเมินในการนำไปใช้กำหนดส่วนต่าง ๆ ในวงกลมที่สองซึ่งเป็นส่วนประกอบของโครงการ ได้แก่ เป้าหมาย แผนงานหรือแผนการปฏิบัติงาน การปฏิบัติหรือการกระทำตามแผนงาน และผลลัพธ์ที่ได้ ใน 4 ส่วนประกอบของโครงการก็จะสัมพันธ์กับมิติการประเมินทั้ง 4 ด้าน ของรูปแบบการประเมิน CIPP ซึ่งเป็นวงกลมนอกสุด นั่นคือ การประเมินเพื่อนำมาใช้กำหนดเป้าหมายของโครงการก็คือการประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า ก็ใช้สำหรับจัดทำแผนปฏิบัติงาน แต่การปฏิบัติงานหรือการกระทำตามแผนก็ต้องอาศัยการประเมินกระบวนการและท้ายที่สุดหากจะประเมินผลลัพธ์ทั้งหมดของโครงการก็ต้องทำการประเมินผลผลิตนั่นเอง

2) บทบาทการประเมินเป็นระยะ ๆ และการประเมินสรุปรวม เนื่องจากรูปแบบการประเมิน CIPP สามารถนำมาใช้ได้ทั้งเป็นการประเมินเป็นระยะ ๆ (Formative Evaluation) และการประเมินสรุปรวม (Summative Evaluation) ดังนั้นวัตถุประสงค์และการใช้ผลการประเมินในมิติ 4 ด้านของรูปแบบการประเมินจึงแตกต่างกัน ซึ่งสรุปให้เห็นตามตารางที่ 1 (Stufflebeam and Shinkfield, 2007: 329)

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ของมิติทั้ง 4 ด้าน ในรูปแบบการประเมิน CIPP กับบทบาทการประเมินเป็นระยะ ๆ และการประเมินสรุปรวม

บทบาทการประเมิน Evaluation Roles	บริบท Context	ปัจจัยนำเข้า Input	กระบวนการ Process	ผลผลิต Product
การประเมินเป็นระยะ ๆ :	ชี้แนะสำหรับการ จำแนกความต้องการ จำเป็นของสิ่ง แทรกแซงและเลือก	ชี้แนะสำหรับการ เลือกแผนปฏิบัติ งานหรือกลยุทธ์ อื่น ๆ (บนพื้นฐาน ของการประเมิน	ชี้แนะสำหรับ การนำ แผนปฏิบัติงาน ไปใช้ (บน พื้นฐานของ	ชี้แนะสำหรับการ ดำเนินงานต่อเนื่องการ ปรับเปลี่ยนการ ดัดแปลงหรือแม้
มุ่งใช้สารสนเทศ ที่ได้จาก CIPP เพื่อ มองมุ่งไปข้างหน้า ช่วยสำหรับการ ตัดสินใจและประกัน คุณภาพของ โครงการแผนงาน หรือสิ่งแทรกแซง	จัดลำดับเป้าหมาย(บน พื้นฐานการประเมิน ความต้องการจำเป็น ปัญหา คุณสมบัติที่มี ค่าและโอกาสที่จะ เกิดขึ้น)	ทางเลือกกลยุทธ์ และทรัพยากรที่จัด ให้สำหรับโครงการ แผนงานหรือสิ่ง แทรกแซง) รวมทั้ง การตรวจสอบ แผนปฏิบัติงาน	การกำกับ ควบคุมและ การตัดสินใจ กิจกรรมใน แผนงานนั้น)	ระงับความพยายามใด ของโครงการแผนงาน หรือสิ่งแทรกแซงนั้น (บนพื้นฐานของการ ประเมิน ผลลัพธ์และ ผลข้างเคียงที่คาดว่าจะ เกิดขึ้น)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

บทบาทการประเมิน Evaluation Roles	บริบท Context	ปัจจัยนำเข้า Input	กระบวนการ Process	ผลผลิต Product
การประเมินสรุป รวม : มุ่งใช้สารสนเทศ ที่ได้จาก CIPP เพื่อ มองย้อนกลับ สรุป เกี่ยวกับคุณภาพ คุณประโยชน์ ความ ซื่อสัตย์แม่นยำและ ความมีนัยสำคัญของ โครงการ	เปรียบเทียบการ ประเมินความต้องการ จำเป็นปัญหา คุณสมบัติที่มีค่าและ โอกาสกับเป้าหมาย และการจัดลำดับ ความสำคัญ	เปรียบเทียบกลยุทธ์ การออกแบบและ งบประมาณของ โครงการกับความ ต้องการจำเป็นของ กลุ่มเป้าหมายและ ผู้รับประโยชน์ของ โครงการนั้น	การบรรยาย อย่าง ครอบคลุม เกี่ยวกับ กระบวนการ และค่าใช้จ่ายที่ เกิดขึ้นจริงโดย การ เปรียบเทียบ กับกิจกรรมใน แผนงานที่ ออกแบบไว้	เปรียบเทียบผล ลัทธิ และผลข้างเคียง ทั้งหมดของโครงการ กับความต้องการ จำเป็นของ กลุ่มเป้าหมายและ เปรียบเทียบกับผลที่ เกิดขึ้นจากโครงการที่ มีลักษณะคล้ายกัน ตีความผลที่ได้รับโดย พิจารณาร่วมกับผลการ ประเมินบริบทปัจจัย นำเข้าและ กระบวนการ

จากสาระสรุปในตารางที่ 1 จะเห็นว่าถ้าเป็นการนำรูปแบบการประเมิน CIPP มาใช้ในการประเมินเป็นระยะ ๆ ตามมิติการประเมิน 4 ด้านนั้น เป็นการประเมินที่มุ่งพิจารณาไปข้างหน้าหรือคาดคะเนถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้น และนำผลที่ได้ในแต่ละมิติไปใช้เพื่อการชี้แนะแนวทางการตัดสินใจสำหรับดำเนินการในแต่ละเรื่อง ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่าโครงการ แผนงาน หรือสิ่งแทรกแซงนั้น ๆ จะมีประสิทธิผล ประสิทธิภาพคุ้มค่ากับทรัพยากรที่ต้องสูญเสียไป ตอบสนองความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ในขณะที่ถ้านำรูปแบบการประเมิน CIPP มาใช้ประเมินสรุปรวมตามมิติการประเมินทั้ง 4 ด้าน ก็เป็นการประเมินที่มุ่งพิจารณาย้อนหลังสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว และนำผลการประเมินในแต่ละมิติที่เกิดขึ้นแล้วนี้ไปเปรียบเทียบกับที่ออกแบบกำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อสรุปให้เห็นภาพรวมว่าโครงการ แผนงานหรือสิ่งแทรกแซงนั้น ๆ มีคุณภาพ คุณประโยชน์ มีความแม่นยำและมีนัยสำคัญเพียงไร

3) ลักษณะสำคัญของการประเมินมิติ 4 ด้านของรูปแบบการประเมิน CIPP การประเมินมิติ 4 ด้านของรูปแบบการประเมิน CIPP มีลักษณะสำคัญแตกต่างกันออกไปทั้งในแง่วัตถุประสงค์

และวิธีการประเมินรวมทั้งความสัมพันธ์ของการตัดสินใจในกระบวนการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสรุปได้
ดังตารางที่ 2 (Stufflebeam and Shinkfield, 2007: 335)

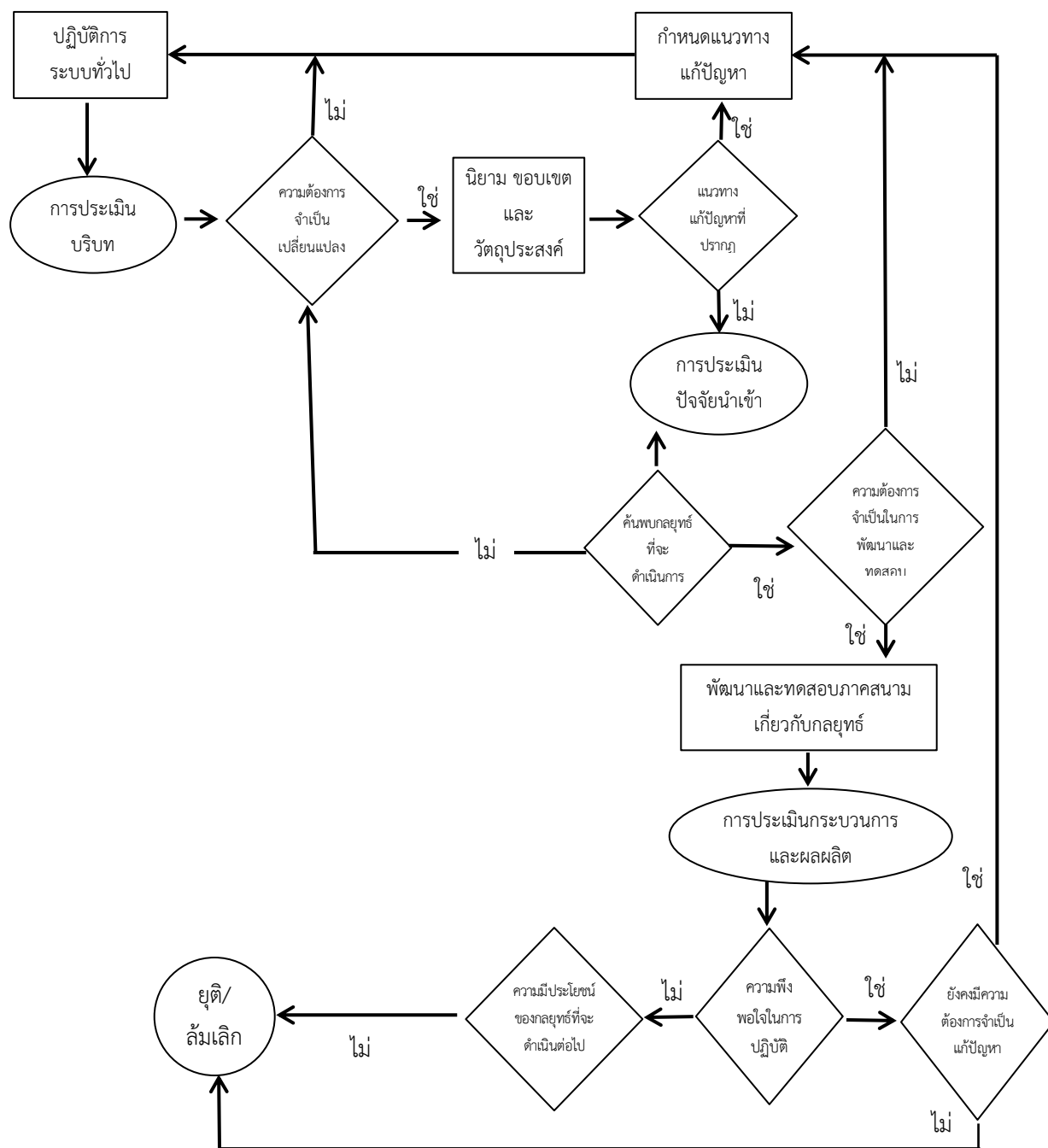
ตารางที่ 2 ลักษณะสำคัญของการประเมิน 4 มิติ ตามรูปแบบการประเมิน CIPP

ลักษณะสำคัญ	การประเมินบริบท	การประเมินปัจจัยนำเข้า	การประเมินกระบวนการ	การประเมินผลผลิต
วัตถุประสงค์	1. เพื่อนิยามบริบทที่เกี่ยวข้อง 2. เพื่อจำแนกประชากรเป้าหมายและประเมินความต้องการจำเป็นของประชากรดังกล่าว 3. เพื่อจำแนกโอกาสสำหรับกำหนดความต้องการจำเป็น 4. เพื่อวินิจฉัยปัญหาบนพื้นฐานความต้องการจำเป็น 5. เพื่อตัดสินใจว่าเป้าหมายของโครงการตอบสนองความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเพียงพอหรือไม่	1. เพื่อจำแนกและประเมินสมรรถวิสัยของระบบการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ 2. เพื่อกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกของโครงการ 3. เพื่อกำหนดออกแบบแนวทางการนำโครงการไปใช้ 4. เพื่อกำหนดแนวทางการใช้งบประมาณและตาราง (ปฏิทิน) การปฏิบัติงาน	1. เพื่อค้นหาและคาดคะเนข้อจำกัดหรือข้อบกพร่องเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินกิจกรรมหรือการนำโครงการไปใช้ 2. เพื่อจัดหาสารสนเทศสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากแนวทางการดำเนินงานของโครงการ	1. เพื่อค้นหาการบรรยายและตัดสินใจเกี่ยวกับผลลัพธ์ของโครงการโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์กับสารสนเทศของวัตถุประสงค์บริบท ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ 2. ตีความเกี่ยวกับคุณภาพคุณประโยชน์และความถูกต้องแม่นยำของโครงการแผนงานหรือสิ่งแทรกแซง
วิธีการ	การใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์ระบบ การสำรวจ การทบทวนเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิการรับฟังความคิดเห็น การสัมภาษณ์ แบบทดสอบ วินิจฉัยและเทคนิคเดลฟาย	สำรวจและวิเคราะห์การมีอยู่ของบุคคลและวัสดุอุปกรณ์กลยุทธ์การแก้ไข ปัญหาและแนวทางอื่นที่เกี่ยวข้อง ความเป็นไปได้ ต้นทุน และภาวะทางเศรษฐกิจ ใช้วิธีการบางอย่างได้แก่ การค้นหาเอกสาร ตรวจสอบโครงการตัวอย่างการโน้มน้าวทีมงานและการทดลองนำร่อง	ควบคุมกำกับกิจกรรมต่าง ๆ และกระตุ้นเตือนเกี่ยวกับการไม่ได้เข้าร่วมโครงการของบุคคลใด ๆ บรรยายกระบวนการจริงที่เกิดขึ้นสร้างปฏิสัมพันธ์และทำการสังเกตอย่างต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ของทีม ปฏิบัติงานในโครงการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ	นิยามเชิงปฏิบัติการและวัดผลลัพธ์ตามเกณฑ์ รวบรวมการตัดสินใจเกี่ยวกับผลลัพธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการหรือสิ่งแทรกแซงนั้น ๆ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมทั้งเปรียบเทียบผลลัพธ์ทั้งหมดกับความต้องการจำเป็นในการได้รับการตอบสนองของกลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะสำคัญ	การประเมินบริบท	การประเมินปัจจัยนำเข้า	การประเมินกระบวนการ	การประเมินผลผลิต
ความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในกระบวนการเปลี่ยนแปลง	สำหรับตัดสินใจกำหนดสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ความสัมพันธ์ของเป้าหมายกับความต้องการจำเป็นที่จะได้รับการบริการหรือการได้รับโอกาส การจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับระยะเวลาการใช้งบประมาณและทรัพยากรความสัมพันธ์ของวัตถุประสงค์กับการแก้ไข้ปัญหา การจัดทำแผนเปลี่ยนแปลงความต้องการจำเป็นและจัดเตรียมสารสนเทศพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจผลลัพธ์	สำหรับเลือกแหล่งให้การสนับสนุนกลยุทธ์การแก้ปัญหาและการออกแบบแนวทางการดำเนินงานโครงการ การตัดสินใจปรับเปลี่ยนกิจกรรมงบประมาณและตารางเวลาการดำเนินกิจกรรม เป็นการจัดหาสารสนเทศเพื่อเป็นพื้นฐานการตัดสินใจ นำโครงการไปใช้	สำหรับการใช้และปรับการออกแบบโครงการ ควบคุมผลที่จะเกิดจากกระบวนการ ควบคุมผลที่อาจจะเกิดจากกระบวนการและจัดเตรียมคำอธิบายกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงเพื่อใช้ตีความผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในตอนท้าย	สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับความต่อเนื่องการยุติ การปรับแต่งหรือเปลี่ยนแปลงจุดเน้นของกิจกรรมและนำเสนอบันทึกรายงานที่ชัดเจนของผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากกิจกรรมต่าง ๆ (ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจทั้งเชิงบวกและเชิงลบ) เปรียบเทียบผล การประเมินความต้องการจำเป็นที่ได้รับการตอบสนองกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4) รูปแบบการประเมิน CIPP มีลักษณะเป็นกลยุทธ์เชิงระบบสำหรับการปรับปรุงเนื่องจากรูปแบบการประเมิน CIPP ในแต่ละมิติของการประเมินจะมีความต่อเนื่องส่งผลต่อกันสำหรับการตัดสินใจเปลี่ยนแปลง ปรับแต่งส่วนต่าง ๆ ของโครงการหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่ารูปแบบการประเมิน CIPP สามารถนำมาใช้ในฐานกลยุทธ์เชิงระบบสำหรับการปรับปรุงโครงการ แผนงานหรือสิ่งแทรกแซง ดังแสดงให้เห็นได้ตามภาพที่ 12 (Stufflebeam and Shinkfield, 2007: 348)

ภาพที่ 12 ผังไหลของรูปแบบการประเมินในฐานะที่เป็นตัวกระตุ้นการปรับปรุงเชิงระบบ

จากภาพประกอบที่ 12 จะเห็นว่าผลจากการประเมินมิติ 4 ด้านตามรูปแบบการประเมิน CIPP จะนำมาใช้สำหรับการปรับปรุงการดำเนินงานในขั้นตอนต่อ ๆ ไปตามลำดับ รวมทั้งยังใช้สำหรับการประเมินในมิติต่อ ๆ ไปอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น ผลจากการประเมินบริบททำให้พบความต้องการจำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงวัตถุประสงค์และแนวทางแก้ปัญหา หลังจากนั้น

ก็จะทำการประเมินปัจจัยนำเข้า ซึ่งจะทำให้ได้กลยุทธ์ที่จะใช้ดำเนินการแก้ปัญหาและนำไปสู่การพัฒนา และทดสอบภาคสนามเกี่ยวกับกลยุทธ์ดังกล่าว โดยการประเมินกระบวนการและผลผลิต ถ้าหากการประเมินกระบวนการและผลผลิตก่อให้เกิดความพึงพอใจผลการปฏิบัติหรือดำเนินโครงการที่ผ่านมา ก็นำไปสู่การพิจารณาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการแก้ปัญหาต่อไปตามลำดับเดิม แต่ถ้าผลการปฏิบัติของโครงการไม่ก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือแม้ว่าพึงพอใจแต่ความต้องการจำเป็นในการแก้ปัญหาไม่เป็นที่ต้องการอีกต่อไปก็จะนำไปสู่การยุติ ล้มเลิกการดำเนินการในที่สุด

4. โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สารวิทยา

การดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางโรงเรียน มาตรฐานสากลของโรงเรียนสารวิทยา ได้เริ่มปรับปรุงการดำเนินงานอย่างจริงจังในปีการศึกษา 2561 ต่อจากนั้นได้ปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้นในปีการศึกษา 2562 โดยมี รายละเอียดการดำเนินงานโครงการดังนี้

4.1 หลักการและเหตุผล

โรงเรียนมาตรฐานสากล เริ่มในปีการศึกษา 2553 จนถึงปัจจุบัน โดยมีภาพคุณลักษณะ ที่บ่งบอกถึงความสำเร็จในโรงเรียนมาตรฐานสากล 3 ด้าน คือ 1. ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) 2. การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (World-Class Standard) 3. บริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management) แต่ผลจากการกำกับติดตาม การดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ผ่านมายังพบปัญหาอุปสรรคบาง ประการ เช่น 1) เกิดความซ้ำซ้อนของสาระเพิ่มเติมกับหลักสูตรนานาชาติของบางประเทศ และการ จัดหลักสูตรของสถานศึกษาหลายแห่งในส่วนของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ขาดความสอดคล้องกับ โครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 2) ทักษะและ ความสามารถที่จำเป็นที่จะช่วยทำให้เด็กและเยาวชนไทย สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นสากล อันได้แก่ การคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ การแสวงหาความรู้ ทักษะด้านเทคโนโลยีและความสามารถในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่นยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ 3) ผลการทดสอบในระดับต่าง ๆ ของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ผลการทดสอบความถนัดทั่วไป (GAT) และผลการทดสอบความถนัดทางวิชาการและวิชาชีพ (PAT) ของนักเรียน ในภาพรวมยังอยู่ใน ระดับต่ำและมีการกระจายสูงยังไม่เป็นที่พึงพอใจ 4) ผลการเข้าร่วมโครงการการศึกษาแนวโน้ม

การจัดการศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ (PISA) จัดโดยกลุ่มประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจหรือ มีประเทศเข้าร่วมโครงการประมาณ 65 ประเทศ คะแนนของนักเรียนไทยโดยเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของนักเรียนนานาชาติ (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2555: 9-10)

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้สังคมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศสรุปและเชื่อว่า คุณภาพการศึกษาของประเทศไทย เมื่อเทียบกับคุณภาพการศึกษาของนานาชาติยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นที่ต่างชาติมีต่อประเทศไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการศึกษาไทยให้มีคุณภาพทัดเทียมกับการศึกษาของนานาชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้พิจารณาบทวนจุดที่เป็นปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล และพัฒนา ปรับปรุงแนวปฏิบัติสำหรับให้สถานศึกษาใช้ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2555: 11) ปัญหาและอุปสรรคที่พบในโรงเรียนที่อยู่ในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อให้ผลสำเร็จตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เพราะปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว นั้นส่วนใหญ่เป็นปัญหาในด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลที่เป็นปัญหามาจากผลการบริหารสถานศึกษา จึงกระทบต่อด้านการจัดเตรียมนักเรียนเข้าสู่การมีศักยภาพพลโลก ร่วมกับการไม่ได้จัดการเรียนการสอนที่เทียบเคียงมาตรฐานสากล เป็นการเรียนการสอนที่ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่รักการค้นคว้า นำมาเรียบเรียงและนำเสนอความรู้ที่ได้ นักเรียนไม่ได้เรียนหลักการดังกล่าวจึงไม่สามารถฝึกทักษะในด้านนี้รวมทั้งทักษะการคิด วิเคราะห์ การขาดหนังสือตำราที่เป็นสากลและขาดผู้สอนที่มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะในวิชาหลักสำคัญ ทำให้ไม่สามารถมองเห็นพัฒนาการเรียนการสอนที่เป็นสากลได้ แม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีแนวทางในการจัดการศึกษาเป็นแนวทางให้แต่ละโรงเรียนนำไปปฏิบัติแล้วก็ตาม ยังพบว่า มีหลายโรงเรียนที่มีผลการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของโครงการ

โรงเรียนสารวิทยาได้เข้าร่วมในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 เป็นต้นมา และได้ดำเนินงานตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล พัฒนาบุคลากร เตรียมพร้อมและพัฒนาด้านปัจจัยพื้นฐานและสร้างเครือข่ายในการพัฒนา ตลอดจนจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อมุ่งสู่คุณภาพนักเรียนตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของแนวคิดหลักการความเป็นโรงเรียน

มาตรฐานสากล โดยได้วางแผนการจัดการศึกษาผ่านโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ทุกปี การศึกษา และมองเห็นความสำคัญของการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการและคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน แต่ก็ยังพบปัญหาการพัฒนาคุณภาพเช่นเดียวกับโรงเรียนส่วนใหญ่ในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล กล่าวคือ ด้านคุณลักษณะผู้เรียนที่พบว่า นักเรียนยังขาดทักษะในการคิดแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เทียบเคียงมาตรฐานสากลพบว่า ครูผู้สอนยังขาดความเชี่ยวชาญในเรื่องของทักษะการสอน ด้านสารสนเทศและยังสอนไม่เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพพบว่ามีเครือข่ายในการให้ความร่วมมือน้อย ชุมชนไม่ให้ความสำคัญกับโรงเรียน นอกจากนี้ปัญหาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ในด้านกระบวนการพัฒนาการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีนโยบายยังไม่ชัดเจน มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่ชัดเจน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันและวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตรการบริหารจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่เป็นระบบ ปัญหาในการจัดหาเอกสารตำราตลอดจนสื่อที่มีคุณภาพระดับสากล นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนยังไม่สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่าง ๆ นักเรียนยังไม่สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศและนักเรียนยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง ได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโรงเรียนสารวิทยามีความจำเป็นที่จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีความชัดเจนและมีความน่าเชื่อถือด้วยกระบวนการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน สามารถนำไปเป็นต้นแบบในการพัฒนา กิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลให้มีคุณภาพและส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมในโครงการที่ออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของโรงเรียน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ตั้งไว้ สามารถยกระดับและพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่ทัดเทียมกับสากลต่อไป ซึ่งในการจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสารวิทยา มีโครงการย่อยในแต่ละด้านและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

4.1.1 โครงการย่อยที่ 1 ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 7 กิจกรรม ได้แก่

- 1) กิจกรรมการบริหารหลักสูตรสู่สากล ประกอบด้วย หลักสูตร English Program (EP), Mini English Program (MEP), International English Program (IEP), International Baccalaureate (IB), หลักสูตรด้านอาชีพ, หลักสูตร STEM ศึกษา, หลักสูตรห้องเรียนพิเศษภาษาฝรั่งเศส, หลักสูตรห้องเรียนพิเศษภาษาเกาหลี, หลักสูตรห้องเรียนพิเศษภาษาจีน, หลักสูตรห้องเรียนพิเศษภาษาญี่ปุ่น, หลักสูตรห้องเรียนพิเศษเทคโนโลยี
- 2) กิจกรรมพัฒนาผู้บริหารและครูสู่ภาวะผู้นำ ประกอบด้วย การอบรม และการศึกษาดูงาน
- 3) กิจกรรมประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา, การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา, การดำเนินงานตามแผน, การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา, การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา, การรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา
- 4) กิจกรรมนิเทศภายใน ประกอบด้วย การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของการนิเทศ, การวางแผนการนิเทศ, การสร้าง/เลือกเครื่องมือและเทคนิคการนิเทศ, การปฏิบัติตามแผนและปฏิทินการนิเทศ, การสรุปผลรายงานผลการนิเทศ
- 5) กิจกรรม SARA Open House ประกอบด้วย กิจกรรมการนำเสนอความสำเร็จด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน และผลงานนักเรียนเมื่อสิ้นปีการศึกษา
- 6) กิจกรรมพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ครูและนักเรียน ประกอบด้วย จัดทำห้องสมุด, ห้องปฏิบัติการทดลอง, ห้องเทคโนโลยี, จัดสภาพแวดล้อมตามกิจกรรม “ถิ่นสวนสวยโรงเรียนงาม”, ห้อง STEM Robotics,

7) กิจกรรมสร้างเครือข่ายพัฒนา ประกอบด้วย อบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนในสังกัด สพม. 2, และโรงเรียนในสังกัด สพม. ทั่วประเทศ จำนวน 15 โรงเรียน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยศรีปทุม

4.1.2 โครงการย่อยที่ 2 ด้านการพัฒนาครูและการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 9 กิจกรรม ได้แก่

1) กิจกรรมพัฒนาครูด้านภาษาและการสื่อสาร ประกอบด้วย การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน, การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูต่างชาติในโรงเรียน, การพัฒนาตนเอง, การศึกษาต่อ ในภาษาอังกฤษ, เกาหลี, ญี่ปุ่น, ฝรั่งเศส, จีน

2) กิจกรรมพัฒนาการจัดการเรียนรู้สู่มาตรฐานสากล ประกอบด้วย เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนบันได 5 ชั้น, การจัดทำสาระเพิ่มเติม, การจัดการเรียนรู้ STEM, การสอนแบบ Backward design, Flipped Classroom, การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม (Questioning Method), การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนในศตวรรษที่ 21

3) กิจกรรมพัฒนาครูด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ประกอบด้วย การอบรมสัมมนา, การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน กำหนดให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนทุกคน เผยแพร่/ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการวิจัยและนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

4) กิจกรรมการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เทียบเคียงมาตรฐานการสอบ TIM และ PISA

5) กิจกรรมการใช้เทคโนโลยี สื่อ นวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การอบรมสัมมนา, การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการใช้เทคโนโลยี สื่อ นวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้

6) กิจกรรมการพัฒนาการสอนแบบโครงงาน ประกอบด้วย การอบรมสัมมนา, การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสอนแบบโครงงาน, การนิเทศภายใน, ระบบพี่เลี้ยงและการสังเกตการสอน

7) กิจกรรมการสอน Active Learning ประกอบด้วย การอบรมสัมมนา, การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสอน Active Learning, การนิเทศภายใน, ระบบพี่เลี้ยง และการสังเกตการสอน

8) กิจกรรมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) ครูดำเนินกิจกรรมตาม กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียน กำหนดกลยุทธ์ดำเนินกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

9) กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ตามแนวทางการดำเนินงานของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1.3 โครงการย่อยที่ 3 ด้านคุณลักษณะผู้เรียน ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 14 กิจกรรม ได้แก่

1) กิจกรรมห้องเรียนพิเศษภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย การเรียนรู้หลักสูตร ห้องเรียนพิเศษ English Program (EP), Mini English Program (MEP), International English Program (IEP), International Baccalaureate (IB), English for Integrated Studies (EIS), กิจกรรมวันสำคัญ, กิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรม

2) กิจกรรมห้องเรียนพิเศษภาษาจีนเข้มข้น ประกอบด้วย การเรียนรู้หลักสูตร ห้องเรียนพิเศษ กิจกรรมติวสอบภาษาจีน HSK/PAT กิจกรรมติวเข้มและแข่งขันเพชรยอดมงกุฎ ภาษาจีน กิจกรรมสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีน HSK กิจกรรมวันตรุษจีน กิจกรรมการแข่งขันทักษะทางภาษาจีน กิจกรรม Chinese one day trip อบรมภาษาและวัฒนธรรม ณ ประเทศจีน

3) กิจกรรมห้องเรียนพิเศษภาษาฝรั่งเศส ประกอบด้วย การเรียนรู้หลักสูตร ห้องเรียนพิเศษ กิจกรรมติว PAT ภาษาฝรั่งเศส กิจกรรมติวสอบวัดระดับภาษาฝรั่งเศส (Delf) กิจกรรมสอบวัดระดับภาษาฝรั่งเศส กิจกรรมค่ายภาษาและวัฒนธรรมฝรั่งเศส กิจกรรมวันรักภาษาฝรั่งเศส กิจกรรมการแข่งขันทักษะภาษาฝรั่งเศส

4) กิจกรรมห้องเรียนพิเศษภาษาเกาหลี ประกอบด้วย การเรียนรู้หลักสูตร ห้องเรียนพิเศษ กิจกรรมส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมเกาหลี กิจกรรมติว และสอบวัดระดับภาษา

เกาหลี TOPIK ค่ายภาษาและวัฒนธรรมเกาหลี การแข่งขันทักษะภาษาและวัฒนธรรมเกาหลี อบรม ภาษาและวัฒนธรรม ณ ประเทศเกาหลีใต้

5) กิจกรรมห้องเรียนพิเศษภาษาญี่ปุ่น ประกอบด้วย การเรียนรู้หลักสูตรห้องเรียนพิเศษ กิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทย-ญี่ปุ่น กิจกรรมติวและสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น กิจกรรมแข่งขันเพชรยอดมงกุฎภาษาญี่ปุ่น ค่ายภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น การแข่งขันทักษะภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น กิจกรรมวันทานาบาตะและนิทรรศการวิชาการภาษาญี่ปุ่น การสอบชิงทุนเยาวชนแลกเปลี่ยนไทย-ญี่ปุ่น

6) กิจกรรมห้องเรียนเทคโนโลยี ประกอบด้วย การเรียนรู้หลักสูตรห้องเรียนพิเศษ กิจกรรมค่ายอาสาเทคโนโลยี การจัดกิจกรรมเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีขั้นสูง

7) กิจกรรมประกวดสุนทรพจน์นานาชาติ ประกอบด้วยการแข่งขันพูดสุนทรพจน์ในภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาเกาหลี ภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีน

8) กิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์ เน้นการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้เด็กมีกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ เรียนรู้ผ่านการทดลองในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

9) กิจกรรมสุดยอดโครงการ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้โดยการจัดประกวดโครงการและสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ ความสนใจและความถนัดของแต่ละกลุ่ม

10) กิจกรรมโครงการรักษ์โลก เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการทำโครงการและสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่เน้นการรักษาสภาพแวดล้อม วัสดุที่ย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียนไปพร้อม ๆ กับฝึกความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

11) กิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะพึงประสงค์ ประกอบด้วย กิจกรรมธนาคารคุณธรรม กิจกรรมขวดีนี้มีคุณค่า กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมคนดีศรีห้องเรียน กิจกรรมวันลอยกระทง กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ กิจกรรมคนดีศรีสาละ กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมเพชรสาละ กิจกรรม

วันไหว้ครู กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมประกวดมารยาทไทย กิจกรรมค่ายอบรมสถานัก เรียนและ
 สारว้ตรนักรเรียน

12) กิจกรรม The Best Practice ประกอบด้วย ผลงานนักเรียนที่ดีเด่นเป็นที่
 ยอมรับและผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม

13) กิจกรรมนักประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การสร้างสรรค์
 สิ่งประดิษฐ์จากโครงการ การเรียนห้องเรียนพิเศษ การศึกษาค้นคว้าอิสระ แล้วนำผลงานนักเรียนด้าน
 สิ่งประดิษฐ์หรือนวัตกรรมเข้าสู่กิจกรรมการประกวด

14) กิจกรรม Independent Study (IS) ประกอบด้วย กิจกรรมนักวิจัยรุ่นใหม่
 กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบันได 5 ขั้น กิจกรรมสร้างเครือข่ายเยาวชนนักวิจัย

4.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล
- 2) เพื่อพัฒนาวิธีการจัดการกระบวนการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล ที่มุ่งเน้น
 ความแตกต่างตามศักยภาพของผู้เรียนโดยค่านึงผู้เรียนเป็นสำคัญ และปรับประยุกต์ต่อการเคลื่อนไหว
 เปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก
- 3) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทัดเทียมกับนานาชาติให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ
 ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยภายใต้บริบทสังคมโลกเพิ่ม
 ศักยภาพและความสามารถในระดับสูง
- 4) เพื่อให้ให้นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการ
 สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และร่วมพัฒนากับสถานศึกษาระดับ
 ต่าง ๆ และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาความรู้ให้กับประชาชนในชุมชนและบุคคลทั่วไป

4.3 เป้าหมาย

4.3.1 ด้านปริมาณ มีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ผู้บริหารทุกคนได้รับการพัฒนาและมีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ บริหารจัดการด้านปัจจัยพื้นฐาน และเครือข่ายร่วมพัฒนา
- 2) ครูทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญด้าน วิชาการ การใช้ภาษาต่างประเทศ การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อ การวัดและประเมินผล และ การจัดทำวิจัยและพัฒนา
- 3) นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตาม แนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล
- 4) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในภาพความสำเร็จตามโครงการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล

4.3.2 ด้านคุณภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

- 1) โรงเรียนเกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้าน คุณภาพของผู้บริหารโรงเรียน ด้านระบบการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ด้านปัจจัยพื้นฐาน และด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา
- 2) ครูมีคุณภาพการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานสากล ที่เกิดจากทักษะ และความรู้ความสามารถของครูทั้งด้านคุณภาพวิชาการ ด้านคุณภาพของครู และด้านการวิจัยและ พัฒนา
- 3) ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เทียบเคียงมาตรฐานสากล มีศักยภาพเป็น พลเมืองโลกโดยมีคุณลักษณะผู้เรียนในด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถทางความคิด การผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคม และโลก

4) โรงเรียนมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับแนวทางการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

5) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษามีความพึงพอใจในคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบของโรงเรียนตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล

4.4 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.4.1 คณะที่ปรึกษาโครงการ

1) ดร.วรารุช	ตรีระนันท์	ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
2) พระมหาจามร	พรหมจาโร	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3) ดร.นิวัตร	นาคเวช	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4) นางสาวอิสริยา	พรหมสงฆ์	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5) น.อ.ดร.พงษ์สุวรรณ	ศรีสุวรรณ	นายกสมาคมผู้ปกครองและครู
โรงเรียนสารวิทยา
6) พลเอกไมตรี	อยู่สถาพร	นายกสมาคมศิษย์เก่า
โรงเรียนสารวิทยา
7) ดร.สหชัย	สาสวน	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1
8) นายวีระศักดิ์	ศรีสังข์	ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและ
ประเมินผล สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2
9) ดร.มาเรียม	ชอหมัด	ศึกษานิเทศก์ ชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 2

4.4.2 คณะกรรมการดำเนินโครงการ

1) นายประวัติน สุทธิประภา	ประธานโครงการ
2) นางสาวศรประภา สิริภัทรวิษ	รองประธานโครงการคนที่ 1
3) นางสาวรวิรัตน์ สะสุนทร	รองประธานโครงการคนที่ 2
4) นางสาวอารีรัตน์ พูลเจริญ	รองประธานโครงการคนที่ 3
5) นายพงษ์ศักดิ์ บัวหุ้ง	กรรมการ
6) นางสาวนิชิตี แพรวัฒนสุข	กรรมการ
7) นางจรีนันท์ อารงวิศวะ	กรรมการ
8) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกท่าน	กรรมการ
9) หัวหน้าระดับทุกคน	กรรมการ
10) นางสาวปิยะมาศ เลิศความเพียร	กรรมการและเลขานุการ
11) นางสาวพรพิมล จงรักวิทย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

4.5 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนในการดำเนินโครงการ

4.5.1 ด้านบุคลากร

- 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน
- 2) ผู้ปกครองนักเรียน
- 3) ผู้นำชุมชน
- 4) ผู้บริหารสถานศึกษาและครู
- 5) นักเรียน

4.5.2 ด้านงบประมาณ

- 1) งบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด
- 2) เงินบริจาคสนับสนุนจากองค์กรปกครองท้องถิ่นและภาคเอกชน
- 3) เงินสนับสนุนอื่น ๆ

4.5.3 หน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง

- 1) สำนักมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
- 3) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 4) มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- 5) กรมวิทยาศาสตร์ทหารบก
- 6) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสารวิทยา
- 7) สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนสารวิทยา
- 8) สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนสารวิทยา

4.6 ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 1) ประชุมคณะที่ปรึกษาโครงการ และครูในโรงเรียนสารวิทยาเพื่อวางแผนสำหรับการดำเนินงานโครงการ
- 2) ปรึกษาหารือในโรงเรียนเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบหลักในโครงการย่อยแต่ละด้าน และผู้รับผิดชอบกิจกรรมหลัก จากนั้นแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการ
- 3) กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานและกำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน
- 4) จัดเตรียมความพร้อมการดำเนินงานโครงการ
 - (1) การเตรียมความพร้อมด้านผู้บริหาร
 - (2) การเตรียมความพร้อมด้านการบริหารจัดการ
 - (3) การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรของโรงเรียน
 - (4) การเตรียมความพร้อมด้านชุมชน
 - (5) การเตรียมความพร้อมด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์
 - (6) การเตรียมความพร้อมด้านกิจกรรมหลักของแต่ละโครงการย่อยรายด้าน
- 5) ประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละโครงการย่อยรายด้าน
- 6) ประชาสัมพันธ์และชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการให้ทราบอย่างทั่วถึง

7) จัดทำรายละเอียดแผนการดำเนินงานโครงการย่อยรายด้าน พร้อมรายละเอียดกิจกรรมหลักประกอบการดำเนินงาน พร้อมทั้งให้ความรู้และชี้แจงให้ครูและนักเรียนเห็นความสำคัญของการดำเนินงานตามโครงการ

8) ดำเนินงาน/กิจกรรมตามปฏิทินปฏิบัติงานโครงการ

9) ประเมินผลกิจกรรมโดยมีการประเมินผลเป็นระยะ คือ การประเมินก่อนดำเนินโครงการ การประเมินระหว่างดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมในแต่ละโครงการย่อยและประเมินผลโครงการในภาพรวม

10) สรุปและรายงานผลการดำเนินโครงการ

11) นำผลการประเมินเสนอต่อที่ประชุมและหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

4.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) นักเรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอันหมายถึงเป็นคนดีเป็นคนเก่ง เป็นคนที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยภายใต้บริบทสังคมโลกใหม่รวมทั้งเพิ่มศักยภาพและความสามารถในระดับสูงด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการสื่อสาร เพื่อการพึ่งตนเองและเพื่อสมรรถนะในการแข่งขัน

2) นักเรียนได้รับการศึกษาและพัฒนาตามความสามารถและศักยภาพของตนเองอย่างมีคุณค่าและเกิดความมั่นใจในตนเองในการแสดงออกอย่างเหมาะสม และพัฒนาเป็นเยาวชนและพลเมืองที่ดีในสังคม

3) โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นความแตกต่างตามศักยภาพของผู้เรียนโดยคำนึงผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการพัฒนาสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เหมาะสม และปรับประยุกต์ใช้ได้สมประโยชน์ทันต่อการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก

4) ครูมีศักยภาพสูงขึ้นในทุกด้านเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานสากล คุณภาพครูทางวิชาการ รวมถึงการวิจัยและพัฒนา

5) โรงเรียนยกระดับคุณภาพสูงขึ้นสู่มาตรฐานสากลผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพแห่งแห่งชาติ (TQA) เป็นโรงเรียนยุคใหม่ที่จัดการศึกษาแบบองค์รวมและบูรณาการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมศาสนาและการเมืองเพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

6) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาด้วยวิธีการที่เหมาะสมเพื่อ การดำเนินงาน และพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม หลากหลายสอดคล้องกับงานอย่างทั่วถึงต่อเนื่อง จากการจัดกิจกรรมจริงในโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพที่ได้รับการรับรองจาก องค์การมาตรฐานสากลระดับโลก และมีการสร้างภาคีเครือข่ายการจัดการเรียนรู้และร่วมพัฒนากับ สถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้และเพิ่มพูนประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสู่ความเป็นเลิศ ในระดับสากล ตลอดจนเพื่อจรรโลงความพึงพอใจและความผูกพันต่อวิชาชีพ

7) ผู้ปกครองและชุมชนเกิดความพึงพอใจในคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับ คุณภาพของโรงเรียนตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล และสามารถนำความรู้และรูปแบบการจัด กิจกรรมที่มีในโครงการของโรงเรียนที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมไปประยุกต์ใช้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน หรือจัดกิจกรรมในชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ประเมินได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวทางโรงเรียน มาตรฐานสากล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ สรุปได้ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

ปรารธนา หยกสตาร์ และคณะ (2554) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจการจัดการศึกษา โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนตะกั่วป่า “เสนาานุกุล” พบว่า ด้านคุณลักษณะผู้เรียน โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบ ต่อสังคมและเป็นพลเมืองดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และนักเรียนสามารถสอบผ่านการวัดระดับความสามารถ ทางภาษาจากสถาบันภาษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ พบว่า โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า จำนวนครูที่มีความรู้ตรง สาขาที่สอนเพียงพอมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด และโรงเรียนมีคอมพิวเตอร์แบบพกพาสำหรับ นักเรียนทุกคนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำที่สุด

วิไลพรณ์ เสรีวัฒน์ (2555) ได้ทำการวิจัยการประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลมีจุดมุ่งหมายเพื่อสืบค้นหาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระหว่างปี 2553 - 2554 ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยพหุกรณีศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านบริบท พบว่าวัตถุประสงค์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีความคาดหวังให้ผู้เรียนมีความ เป็นเลิศวิชาการสื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์และร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลกมีความเหมาะสมสอดคล้องกับแนวนโยบาย การจัดการศึกษาเพื่อมุ่งสู่คุณภาพในระดับมาก 2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าครูผู้สอน ผู้บริหาร และปัจจัยพื้นฐานในโรงเรียนมาตรฐานสากลมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก แต่ครูผู้สอนและผู้บริหาร ขาดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารควรปรับปรุงให้มีห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์มีเดียทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงทั่วประเทศ 3) ด้านกระบวนการ พบว่า การปฏิบัติตามแนวทงนโยบายการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติตามองค์ประกอบการบริหารคุณภาพ 7 หมวดมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการทั้งในประเทศและต่างประเทศ 4) ด้านผลผลิต พบว่าผู้เรียนในโรงเรียนมาตรฐานสากลมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ และร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลกอยู่ในระดับมาก และมีกิจกรรมที่ผู้เรียนและครูจัดขึ้นเพื่อบริการสังคมด้วยจิตสาธารณะอย่างหลากหลาย รวมถึงได้รับรางวัลจากการแข่งขันในเวทีระดับชาติและนานาชาติมากขึ้น 5) ด้านผลกระทบ พบว่าครูมีการวิจัยและพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ครูและผู้เรียนมีเครือข่ายร่วมพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นโดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ได้รับเกียรติบัตร รางวัลและได้ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำคัญต่าง ๆ ในทุกระดับเพิ่มขึ้น ได้รับคำยกย่องจากสื่อต่าง ๆ และจากชุมชนผู้ปกครองพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากล

ดิเรก วรรณเศียร และคณะ (2555) ได้ทำการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า ด้านสภาพการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยภาพรวม โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ในระดับมาก ทั้งการสร้างความตระหนักและชี้แจงแนวทางการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลให้แก่ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง มีการทบทวนปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลด้านหลักสูตรและการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลได้ในระดับดี

กิริณา สังข์เสวก (2556) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) การประเมินบริบท พบว่า วัตถุประสงค์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลโรงเรียนอนุบาลนครปฐม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของโรงเรียนและตรงกับความต้องการจำเป็นของผู้เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่า การดำเนินงานโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนอนุบาลนครปฐม มีงบประมาณ บุคลากร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และอาคารสถานที่เหมาะสมและเพียงพออยู่ในระดับมาก 3) การประเมินกระบวนการ พบว่าการดำเนินงานโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนอนุบาลนครปฐม มีการปฏิบัติด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 4) การประเมินผลผลิต พบว่า นักเรียนของโรงเรียนอนุบาลนครปฐม มีศักยภาพเป็นพลโลก มีความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารได้ 2 ภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ และร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลกอยู่ในระดับมาก

กรีน ผุ่ยบุโรย (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริม สุขภาพของโรงเรียน โนนสีดาวิทยา อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ในรูปแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่อนามัย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน รวมจำนวน 194 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบ สัมภาษณ์ จำนวน 3 ฉบับ และแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า จำนวน 3 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท มีการดำเนินงานวางแผน เพื่อกำหนดหลักการและ วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกัน กับแผนงาน และโครงการสอดคล้องกับการส่งเสริมสุขภาพของทุกคนมีการกำหนดรูปแบบของการจัดทำโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน 2) ด้านปัจจัยนำเข้า มีการกำหนดนโยบาย และวางแผนกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม มีการตั้งคณะกรรมการก่อนการดำเนินงาน มีการวางแผนเพื่อ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนมีการดำเนินการมอบหมายงานมีความเหมาะสมกับ บุคลากร 3) ด้านกระบวนการ มีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการเป็นปัจจุบัน แต่งตั้ง คณะกรรมการประชุมวางแผนก่อนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนเหมาะสมกับสภาพ ปัจจุบัน มีการประชาสัมพันธ์เรื่องการส่งเสริมสุขภาพทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และ 4) ด้านผลการดำเนินงาน ดำเนินกิจกรรมที่ปรากฏในแผน/โครงการอย่างมีความก้าวหน้าตามแผนที่ วางไว้ ซึ่งแผนงาน/โครงการที่ทำขึ้นมีประโยชน์ต่อนักเรียนและครอบครัว และชุมชนอย่างยิ่ง ส่งเสริม ให้ สุขภาพร่างกายของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนดีขึ้น

ประมวลศิลป์ วิทยา (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินโครงการพิเศษนำร่องโรงเรียน จตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก โดย CIPP MODEL มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการห้องเรียนพิเศษ นำร่องโรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษกโดยใช้การประเมินรูปแบบ CIPP Model ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านบริบท (Context) วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก รูปแบบ การดำเนินงานมีความชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ความพร้อมของการจัดเตรียมทรัพยากรด้านต่าง ๆ ที่นำมาใช้สำหรับการดำเนินงานโครงการมีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการ (Process) การดำเนินงานของโครงการมีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ 4) ด้านผลผลิต (Product) ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ร่วมโครงการในด้าน คุณลักษณะและความสามารถ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยสรุปบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการห้องเรียนพิเศษนำร่องแบบพอเพียง โรงเรียนจตุรพักตรพิมาน รัชดาภิเษกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการโครงการ อยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อเสนอแนะที่ได้จะเป็น ประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการจัดโครงการและกิจกรรมอื่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต่อไป

นาฎยา ฉุยฉาย (2558) ได้ทำการวิจัยการประเมินโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล กรณีศึกษาโรงเรียนวัดน้อยนพคุณ 1) ผลการประเมินบริบทของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลของ โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ ผลการประเมินความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของโรงเรียน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก 2) ผลการประเมินปัจจัย นำเข้าของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนวัดน้อยนพคุณ ผลการประเมินความ เหมาะสมของโครงการ ความเหมาะสมของครูและนักเรียน ความ เหมาะสมของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลของ โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ ผลการประเมินความเหมาะสมของ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัด และประเมินผล มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก 4) ผลการประเมินผลผลิตของโครงการโรงเรียนมาตรฐานของโรงเรียนวัดน้อยนพคุณ ผลการประเมิน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียน มาตรฐานสากล มีผลการ ประเมินอยู่ในระดับมาก

วชิพร แก้วหล้า (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 2) ปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียน มาตรฐานสากลของ

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 และ 3) ข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 โดยภาพรวม การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และ 3) ข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต37 ควรสนับสนุนนักเรียนที่มีความสามารถความถนัดเฉพาะทางที่ได้คัดสรรแล้วไปแสดงใน ระดับชาติและนานาชาติ ปรับลดเนื้อหาหลักสูตร เพิ่มความเข้มข้น โดยเทียบเคียงกับหลักสูตรสากล และปรับลดเวลาในการสอนของครูในห้องเรียน

นิตยา เทพอรุณรัตน์ (2558) วิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดปัจจุบันของโรงเรียนมาตรฐานสากลคือ รูปแบบกำกับ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และรูปแบบที่มีระดับการปฏิบัติที่พึงประสงค์สูงสุดคือ รูปแบบการมีส่วนร่วม รูปแบบที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการปฏิบัติงานสูงสุดคือ รูปแบบเพื่อนร่วมงาน เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของรูปแบบ 8 องค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด แต่ละองค์ประกอบดังนี้ 1) ระดับในการกำหนดเป้าประสงค์ ที่กำหนดโดยผู้รับผิดชอบแต่ละงาน 2) กระบวนการในการกำหนดเป้าประสงค์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้บริหารใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์/วัตถุประสงค์ของ โรงเรียนโดยใช้ข้อตกลงร่วมกันของทุกฝ่าย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์กับการตัดสินใจ ผู้บริหารตัดสินใจโดยใช้เป้าหมายที่ตกลงร่วมกัน 4) ลักษณะของกระบวนการตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์/เป้าประสงค์ของโรงเรียนโดยได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกเสียงส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้อง 5) ลักษณะของโครงสร้างที่กำหนดสายการบังคับบัญชาเป็นแบบแนวขวางหรือแนวนอน 6) ความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมที่ลักษณะการติดต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานภายนอกโรงเรียน โดยผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการประสานงาน 7) แบบของการนำ ความสามารถในการนำที่ผู้บริหารเป็นผู้แสวงหาฉันทามติ 8) รูปแบบภาวะผู้นำ พฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บริหาร เป็นแบบผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่วนการบริหารด้วยระบบคุณภาพ TQA ความต้องการจำเป็นในการปฏิบัติงานสูงสุด 3 ด้าน คือ 1) ด้านการมุ่งเน้นบุคลากรที่เน้นความผูกพันของบุคลากร 2) ด้านการมุ่งเน้นการปฏิบัติการที่เน้นกระบวนการทำงาน 3) ด้านการนำองค์การ โดยผู้นำระดับสูง (2) รูปแบบที่มีระดับการปฏิบัติปัจจุบันสูงสุดของโรงเรียนคุณภาพพิเศษ คือ รูปแบบกำกับ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบที่มีระดับการปฏิบัติที่พึงประสงค์สูงสุดคือรูปแบบเพื่อนร่วมงานและรูปแบบเน้น

วัฒนธรรม มีการปฏิบัติที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการปฏิบัติงานสูงสุด คือ รูปแบบเพื่อนร่วมงาน (3) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสำหรับโรงเรียนมาตรฐานสากลในประเทศไทยคือ “รูปแบบการบริหารแบบบูรณาการที่เน้นเพื่อนร่วมงาน” จุดเน้นของรูปแบบ เน้นบูรณาการระหว่างการบริหารแบบเพื่อนร่วมงานและการบริหารแบบเน้นวัฒนธรรม ลักษณะสำคัญของรูปแบบ มีองค์ประกอบของการบริหารจัดการ 8 ด้าน และการบริหารด้วยระบบคุณภาพ TQA ที่เน้นบุคลากร การปฏิบัติการและการนำองค์กร

จินดา พลีรักษ์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยการนำเสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีความตรงตามเนื้อหา โครงสร้างและหลักวิชามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติในเพื่อมุ่งสู่ความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล ตามกระบวนการพัฒนา 3 ขั้นตอน รวม 3 ด้าน 78 รายการ ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 15 รายการ เช่น จัดประชุม ให้ความรู้ สร้างความตระหนัก และชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรสู่มาตรฐานสากลให้แก่บุคลากร จัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนให้ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนยุทธศาสตร์หรือแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 39 รายการ เช่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ครู เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรของโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สู่มาตรฐานสากล จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการพัฒนาครู จำนวน 24 รายการ เช่น สร้างให้ครูทุกคนต้องเกิดความตระหนัก และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด วิธีการในการปฏิรูปการเรียนรู้สู่มาตรฐานสากลอย่างลึกซึ้ง ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูให้สามารถ ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

วีรวรรณ มิมัน (2559) ได้วิจัยเรื่อง ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2) ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 3) แนวทางการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยภาพรวมและรายดานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ และด้านผู้เรียน ตามลำดับ 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่ (1) ผู้เรียนมีความเป็นพลโลก มีทักษะชีวิต และมีทักษะในการสื่อสาร มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (2) ครูผู้สอนมีการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก (3) ผู้นำองค์กรมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และ 3) ผู้ให้ข้อมูล ให้แนวทางอย่างหลากหลาย เช่น มีการจัดทำวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ของโรงเรียนให้สอดคล้องกับ โรงเรียนมาตรฐานสากล ควรจัดอบรมความรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่ครูให้เป็นสากล และผู้บริหารควรบริหารจัดการด้าน ใหม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

สุวิมล ว่องวานิช และคณะ (2559) ได้ทำการวิจัยพบว่า แนวคิดและหลักการสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนมี ดังนี้ 1) การสร้างตัวแบบ/ผู้นำที่ดี ทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูหรือบุคคลตัวอย่างในสังคม 2) การพัฒนาคุณธรรมและคุณลักษณะอื่น ๆ ให้เป็นวิถีชีวิต มีความสอดคล้องกับธรรมชาติ ให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง บูรณาการสอดแทรกอยู่ในชีวิตการเรียน การปฏิบัติ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม คนกับธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรมกับการเรียนการสอน 3) การจัดพื้นที่สร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงความสามารถ ศักยภาพและการปฏิบัติตามความเชื่อ อยู่ในบริบทการทำความดี มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม เห็นบทบาทและคุณค่าของตนเองมากขึ้น 4) ค่านิยมมาจากตัวแบบที่ดี โดยการสร้างระบบค่านิยมให้เด็ก เยาวชนให้เห็นว่าแก่นของเด็กไทยคืออะไร ต้องประพฤติตนอย่างไร 5) การสร้างความร่วมมือรวมพลังจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย กำหนดคุณธรรมที่เป็นเป้าหมาย 6) การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีความสอดคล้องกับลักษณะโรงเรียน ธรรมชาติ บริบทและช่วงวัยของเด็ก 7) สร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน 8) โรงเรียนต้องมีนโยบายไม่เน้นวิชาการเพียงอย่างเดียว และ 9) สร้างแนวร่วมและเครือข่ายที่ช่วยเสริมกำลังใจให้เด็กทำความดี

กัญจนชญาน พลอยแสงฉาย (2560) ได้ทำการวิจัยรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนา และเพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร ทฤษฎี องค์ความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร สถานศึกษาเพื่อเข้าสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ขั้นตอนที่ 2 สร้าง

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อเข้าสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ การวางแผนงาน การจัดระบบการเรียนรู้ ทักษะมาตรฐานสากล การบริหารงานบุคลากร การดำเนินการประเมินผล การสร้างความร่วมมือ การรายงานผลการบริหาร และการบริหารงบประมาณ
- 2) รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 7 ด้าน คือ การวางแผน การวางระบบการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร การประเมินผล การสร้างความร่วมมือ การรายงานผล และการบริหารงบประมาณ และ
- 3) รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมและในแต่ละองค์ประกอบมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้เป็นรูปแบบได้

วรารุณี พลตรี (2560) ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของการดำเนินงานสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 มีการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 ดังนี้ 1) ด้านการนำองค์กร มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม ผลการดำเนินการของโรงเรียนของผู้ในระดับสูงรวมทั้งระบบธรรมาภิบาลของโรงเรียน และการดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมกฎหมายและความรับผิดชอบต่อชุมชน 2) ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดทำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการของโรงเรียน 3) ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันกับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการเลือก รวบรวม วิเคราะห์จัดการ และปรับปรุงข้อมูล สารสนเทศ และสินทรัพย์ทางความรู้ และการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการใส่ใจ การพัฒนาและการจัดบุคลากร 6) ด้านการจัดการกระบวนการ มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการกำหนดสมรรถนะหลักและระบบงาน และการออกแบบการจัดการ และปรับปรุงกระบวนการที่สำคัญ 7) ด้านผลลัพธ์ มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน และการปรับปรุงในด้านที่สำคัญ โดยสรุป ผลจากการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 สถานศึกษา หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

สมาพร ลีภัยรัตน์, ธาณี เกสทอง, และ นันทิยา น้อยจันทร์ (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาได้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (2) การพัฒนาบุคลากร (3) การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนาการสร้างทีมงานใน (4) การพัฒนานักเรียน (5) การควบคุมคุณภาพ (6) คุณภาพนักเรียน (7) การนำนโยบาย คุณภาพสู่การปฏิบัติ และ (8) การบริหารจัดการ 2) รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียน มาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาประกอบด้วย 3 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล และกระบวนการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ และ 3) การประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

สิริมา เปี้ยอยู่ (2561) ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาคุณภาพ สภาพ ปัญหา ความต้องการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโรงเรียน มาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่าง ในภาพรวมทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณภาพนักเรียนมีคุณภาพที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจนถึง ระดับอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ในอัตราสูง และคุณภาพการบริหารจัดการด้านเครือข่าย มีอัตราต่ำเนื่องจากโรงเรียนมีเครือข่ายร่วมพัฒนาทั้งในและต่างประเทศน้อย ด้านสภาพการพัฒนาพบว่า การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมาตรฐานสากลจัดหลักสูตรทางเลือกที่เทียบเคียงหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานในระดับมากและการบริหารจัดการในด้านเครือข่ายร่วมพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลอยู่ในระดับน้อย ด้านปัญหา พบว่า นักเรียนมีศักยภาพด้านภาษาน้อย ครูนำปัญหาที่พบจากการเรียนการสอนมาใช้ในการทำวิจัยจริงมีน้อย โรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้และทรัพยากรกับโรงเรียนร่วมพัฒนาน้อย ด้านความต้องการพัฒนาพบว่า ครูต้องการวางแผนการสอนเพื่อการฝึกการคิดหรือประดิษฐ์โครงการที่เป็นนวัตกรรมใหม่ด้วยการวางแผนงานที่เป็นขั้นตอน มีเหตุมีผล ต้องการส่งเสริมให้ครูใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลและการเผยแพร่ผลงานทั้งระบบออนไลน์ ระบบออฟไลน์ การส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัย สื่อ นวัตกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ในระดับมาก ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพบว่า ปัจจัยภายในด้านจุดแข็ง ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการสูง ด้านจุดอ่อน โรงเรียนยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้งในประเทศและต่างประเทศต่ำ ส่วนปัจจัยภายนอก ด้านโอกาส

พบว่าความมั่นคงและเสถียรภาพของรัฐบาลเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน มาตรฐานสากลในระดับสูง และด้านอุปสรรคพบว่า สังคมยังเห็นความสำคัญของการสื่อสารภาษาต่างประเทศ และการมีจิตสาธารณะในระดับต่ำ 2) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นกลยุทธ์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น มี 11 กลยุทธ์ ประกอบด้วย (1) พัฒนาศักยภาพนักเรียนตามมาตรฐานสากลเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ (2) พัฒนาลักษณะความเป็นพลโลกให้กับนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (3) ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษสู่การแข่งขันระดับสากล (4) พัฒนาระบบและกลไกการบริหารหลักสูตรสู่ความเป็นมาตรฐานสากล (5) สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่เน้นความเป็นสากลให้กับนักเรียน (6) พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและการใช้ภาษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ (7) เร่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูในการเสริมสร้างศักยภาพความเป็นพลโลกให้กับนักเรียน (8) เสริมสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพครูให้ได้ตามมาตรฐานสากล (9) พัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนให้เทียบเคียงมาตรฐานสากล (10) สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้งในประเทศและต่างประเทศ (11) สนับสนุนผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียน และ 3) ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ผลการประเมินในด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

สายสุนีย์ ไชยสุข (2562) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบด้านปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย (1) คุณภาพผู้บริหารโรงเรียน (2) คุณลักษณะของครู (3) คุณภาพผู้เรียน องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานสากล ประกอบด้วย (1) คุณภาพการบริหาร (2) คุณภาพของครู (3) ด้านการวิจัยและพัฒนา องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหาร ด้วยคุณภาพ TQA (Thailand Quality Award) และองค์ประกอบด้านภาพความสำเร็จโรงเรียนมาตรฐานสากลประกอบด้วย (1) ความเป็นเลิศทางวิชาการ (2) การสื่อสารสองภาษา (3) ล้ำหน้าทางความคิด (4) ผลงานอย่างสร้างสรรค์ และ (5) ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก 2) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล เมื่อคิดเป็นรายด้านพบว่าความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

สวานิตย์ ศิริบุรณ์ (2562) ได้ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPIEST มีวัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อประเมินโครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ประกอบด้วย ผลกระทบ (Impact) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ความยั่งยืน (Sustainability) การถ่ายทอดความสำเร็จ (Transportability) ผลการประเมินพบว่า 1) ด้านบริบท พบว่า นโยบายของโรงเรียน วัตถุประสงค์ของโครงการ ความต้องการ ความจำเป็น และความคาดหวังต่อโครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และรูปแบบของกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ด้านกระบวนการ พบว่า การวางแผน การดำเนินงานตามกิจกรรมของโครงการ การนิเทศ ติดตาม ผลการประเมิน และปรับปรุงแก้ไขโครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ด้านผลผลิต พบว่า ผลการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ฐิตาภรณ์ ปะนะสุณา (2562) ได้ทำการประเมินโครงการสถานศึกษาปลอดภัย โรงเรียนบ้านหนองปลิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาปลอดภัย โรงเรียนบ้านหนองปลิง ได้ดำเนินงานกิจกรรม 10 โครงการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3) ด้านกระบวนการ (Process) 4) ด้านผลผลิต (Product) และส่วนขยาย ด้านผลกระทบ (Impact) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ความยั่งยืน (Sustainability) และการถ่ายทอดความสำเร็จ (Transportability) ผลการประเมินพบว่า 1) ด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ความต้องการคาดหวังต่อโครงการสถานศึกษาปลอดภัย มีความสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายด้านมาตรฐานสิ่งแวดล้อมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนโยบายการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและนโยบายการศึกษาของโรงเรียน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ความเพียงพอเหมาะสมของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และรูปแบบกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการ พบว่า การวางแผน การดำเนินงานตามกิจกรรม/โครงการ การนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน การประเมิน และการปรับปรุงแก้ไข โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4) ด้านผลผลิต พบว่า

4.1) ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ นักเรียนรู้จักนำความรู้ที่ได้รับไปบูรณาการให้เกิดการปฏิบัติเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดภัยทั้งต่อตนเอง ต่อส่วนรวม ต่อครอบครัวและต่อชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4.2) ผลการประเมินผลจากแบบประเมินการปฏิบัติของนักเรียน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4.3) ผลการประเมินด้านผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืนและการถ่ายทอดความสำเร็จ ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อโครงการ พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้งหมด โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านผลกระทบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้แก่นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และนักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการสถานศึกษาปลอดภัยเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ตามลำดับ ด้านประสิทธิผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้แก่นักเรียนรู้จักบูรณาการเรียนรู้อย่างได้ผลมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลดี นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการสถานศึกษาปลอดภัยมาใช้ในห้องเรียนและในโรงเรียน ตามลำดับ ด้านความยั่งยืน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้แก่นักเรียนเอาใจใส่ที่จะค้นคว้าความรู้และต่อยอดความรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นักเรียนมีความสุขกับการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการสถานศึกษาปลอดภัย และนักเรียนเกิดจิตสำนึกที่ดีและให้ความร่วมมือกับการทำงานต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น ตามลำดับ ด้านการถ่ายทอดความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้แก่นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ความรู้หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการสถานศึกษาปลอดภัยไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ นักเรียนสามารถนำทักษะในการปฏิบัติไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและโครงการสถานศึกษาปลอดภัยสามารถปรับใช้ได้ในทุกกิจกรรมทุกโรงเรียน ตามลำดับ 4.4) ผลการประเมินความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่มีต่อการโครงการ พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้งหมด ผลการประเมินความพึงพอใจทั้งภาพรวมและรายข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้แก่ทำให้เห็นประโยชน์และความสำคัญต่อการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยมากขึ้น ทำให้นักเรียนสามารถนำทักษะการปฏิบัติไปใช้ประโยชน์ในการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้น่าอยู่ ปลอดภัย ด้วยการร่วมมือร่วมใจกันทั้งโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สนับสนุนและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมสถานศึกษาปลอดภัย และการดำเนินกิจกรรมสถานศึกษาปลอดภัย มีส่วนช่วยทำให้การพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม เป็นคนดีของสังคม และประเทศชาติต่อไปในอนาคตตามลำดับ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Chalker and Haynes (2004) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบวิธีที่ดีที่สุดในระบบการศึกษาจาก 10 ประเทศ รวมถึง Americans Prime Economic Competition โดยรวบรวม สังเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้นิยามคำว่า World Class Standard มีประเด็นที่สรุปได้ คือ ด้านงบประมาณ โครงสร้าง ระยะเวลา ขนาดห้องเรียน การพัฒนาครูเป็นมืออาชีพ หลักสูตรการสอน ระบบการประเมินผล นโยบาย และสิ่งแวดล้อม ชุมชน และ ให้ข้อเสนอแนะว่า การกำหนดมาตรฐานสากลจะเป็นสิ่งบอกให้รัฐบาลรู้ว่านักเรียนควรรู้อะไรและทำอะไรได้ และประเด็นที่สำคัญคือเนื้อหาสำคัญสำหรับการเป็นพลโลกควรได้ถูกสอนในทุกโรงเรียน

The Wilder Foundation (2006) ได้สรุปความคิดเห็นจากผู้บริหารโรงเรียนชั้นนำ 27 โรงเรียนในประเด็นการพัฒนาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สรุปได้ว่ามีสิ่งที่จะต้องเตรียมสำหรับนักเรียน 8 ประการ คือ 1) ความเข้มข้นทางวิชาการ 2) ลงทุนทางการศึกษาตั้งแต่เนิ่น ๆ 3) ให้เวลาสำหรับการเรียนมากที่สุดเท่าที่นักเรียนต้องการ 4) การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 5) การทำงานบนพื้นฐานของข้อมูลและการวิจัย 6) งบประมาณเพียงพอ 7) การทำงานที่มุ่งเน้นผลงาน 8) ความเป็นพลโลกเป็นวิชาหลัก โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความหลากหลายทางภาษา การคำนึงถึงความเป็นชุมชน

Williams Hall (2007) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเทียบเคียงมาตรฐานเพื่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการอภิปรายและสัมภาษณ์ผู้นำรัฐบาล ผู้นำทางธุรกิจ ผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ประเด็นสำคัญของการมีมาตรฐานคือ การมีหลักสูตรและการดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสม กระตือรือร้นในการทำงาน รับผิดชอบ และสามารถปฏิบัติงานได้สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้

Mckinsey and Company (2007) ได้ศึกษางานวิจัยเพื่อออกแบบระบบการศึกษาที่เป็นมาตรฐานระดับโลกให้โอไฮโอ ได้สังเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานสากลได้ดังนี้ 1) มีความท้าทายสูง (high challenge) ประกอบด้วย มาตรฐานวิชาการสำหรับแต่ละชั้นเรียน มาตรฐานหลักสูตรและการสอน มาตรฐานการประเมินผลการเรียน มาตรฐานของนักเรียนและครู 2) การสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ (high support) ในด้านระบบการคัดเลือกคนเข้าสู่ตำแหน่งที่ได้คนเก่งเหมาะสมกับงาน การคัดเลือกโรงเรียนที่เหมาะสม การสนับสนุนทรัพยากรที่สำคัญจำเป็นให้

นักเรียนและครู การพัฒนาบุคลากรโดยการฝึกอบรมการสนับสนุนการประเมินผลความรู้ของครูและนักเรียน การประเมินผลกลุ่มที่ต้องพัฒนา 3) กำหนดแนวทางกระตุ้นการทำงาน โดยให้มีการสรุปผลการประเมินทั้งทางบวกและทางลบ นำผลการประเมินมาใช้กำหนดงบประมาณและสร้างจิตสำนึก

Schleicher and Stewart (2008) ได้สรุปการจัดอันดับทางการศึกษาขององค์การแห่งความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Organization of Economic Cooperation and Development) ไว้ในบทความทางวิชาการเรื่อง Learning from World-Class School ระบุว่าลักษณะสำคัญของโรงเรียนมาตรฐานสากล มี 4 องค์ประกอบคือ 1) การกำหนดมาตรฐานสูงในระดับสากล (high universal standard) 2) การตรวจสอบได้และการเป็นอิสระ (accountability and autonomy) 3) การส่งเสริมความเป็นมืออาชีพของครู (strengthened teacher and professionalism) และ 4) การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล (personalized learning) เน้นการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

Wake County (2008) ได้มีการประชุมนักธุรกิจและนักการศึกษา 150 คน เพื่อหาแนวทางวางระบบโรงเรียนมาตรฐานสากล ได้คุณลักษณะที่ควรจะเป็นดังนี้ 1) สมรรถนะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี การคำนึงถึงวัฒนธรรมของตนเองและชาติอื่น ๆ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีทักษะในการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการแก้ปัญหา 2) หลักสูตรที่เป็นมาตรฐานเรียนรู้อย่างลึกซึ้งเฉพาะวิชา เพื่อเตรียมตัวเข้าทำงาน คำนึงถึงโลกาภิวัตน์ กำหนดให้มือน้อยสองภาษาในโครงสร้างหลักสูตร 3) การประเมินผล และทดสอบ มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องหลากหลายครอบคลุม โปร่งใสสร้างความเชื่อมั่น ในความสำเร็จแก่นักเรียน ควรมีแบบทดสอบของท้องถิ่น เพื่อเทียบเคียงกับแบบทดสอบที่เป็นมาตรฐานสากล 4) เวลา ตารางเรียนควรกำหนดเวลาในเรื่องการสอนโดยตรง และครูมีเวลาสำหรับเตรียมการสอน

Clark Plexico (2008) ทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนมาตรฐานสากลของรัฐโคโรไลนา พบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นระบบที่ค่อนข้างยุ่งยาก และซับซ้อน มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการ ภายใต้เงื่อนไขและคุณลักษณะพิเศษเฉพาะ ที่ต้องอาศัยเอกสารแนะนำแนวทางที่ละเอียดและสมบูรณ์มากที่สุดหรืออาศัยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยแนะนำแผนการดำเนินงาน ช่วยกำหนดแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน การจัดกิจกรรมงานโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วนมาตรฐานสากลในประเทศ อินโดนีเซีย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์นโยบายภาครัฐเพื่อชี้ให้เห็นโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ในประเทศอินโดนีเซียจะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลได้อย่างไร ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดนโยบายที่ไม่มีความชัดเจนส่งผลให้

โรงเรียนยากต่อการพัฒนาไปสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลได้ โดยในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า International Standard School แทนคำว่า World Class Standard School ตามที่ประเทศไทยใช้

Ag Kustulasari (2009) ได้ทำวิจัยเรื่องโครงการโรงเรียนนานาชาติในประเทศอินโดนีเซีย การวิเคราะห์เชิงนโยบาย พบว่า คุณลักษณะโรงเรียนนานาชาติในประเทศอินโดนีเซีย ประกอบด้วย 1) การกำหนดแนวนโยบายในการพัฒนาไว้ใน วิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียน 2) เคารพในคุณค่าทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและสิ่งแวดล้อมของประเทศอินโดนีเซีย 3) นักเรียนสื่อสารได้ 2 ภาษาทั้งอินโดนีเซีย และภาษาอังกฤษ 4) มีแผนพัฒนาความเป็นมืออาชีพให้ทีมงาน 5) ใช้หลักสูตรนานาชาติ 6) มีทรัพยากรที่เหมาะสมเพียงพอในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

Spring (2009) กล่าวถึงองค์ประกอบในการจัดการศึกษาที่เป็นสากล ประกอบด้วย 1) การยอมรับจากรัฐถึงความคล้ายกันระหว่างการจัดการศึกษา รวมไปถึงหลักสูตร การจัดการองค์กร ในโรงเรียนและการเรียนการสอน 2) เมื่อก้าวถึงโลกาภิวัตน์หมายรวมถึงการศึกษาในท้องถิ่น ผู้สร้างนโยบายผู้อำนวยการโรงเรียน คณาจารย์ และครู 3) หน่วยงานระหว่างรัฐบาลและเอกชน มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาชาติและท้องถิ่น 4) มีการสร้างเครือข่ายแนวคิดและการใช้ทั่วโลก 5) มีการร่วมมือระหว่างรัฐในการจัดการทดสอบ, การจัดหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน 6) ตลาดโลกรองรับการศึกษาในระดับสูงและบริการการจัดการศึกษา 7) มีข้อมูลข่าวสารทั่วโลก บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ และการสื่อสาร 8) มีการใช้ภาษาเดียวกัน คือ ภาษาอังกฤษ และ 9) รูปแบบการศึกษา ทั่วโลกจะยึดหลักศาสนาและแบบพื้นเมืองหรือท้องถิ่น

Abbasi (2012) ศึกษาเรื่อง Building a World Class School: Teaching with your Strengths พบว่า สิ่งที่แสดงถึงความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล คือ 1) มีผู้นำที่เข้มแข็ง (Strong Leadership) 2) มีการคัดเลือกครู (Qualified Teachers) 3) มีความซื่อสัตย์ต่อองค์กร (Institutional Integrity) 4) มีหลักสูตรที่ดี (Good Curriculum) และ 5) มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย (Resources)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นมิติใหม่ของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งโดยภาพรวมพบว่า การบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากล ยังประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล การกำหนดแผนกลยุทธ์ การจัดกิจกรรมงานโครงการ เป็นต้น ซึ่งทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ ผู้บริหาร บุคลากรภายในโรงเรียน นักเรียน อีกทั้งยังรวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจในหลักการและเหตุผล

ของการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลมีองค์ประกอบหลัก 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการนำองค์กร ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ด้านการมุ่งเน้น บุคลากร ด้านการจัดกระบวนการและด้านผลลัพธ์ โดยหัวใจสำคัญ ๆ เหล่านี้จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการให้เป็นไปตามภาพความสำเร็จโรงเรียนมาตรฐานสากล คือผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) ประกอบด้วย เป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (World-Class Standard) ประกอบด้วย ด้านคุณภาพวิชาการ ด้านคุณภาพของครู ด้านการวิจัยและพัฒนา และบริหารจัดการ ด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management) ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียน ด้านระบบการบริหาร จัดการด้าน ปัจจัยพื้นฐานด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา ซึ่งการดำเนินงานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่กำหนดนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการ แนวดำเนินงานรวมถึงวิธีการที่หลากหลาย ที่มีความสอดคล้องกับสภาพชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อมรอบตัวของนักเรียนหรือเยาวชน ประกอบกับสภาพโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ พัฒนาบุคลากร และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน โดยเกิดจากความรู้ความสามารถ ความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือร่วมใจของผู้ปกครอง และเมื่อดำเนินงานแล้วต้องมีการประเมินผลการพัฒนาเพื่อเป็นสารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานต่อไป ดังนั้นการที่จะพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้ได้มาตรฐานหรือเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานทั้งก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงานและหลังการดำเนินงาน เพื่อสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการ วัสดุอุปกรณ์ หรือแม้กระทั่งปรับเปลี่ยนบุคลากร เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป็นไปในแนวทางหรือทิศทางที่วางแผนร่วมกันไว้ เพื่อเกิดการพัฒนาให้ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กล่าวโดยสรุป การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสารวิทยา ดำเนินการประเมินตามกรอบแนวคิดการประเมินโครงการของแดเนียล แอล สตฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) ที่เรียกว่ารูปแบบการประเมินแบบซีพีพี (CIPP model) โดยกำหนดการประเมินเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) การประเมินก่อนดำเนินโครงการ ประกอบด้วย การประเมินด้านบริบทและด้านปัจจัยนำเข้า 2) การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ คือการประเมินด้านกระบวนการ และ 3) การประเมินหลังดำเนินโครงการ ประกอบด้วย การประเมินด้านผลผลิตและความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อโครงการตามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง

โดยการประเมินด้านบริบทของโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสารวิทยา พิจารณาตัวชี้วัดด้านความต้องการจำเป็น ความเป็นไปได้ และ ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์โครงการกับนโยบายสถานศึกษาและต้นสังกัด การประเมินด้าน ปัจจัยนำเข้าของโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลของ โรงเรียนสารวิทยา พิจารณาตัวชี้วัดด้านความรู้ ความพร้อมของบุคลากร ความเพียงพอของบุคลากร ความสามารถ ความเหมาะสมของบุคลากร ทรัพยากรที่มี ความเหมาะสมของระยะเวลา ความเหมาะสมวัสดุอุปกรณ์และสิ่งสนับสนุนของโครงการ การประเมินด้านกระบวนการของโครงการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสารวิทยา พิจารณาตัวชี้วัดด้านความเหมาะสมของกิจกรรม การกำกับ ติดตามและประเมินผล กระบวนการใช้ สื่อและเทคโนโลยี การปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของโครงการ และการประเมินด้านผลผลิต ของโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสาร วิทยา พิจารณาตัวชี้วัดด้านคุณภาพด้านการบริหารจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพของผู้บริหาร โรงเรียน 2) ด้านระบบการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ 3) ด้านปัจจัยพื้นฐาน และ 4) ด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา คุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพวิชาการ 2) ด้านคุณภาพของครู และ 3) ด้านการวิจัยและพัฒนา คุณภาพด้าน คุณลักษณะผู้เรียน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นเลิศทางวิชาการ 2) การสื่อสารได้อย่างน้อยสองภาษา 3) ล้ำหน้าทางความคิด 4) ผลงานอย่างสร้างสรรค์ และ 5) ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก และ ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อโครงการ